

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**« Ο ΑΛΜΠΑΝ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝ ΣΕ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
ΓΙΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΠΙΓΝΩΣΗ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ Δ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ»**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΠΑΚΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2017

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Εισαγωγή.....	5
1. Πολιτισμός : Εννοιολογική αποσαφήνιση.....	7
1.1 Η γλώσσα ως φορέας πολιτισμού.....	8
1.2 Πολυπολιτισμικότητα- διαπολιτισμικότητα : Εννοιολογικές προσεγγίσεις.....	10
2. Η έννοια της ταυτότητας.....	13
2.1 Η πολυπολιτισμική ταυτότητα.....	14
3. Διαπολιτισμική επίγνωση και επικοινωνία.....	16
3.1 Διαπολιτισμική επίγνωση/ αφύπνιση.....	16
3.2 Διαπολιτισμική επικοινωνία.....	17
4. Πρακτικές ενίσχυσης της διαπολιτισμική επίγνωσης και επικοινωνίας.....	19
4.1. Το κινητικό παιχνίδι ως εργαλείο διαπολιτισμικής επίγνωσης.....	19
4.2. Διαπολιτισμική επίγνωση μέσα από την αξιοποίηση των εξωλεκτικών στοιχείων.....	21
5. Το εκπαιδευτικό υλικό : Ο Αλμπάν και ο Ελλήν σε περιπέτειες.....	22
Περιγραφή του εκπαιδευτικού υλικού.....	22
5.1 Ταξίδι στην Αθήνα.....	26
5.2 ΒΟΛΤΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.....	49
5.3 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΚΕΡΚΥΡΑ.....	63
5.4 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΡΟΔΟ.....	76
5.5 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΚΡΗΤΗ.....	92
5.6 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ.....	107
5.7 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ.....	121
6. ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΣΤΑ ΤΙΡΑΝΑ.....	137
6.1. ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ.....	154
6.2 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΣΑΡΑΝΤΑ.....	161
ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	166
Βιβλιογραφία.....	169

Περίληψη

Σε αυτή την εργασία τονίζεται η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στη γλώσσα και στο πολιτισμό και στην διαπολιτισμική επίγνωση και επικοινωνία, που αποτελούν τις βασικές παραμέτρους τόσο για την προώθηση της επικοινωνίας όσο και για την αποδοχή της ετερότητας. Παράλληλα, μέσα από το προσδιορισμό των εννοιών του πολιτισμού, της πολυπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικότητας επιδιώκεται η ανάδειξη του περιεχομένου τους και η αποφυγή της ταύτισής τους. Ακόμα, δίνεται έμφαση στη διαμόρφωση της πολιτισμικής και της διαπολιτισμικής ταυτότητας και στη συμβολή της στην διαδικασία της κοινωνικοποίησης του ατόμου. Επισημαίνεται η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής ετοιμότητας για την αποτελεσματική διαχείριση της διαφορετικότητας μέσα στη σχολική τάξη και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν. Τέλος, σε παιδαγωγικό επίπεδο παρουσιάζονται πρακτικές για την ενίσχυση της διαπολιτισμικής επίγνωσης και επικοινωνίας αξιοποιώντας τόσο λεκτικά όσο και εξωλεκτικά στοιχεία αλλά και το κινητικό παιχνίδι.

Λέξεις- κλειδιά : πολιτισμός, πολυπολιτισμικότητα, διαπολιτισμικότητα, διαπολιτισμική επίγνωση-αφύπνιση, διαπολιτισμική επικοινωνία, διαπολιτισμική ετοιμότητα, διαπολιτισμική ταυτότητα, εκπαιδευτικές πρακτικές

Abstract

In this study is underlined the relation developed between the language and the culture and the intercultural awareness and communication, that constitutes the basic parameters, so for the promotion of communication as for the acceptance of variation. At the same time, through the determination of concepts of culture, the multiculturalism and interculturalism aim to the highlighting of their content and the avoidance of their identification. Moreover, emphasized the configuration of the cultural and cross-cultural identity and her contribution in the process of socialization of individual. It is pointed out the necessity of cross-cultural readiness for the effective management of diversity in the school order and the confrontation of problems that emerges. Finally, in pedagogic level are presented/ appear practices for the reinforcement of intercultural awareness and communication by using so verbal elements as extraneous elements and the movable game as well.

Key Words

Civilization, multiculturalism, Interculturalism, Intercultural awareness-awakening, multicultural communication, Intercultural readiness, Intercultural identity, Educational practices

Εισαγωγή

Η πολυπολιτισμικότητα ως έννοια, αποτελεί μια νέα διάσταση, η οποία πρωτοεμφανίζεται στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Ασχολείται με θέματα που απασχολούσαν τις κοινωνίες και ανάγονται στις θεμελιώδεις αρχές της ισότητας των πολιτισμών και της ισότητας των ευκαιριών (Kymlicka, 1989).

Μάλιστα, η γλώσσα ως κώδικας επικοινωνίας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην επαφή, στην γνωριμία και στην κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμών. Μέσα από τις αξίες, τα ήθη, τα έθιμα, τις ιδέες, την θρησκεία, αναδείχθηκαν οι ετερόκλητοι πολιτισμοί, αλληλεπίδρασαν, αντιλήφθηκαν τις ομοιότητες και σεβάστηκαν τις όποιες διαφορές υπήρχαν μεταξύ τους. Η γλώσσα λοιπόν, συντέλεσε στη διαμόρφωση της ταυτότητας, των αντιλήψεων και των πεποιθήσεων των ατόμων ενώ παράλληλα αποτέλεσε συστατικό στοιχείο του ίδιου του πολιτισμού.

Στην εκπαίδευση, οι έννοιες της διαπολιτισμικότητας και της πολυπολιτισμικότητας χρησιμοποιούνται ευρέως, δημιουργώντας πολλές φορές σύγχυση. Και οι δύο έννοιες έχουν ως δεύτερο συνθετικό τον όρο πολιτισμό, χωρίς αυτό να σημαίνει πως είναι ταυτόσημες αφού η πολυπολιτισμικότητα περιγράφει μια συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα ενώ ο όρος διαπολιτισμικότητα αναφέρεται στην αμοιβαία αλληλόδραση των πολιτισμών. Τα τελευταία χρόνια γίνεται επιτακτική η ανάγκη χρήσης των κατάλληλων πρακτικών που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της πολυπολιτισμικής συνείδησης, την ευαισθητοποίηση σε θέματα ετερότητας, γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλότητας και τη δημιουργία πολιτών ανοιχτών στην διαφορετικότητα.

Η διαπολιτισμική επικοινωνία, δεν προϋποθέτει μόνο την επικοινωνία με άτομα από άλλα πολιτισμικά περιβάλλοντα, αλλά σχετίζεται και με στάσεις, συμπεριφορές και δεξιότητες που βασίζονται σε κώδικες που θέτει η διαφορετικότητα στο κάθε πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Πρόκειται λοιπόν για την ικανότητα ατόμων με συγκεκριμένες κοινωνικές και πολιτισμικές ταυτότητες να αλληλεπιδρούν με άτομα διαφορετικών πολιτισμικών ταυτοτήτων επιδιώκοντας την καλύτερη επικοινωνία στις πολύγλωσσες κοινωνίες (Byram, 2002).

Βέβαια, η αποτελεσματική διαπολιτισμική λεκτική επικοινωνία ανάμεσα στους πολιτισμούς ενισχύθηκε και με τα εξωλεκτικά στοιχεία, μέσα από τα οποία μεταδίδονται νοήματα, ενεργοποιείται η φαντασία και παρουσιάζονται τα διαφορετικά γλωσσικά στοιχεία που εντάσσονται σε διαφορετικούς πολιτισμούς.

Ένα εργαλείο που έδωσε ενδιαφέρον στη διαδικασία μάθησης και παρέχει ένα πλαίσιο για 'αλληλοδραστική επικοινωνία', είναι και τα κινητικά παιχνίδια, μέσα από τα οποία αναπτύσσεται μια αμφίδρομη διαδικασία με στόχο την αμοιβαία κατανόηση, στην οποία οι συμμετέχοντες όχι μόνο ανταλλάσσουν πληροφορίες αλλά δημιουργούν και μεταφέρουν κάποιο μήνυμα (Khattak, κ.ά., 2003, στο Γρίβα & Σέμογλου, 2015,).

Στόχος της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας είναι η καλλιέργεια της διαπολιτισμικής επίγνωσης των μαθητών, η επαφή τους με τους δύο πολιτισμούς, τον ελληνικό και τον αλβανικό και η εξοικείωση με δομικά και γραμματικά φαινόμενα. Ειδικότερα, η εξοικείωση με στοιχεία των δύο πολιτισμών, του ελληνικού και του αλβανικού, επιτυγχάνεται μέσα από την παρουσίαση ορισμένων περιοχών της Ελλάδας και της Αλβανίας και των αντίστοιχων πολιτισμικών στοιχείων που φέρει η κάθε περιοχή (μουσική, φαγητό, παραδοσιακές ενδυμασίες κτλ.). Η συγκεκριμένη εργασία διαρθρώνεται σε 4 θεωρητικές ενότητες και 1 ενότητα, στην οποία παρατίθεται το εκπαιδευτικό υλικό των δύο προαναφερόμενων χωρών. Σε κάθε υποενότητα υπάρχουν γλωσσικές ασκήσεις, επιτραπέζια παιχνίδια και κινητικά παιχνίδια.

Στη πρώτη ενότητα, γίνεται μια προσπάθεια προσδιορισμού των εννοιών του πολιτισμού, της πολυπολιτισμικότητας, της διαπολιτισμικότητας και της σχέσης της γλώσσας με τον πολιτισμό. Στη δεύτερη, επιδιώκεται ο ορισμός της έννοιας της ταυτότητας και ο προσδιορισμός της πολιτισμικής και της διαπολιτισμικής ταυτότητας. Στην επόμενη, γίνεται λόγος για τη διαπολιτισμική αφύπνιση-επίγνωση, την διαπολιτισμική επικοινωνία. Στην τελευταία ενότητα αναλύονται οι πρακτικές που βοηθούν στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επίγνωσης.

Στη 5 και 6 ενότητα της εργασίας, παρουσιάζονται οι ήρωες του εκπαιδευτικού υλικού για τις δύο χώρες, την Ελλάδα και την Αλβανία και ο σκοπός της κατασκευής του συγκεκριμένου υλικού. Πιο συγκεκριμένα, η 5 ενότητα περιλαμβάνει 7 υποενότητες, στις οποίες παρουσιάζονται ενδεικτικά ορισμένες ελληνικές περιοχές με το πολιτισμικά τους στοιχεία. Στη πρώτη ενότητα, παρουσιάζονται αξιοθέατα της Αθήνας, παραδοσιακές φορεσιές, χοροί και μουσικά όργανα. Ακολουθεί η περιοχή της Θεσσαλονίκης και η ανάδειξη των δικών της ξεχωριστών πολιτισμικών της στοιχείων. Έπονται στις επόμενες ενότητες το νησί της Κέρκυρας με τις μοναδικές ομορφίες, το νησί της Ρόδου και της Κρήτης. Η περιήγηση στην Ελλάδα κλείνει με δύο κεφάλαια της Φλώρινας και των Ιωαννίνων.

Στην 6 ενότητα, που είναι και η τελευταία, παρουσιάζεται η Αλβανία. Ειδικότερα, αυτή η ενότητα διακρίνεται σε δύο υποενότητες, στις οποίες παρουσιάζονται τρεις περιοχές της Αλβανίας. Στην πρώτη υποενότητα παρουσιάζονται ενδεικτικά κάποια αξιοθέατα, παραδοσιακές φορεσιές, χοροί και μουσικά όργανα από την Αλβανία και τα Τίρανα. Στην αμέσως επόμενη προβάλλονται αξιοθέατα από το Αργυρόκαστρο και τέλος από τους Άγιους Σαράντα. Το τελευταίο μέρος της εργασίας περιλαμβάνει τη συζήτηση για το εκπαιδευτικό υλικό των δύο χωρών και προτάσεις εφαρμογής τους στα σχολεία.

1. Πολιτισμός : Εννοιολογική αποσαφήνιση

Τα τελευταία χρόνια γίνεται μεγάλη συζήτηση σχετικά με τον όρο πολιτισμό και ειδικότερα με τη διπλή του διάσταση την αντικειμενική και την υποκειμενική. «Ο πολιτισμός αποτελεί ένα σύνολο σημασιών, που παράγεται από υποκείμενα και μεταβάλλεται απ' αυτά. Τα άτομα αντιλαμβάνονται, σκέφτονται και ενεργούν σύμφωνα με αυτό το σύστημα, στο οποίο έχουν κοινωνικοποιηθεί και καλούνται να ενεργήσουν ως άτομα και να αντιληφθούν μεμονωμένες καταστάσεις.» (Κανακίδου-Παπαγιάννη, 1997). Ο Kramsch (1993) στην προσπάθειά του να δώσει τον ορισμό της έννοιας του πολιτισμού αναφέρεται σε ένα «κοινό σύστημα προτύπων για την αντίληψη, την πίστη, την αξιολόγηση, και τη δράση».

Σύμφωνα με τον Hall (1959, στο: Gudykunst,) ο πολιτισμός είναι επικοινωνία και η επικοινωνία είναι πολιτισμός. Ο πολιτισμός αποτελεί το σύνολο των στοιχείων που ξεχωρίζουν μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων από μια άλλη (Hofstede 1980). Ο Nieto (1999) ορίζει τον πολιτισμό ως « ... Τις μεταβαλλόμενες αξίες, τις παραδόσεις, τις κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις που διαμορφώνονται και αναδιαμορφώνονται από μια ομάδα ανθρώπων... ».

Η Mushi (2004). επισημαίνει ότι ο πολιτισμός ταυτίζεται με τις έκδηλες εκφάνσεις του (π.χ. συμπεριφορές και δεξιότητες) ή τις εκδηλώσεις του σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς (δηλαδή τις γνώσεις, τις αξίες και τις πεποιθήσεις), προσδίδοντας τέσσερα επίπεδα στο περιεχόμενο του πολιτισμού. Αναλυτικότερα, το πρώτο επίπεδο αναφέρεται στις συνθήκες και καταστάσεις τις οποίες αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στη καθημερινή τους ζωή. Το δεύτερο επίπεδο, στο βαθμό στον οποίο η ανθρώπινη διανόηση πρέπει να είναι δημιουργική, για να επιβιώσει στις συνθήκες που υπάρχουν στην καθημερινή ζωή, ενώ το τρίτο επίπεδο είναι το νοητικό και είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των δύο προηγούμενων επιπέδων. Μάλιστα , το νοητικό επίπεδο είναι αυτό το οποίο βασίζεται σε συμπεριφορές και δεξιότητες του τέταρτου επιπέδου. Σύμφωνα με τη Mushi, οποιοσδήποτε ορισμός για το πολιτισμό προκειμένου να είναι εμπεριστατωμένος πρέπει να περιλαμβάνει τα τέσσερα αυτά επίπεδα. Εν κατακλείδι, η Mushi, (2004) αντιλαμβάνεται τον πολιτισμό ως ένα μη στατικό, δυναμικό, μεταβαλλόμενο φαινόμενο, που αναπτύσσεται για να προσαρμοστεί στις αλλαγές και στις ανάγκες της κοινωνίας.

Επιπλέον, ο Banks (2000) ορίζει τον πολιτισμό ως τρόπο και στάση ζωής, που διαμορφώνεται κάτω από συγκεκριμένες ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, αποτελούμενος από σύμβολα, αξίες και άλλους παράγοντες που καθιστούν την ομάδα μέλος της κοινωνίας και την ξεχωρίζουν από τις άλλες ομάδες.

« Ο πολιτισμός είναι από τη μια παράγωγο και από την άλλη καθοριστικός παράγοντας των συστημάτων της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων » (Parsons, 1952). Τέλος, κατά τον Μπαμπινιώτη (1998) πολιτισμός είναι « το σύνολο των υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων ενός κοινωνικού συνόλου » ή « το σύνολο των υλικών και πνευματικών προϊόντων της δράσης ενός συνόλου ανθρώπων (κοινωνικού, εθνικού, θρησκευτικού κλπ) σε ορισμένη εποχή». Με τον όρο πολιτισμό εννοείται « ένα σύστημα ενεργειών που αποκρυσταλλώνονται σε ιδεολογικές φόρμες, φόρμες σκέψης, αίσθησης, ομιλίας, αντίληψης, πίστης, αξιολόγησης... Πρόκειται λοιπόν για ένα σύστημα αυτονόητων σημασιών» (Κανακίδου- Παπαγιάννη 1997). Σύμφωνα, με τον Δαμανάκη (1998), ο όρος πολιτισμός έχει στενή και ευρεία έννοια. Με τη στενή του έννοια προσδιορίζει υψηλές ατομικές ή ομαδικές επιδόσεις σε τομείς όπως η τέχνη, η λογοτεχνία κλπ. ενώ με την ευρύτερή του έννοια προσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα ζουν και ερμηνεύουν την καθημερινότητα, μέσα από κανόνες, συμπεριφορές και αξίες που έχουν υιοθετήσει.

1.1 Η γλώσσα ως φορέας πολιτισμού

Η γλώσσα, όπως υποστηρίζουν διάφοροι ερευνητές, αποτελεί "την ενσάρκωση του πολιτισμού" και το προϊόν του. Σε επίπεδο, λοιπόν, ορισμού, ο πολιτισμός, σύμφωνα με τον E.B. Taylor είναι μια οντότητα η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο από συμβολικά συστήματα, όπως γνώσεις, κανόνες, αξίες, πεποιθήσεις, ήθη και έθιμα, ικανότητες, συνήθειες κ.λπ. μεταξύ των οποίων είναι και η γλώσσα (Hamers, 1993).

Οι έννοιες γλώσσα και πολιτισμός είναι αλληλοσυμπληρώμενες. Η γλώσσα είναι ο καθρέφτης του πολιτισμού, από τη στιγμή που οι άνθρωποι μέσω της γλώσσας καταλαβαίνουν κάποιο πολιτισμό. Η γνώση μια γλώσσας στη ουσία είναι η γνώση ενός πολιτισμού. Σύμφωνα με τον Wenying η γλώσσα και ο πολιτισμός συμβολίζονται ως ένα παγόβουνο, που το ορατό μέρος του είναι η γλώσσα και ένα άλλο μέρος ανήκει στον πολιτισμό. Το μεγαλύτερο όμως μέρος, που είναι αυτό που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια, είναι το ορατό κομμάτι του πολιτισμού. (Wenying, 2000)

Η γλώσσα είναι ο τρόπος που βλέπει, οργανώνει, ταξινομεί και εκφράζει τον κόσμο κάθε λαός. Δεν είναι ένα απλό εργαλείο... αλλά ένα σημαντικό ιστορικό, πολιτισμικό, αξιακό, οικολογικό γεγονός είναι όρος ταυτότητας... και ποιότητας σκέψεως. » (Μπαμπινιώτης, 2006). « Η γλώσσα δεν είναι ένα στοιχείο που απλώς δηλώνει μια πραγματικότητα, αλλά... μέσα από την ίδια τη γλωσσική διατύπωση αναδύεται ένας κόσμος και ταυτόχρονα εκφράζεται όχι μόνο το πώς αντιλαμβάνεται μια ορισμένη κοινότητα τον κόσμο, αλλά και πώς ορίζει η ίδια τον εαυτό της » (Λάζος,1997). Είναι ένας οργανισμός ζωντανός που εξελίσσεται και διαμορφώνεται κάτω από την επίδραση των κοινωνικών, πολιτισμικών και ιστορικών συνθηκών (Πεσκετζή, 2008).

Κατά τον Baker (2001, σ. σ.126) η γλώσσα είναι συνδεδεμένη με τον πολιτισμό της. Το λεξιλόγιο είναι και αυτό προϊόν πολιτισμού και κατά τον Sapir είναι δείκτης του πολιτισμού των λαών. Οι λέξεις έχουν την ικανότητα να χρωματίζουν πράγματα, καταστάσεις, αντικείμενα του υλικού κόσμου και αφηρημένες έννοιες, για παράδειγμα ονομασίες για έθιμα, τελετουργίες, αξίες, συμπεριφορές, απόψεις για τον κόσμο και την ζωή (Wierzbicka, 1997). Η Wierzbicka (1997) ερευνά λέξεις που έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για έναν πολιτισμό. Τέτοιου είδους λέξεις αποτελούν η φιλία, η ελευθερία κτλ., οι οποίες εμφανίζονται συχνά στο λόγο, κυρίως σε παροιμίες, τραγούδια, λαϊκές ρήσεις και αποτελούν κομβικά σημεία, γύρω από τα οποία δομούνται συμπλέγματα πολιτισμικών στάσεων, αξιών και πεποιθήσεων.

Το λεξιλόγιο, οι ιδιωτισμοί, οι μεταφορές, οι μύθοι, η προφορική παράδοση, τα τραγούδια εκφράζουν την πορεία της γλωσσικής κοινότητας μέσα στην ιστορία, τη γνώση και τη σοφία της κοινότητας τόσο σε γνωστικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο. Μάλιστα, κατά τον Baker (2001) η γλώσσα αποτελεί σύμβολο κύρους του πολιτισμού με τον οποίο συνδέεται. Οι Mitchell και Myles (2004) υποστηρίζουν ότι «γλώσσα και πολιτισμός δεν μπορούν να διαχωριστούν, αντιθέτως αποκτώνται μαζί συμβάλλοντας η μία στην ανάπτυξη της άλλης». Μάλιστα, η γλώσσα του κάθε ανθρώπου αποτελεί συνιστώσα της ταυτότητάς του, έκφραση πολιτισμού, ο οποίος αναφέρεται σε μοντέλα συμπεριφοράς και αλληλεπίδρασης (πβ. και Κουτσιμπέλη, 2014). Επίσης, μέσω της γλώσσας, διαμορφώνεται η ταυτότητά μας, οι αντιλήψεις μας για τις κοινωνικές διαδικασίες, τις αξίες και τις πεποιθήσεις μας. (Γεωργογιάννης, 2009) Η γλώσσα αποτελεί στοιχείο του πολιτισμού και ο πολιτισμός κομμάτι της γλώσσας. Κατά τον Brown (1994) η γλώσσα και ο πολιτισμός είναι άρρηκτος συνδεδεμένος και εάν διαχωριστούν, θα χάσει είτε η γλώσσα είτε ο πολιτισμός τη σημασία της/του.

Οι Morgan και Cain (2000) προτείνουν τρεις οπτικές για την κατανόηση της σχέσης γλώσσας και πολιτισμού: η γλώσσα υποδηλώνει τον πολιτισμό, η γλώσσα δημιουργεί πολιτισμικές εκδοχές και ο πολιτισμός διαμορφώνει τη γλώσσα. Ο Ngũgĩ Wa Thiong (1997) αναφέρεται στην άρρηκτη σχέση της γλώσσας και του πολιτισμού και προτείνει τρεις διαστάσεις για τη γλώσσα. « Σύμφωνα με τη πρώτη διάσταση, ο πολιτισμός αποτελεί αντανάκλαση της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων στην προσπάθειά τους να παράγουν και να ελέγξουν τον πλούτο. Η δεύτερη διάσταση αναφέρεται στη γλώσσα ως φορέα πολιτισμού, που διαμορφώνει εικόνες πολιτισμικής διαμεσολάβησης στον ανθρώπινο νου και καθορίζει τον βαθμό στον οποίο αυτές οι εικόνες αντανάκλουν ή στρεβλώνουν την πραγματικότητα. Τέλος, η τρίτη διάσταση της γλώσσας ως φορέας πολιτισμού είναι η πολιτιστική ιδιαιτερότητα που εμπεριέχει κάθε γλώσσα, ως γλώσσα μιας συγκεκριμένης κοινότητας με συγκεκριμένη ιστορία.»

1.2 Πολυπολιτισμικότητα- διαπολιτισμικότητα : Εννοιολογικές προσεγγίσεις

Με βάση πάλι τον ορισμό του Taylor (1993) μια κοινωνία είναι πολυπολιτισμική « εφόσον περιλαμβάνει στους κόλπους της περισσότερες από μια πολιτισμικές κοινότητες που αναζητούν την επιβίωση».

Όσον αφορά τις έννοιες πολιτισμός και διαπολιτισμικότητα, αυτές έχουν διαφορετικό ιδεολογικό και κοινωνικοποιητικό περιεχόμενο και πολλές φορές χρησιμοποιούνται ως ταυτόσημες με αποτέλεσμα να δημιουργούν ασάφειες και παρερμηνείες. Συχνά βέβαια συγχέονται ο όρος πολυπολιτισμικότητα συγχέεται με τον όρο διαπολιτισμικότητα (Βακαλιός, 1997). Ωστόσο, και οι δύο όροι έχουν ως συνθετικό τους τον όρο πολιτισμό, με διαφορετική σημασία. Ο όρος πολυπολιτισμικότητα είναι κυρίως αναλυτικός και περιγράφει μια δεδομένη κοινωνική πραγματικότητα ενώ ο όρος διαπολιτισμικότητα είναι κανονιστικός και τονίζει την ανάγκη της αλληλεπίδρασης των πολιτισμικών ομάδων. Βέβαια, προϋπόθεση της διαπολιτισμικότητας είναι η ύπαρξη της πολυπολιτισμικότητας.

Ο όρος διαπολιτισμικός χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια διαλεκτική σχέση, μια δυναμική διαδικασία αμοιβαίας αλληλεπίδρασης, αποδοχής και συνεργασίας μεταξύ των μελών διαφόρων εθνοπολιτισμικών ομάδων (Μάρκου 1996). Η Ανδρούσου (1996 σ.σ 20) επισημαίνει ότι ο όρος πολυπολιτισμικότητα « αντιστοιχεί στην συνύπαρξη πολλών πολιτισμικών αναφορών στον ίδιο χώρο », ενώ ο όρος διαπολιτισμικότητα «προϋποθέτει τη δυναμική αλληλεπίδραση των διαφορετικότητων».

Ο Δαμανάκης (1989) διακρίνει την πολυπολιτισμικότητα από τη διαπολιτισμικότητα, αφού η πολυπολιτισμικότητα εκφράζει την παρούσα κατάσταση, ενώ η διαπολιτισμικότητα το πώς θα έπρεπε να είναι η κατάσταση, επισημαίνοντας πως η απλή συνύπαρξη των πολιτισμών δεν μπορεί να θεωρηθεί ως διαπολιτισμικότητα (Δαμανάκης , 1997). Ο Hohmann προτείνει τη χρήση του επιθέτου πολυπολιτισμικός για να χαρακτηρίσει την κοινωνική κατάσταση που διαμορφώνεται στις χώρες υποδοχής εξαιτίας του φαινομένου της μετανάστευσης και τη χρήση του επιθέτου διαπολιτισμικός, για να χαρακτηρίσει τα προγράμματα, παιδαγωγικά, πολιτικά, κοινωνικά που αναπτύσσονται στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες για την επίλυση των σύνθετων προβλημάτων που προκύπτουν από το φαινόμενο της μετανάστευσης (Hohmann 1983, στο Γκόβαρης 2001).

Ο Γκόβαρης (2001) ορίζει την διαπολιτισμικότητα « ως μια διαδικασία αναστοχαστικής αντίληψης και εμπειρίας του πολιτισμικού πλουραλισμού, αναγνώρισης της ετερότητας και συνεργασίας μεταξύ ατόμων προερχόμενων από διαφορετικούς πολιτισμούς». Σύμφωνα με τους Κωστούλα – Μακράκη & Μακράκη (2006) η διαπολιτισμικότητα είναι δυνατό να οριστεί ως μια σειρά διαλογικών διαδικασιών. Με τη βοήθεια αυτών των διαδικασιών δημιουργούνται σχέσεις διαπολιτισμικής κατανόησης, σεβασμού και ανταλλαγής. Επίσης, κατά τους

Κωστούλα – Μακράκη & Μακράκη (2006) η διαπολιτισμικότητα μπορεί να ξεφύγει από το να κωδικοποιεί και να διαχειρίζεται απλά τις εθνοπολιτισμικές διαφορές και τα προβλήματα της πολυπολιτισμικής πραγματικότητας.

Κατά άλλους ερευνητές η διαπολιτισμικότητα είναι η συνάντηση και η συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών, ο ενεργός και ισότιμος διάλογος, που συμβάλλει στην άρση όλων των στοιχείων, που καθιστούν διακριτούς τους πολιτισμούς, σηματοδοτώντας και αλλαγές στις κοινωνικά άνισες σχέσεις ανάμεσα σε ανθρώπους και ομάδες. Άλλοτε πάλι υφίσταται απλή συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων όπως εθνοτικών, θρησκευτικών κ.α, τα οποία απομακρύνουν αντί να φέρουν κοντά τους ανθρώπους (Αλεξίου, 2008). Κατά τον Zubizaretta et al (2010) η διαπολιτισμικότητα αποτελεί αλληλεπίδραση των πολιτισμών σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο. Αυτή η διαπολιτισμική αλληλεπίδραση στοχεύει στη δημιουργία ενός παγκόσμιου πολιτισμού, ή τουλάχιστον ενός κοινού υποπολιτισμού. Ο Dickopp (1984) τονίζει τις σημασίες της πρόθεσης δια, η οποία μπορεί να αναφέρεται στην αναγκαιότητα της ύπαρξης της αγωγής μεταξύ των πολιτισμών, για αλληλοκατανόηση και αποδοχή και στην παραδοχή ότι μεταξύ των πολιτισμών υπάρχουν κοινά στοιχεία, που πρέπει να καλλιεργηθούν μέσα από την αγωγή.

Η Δημητριάδου (2004) ορίζει την πολυπολιτισμικότητα ως την ύπαρξη περισσότερων ετερόκλητων ανθρώπινων κοινωνιών ή ομάδων, η οποία υπάρχει τόσα χρόνια, όσα ο άνθρωπος, απόλυτα συνδεδεμένη με την ύπαρξή του. Η DeCarlo (1998, σελ.34). αναφέρεται στην πολυπολιτισμικότητα ως «το γρήγορο ρυθμό μεταβολής και εξάπλωσής της, εξαιτίας της κυκλοφορίας και της ανταλλαγής, όχι μόνο ατόμων και κεφαλαίων, αλλά ιδεών και πληροφοριών, ενισχύοντας την επαφή διαφορετικών πολιτισμών».

Η πολυπολιτισμικότητα δεν ορίζεται μόνο σε σχέση με τους μετανάστες και την ένταξή τους στις χώρες υποδοχής αλλά και σύμφωνα με τις κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές στο πλαίσιο της κοινωνικής και πολιτισμικής ιεραρχίας που υπάρχει σε κάθε έθνος- κράτος. (Γκότοβος, 2002). Κατά τον Πανταζή (2002) πολυπολιτισμική κοινωνία θεωρείται η ύπαρξη μιας εθνοτικής πολιτισμικής πολλαπλότητας και ανομοιογένειας και η ισότιμη συνύπαρξη ατόμων και ομάδων, που προέρχονται από διαφορετικές κουλτούρες και εθνότητες. Ο Gundara (1986) θεωρεί ως χαρακτηριστικό των σύγχρονων κοινωνιών την πολυπολιτισμικότητά τους, ενώ πιστεύει πως η διαπολιτισμικότητα αφορά την αλληλεπίδραση και την αμοιβαία συνεργασία που είναι αναγκαίο να αναπτύσσεται μεταξύ όλων των λαών. Η πολυπολιτισμικότητα ως όρος αναφέρεται σε διαφοροποιημένες κοινωνίες και σε ενίοτε συγκρουσιακές πολιτισμικές ταυτότητες (Μελά, 2010).

Ο Porcher (1979) υποστηρίζει ότι ο όρος διαπολιτισμικότητα χρησιμοποιείται για την ανάλυση και περιγραφή της πολυπολιτισμικής κατάστασης αλλά και για τη διατύπωση των στόχων της διαπολιτισμικής αγωγής. Κατά τον Porscher (1989) ο

όρος διαπολιτισμικότητα δεν δηλώνει απλά την πολυπολιτισμική κατάσταση, δηλαδή τη παράλληλη διαβίωση των ατόμων που προέρχονται από διάφορες εθνότητες, αλλά τους συσχετισμούς που αναπτύσσονται ανάμεσα στους διάφορους πολιτισμούς. Ο Γεωργογιάννης (2011 στο Νικολάου, 2011) υποστηρίζει ότι «Η διαπολιτισμικότητα είναι μια διαδικασία με την οποία, άτομα, ομάδες ή έθνη διαφορετικών πολιτισμών κατανοούν την πολιτισμική ετερότητα, δημιουργώντας σχέσεις συνεργασίας μεταξύ τους και υιοθετώντας παράλληλα χαρακτηριστικά αυτών των πολιτισμών.

Κατά τον Μάρκου η έννοια της διαπολιτισμικότητας αναφέρεται στη δυναμική ολοκλήρωση των πολιτισμών που είναι πρόθυμοι να συναντηθούν και να ανταλλάξουν απόψεις, να δανειστούν λέξεις, ιδέες, υποθέσεις, κ.α (Μάρκου, 1996). Το να είναι όμως κανείς φορέας διαπολιτισμού προϋποθέτει αρχικά την αναγνώριση και ύστερα την καταπολέμηση της μισαλλοδοξία και κάθε είδους αντιστάσεων. Η έννοια της διαπολιτισμικότητας έχει άξονα την αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα και την πραγματική αλληλεγγύη και στόχο τη διαμόρφωση ατόμων ικανών να αντιλαμβάνονται, να επεξεργάζονται και να ερμηνεύουν τα αντιφατικά και πολλαπλά ερεθίσματα (Κανακίδου & Παπαγιάνη, 1994).

Σύμφωνα πάλι με άλλους ερευνητές ο όρος διαπολιτισμικός εξετάζει τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης του ανθρώπου σε μια πολυπολιτισμική πραγματικότητα. Κατά τον Hoff (1987) αυτή η πραγματικότητα είναι μια νέα μορφή συμβίωσης, όπου αναγνωρίζονται οι ξένες συνήθειες , η πολυγλωσσία είναι αυτονόητη και επιδίωξη είναι η επαφή ανθρώπων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.

2. Η έννοια της ταυτότητας

Η έννοια της «ταυτότητας» είναι πολυδιάστατη, πολύπλευρη και πολυεπίπεδη, καθώς σχετίζεται με όλα όσα είναι το άτομο (Κελλανίδης, 2005). Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη η έννοια της ταυτότητας έγκειται στο σύνολο των διαφοροποιητικών χαρακτηριστικών, δηλαδή, των γνωρισμάτων που καθορίζουν τι είναι κάτι, ποιος είναι κάποιος και επιτρέπουν την αναγνώρισή του (Μπαμπινιώτης, 1998). Η έννοια της ταυτότητας αποτελεί ένα είδος συνείδησης του εαυτού καθώς συγκροτείται μέσα από συνεχείς ταυτίσεις και μέσα από τις ανατροπές αυτών των ταυτίσεων (Κυπριανού, 2011). Από την πλευρά τώρα της ψυχολογίας η έννοια της ταυτότητας αναλύεται ως το σύνολο των στοιχείων που συγκροτούν την υποκειμενικότητα ενώ σύμφωνα με τους ανθρωπολόγους, η ταυτότητα αποτελεί το σύνολο των πολιτιστικών χαρακτηριστικών και στοιχείων ενός ατόμου (Κυπριανού, 2011).

Η ταυτότητα αποτελεί, ένα σύνολο που διαμορφώνεται μέσα από τις εμπειρίες και τα βιώματα του ατόμου αλλά και διαμορφώνει με τη σειρά της την πραγματικότητα του ατόμου, αναπτύσσεται μέσα στο χρόνο και υπόκειται σε συνεχή ανατροφοδότηση και αναδιαμόρφωση (Τσιρώνης, 2008). Κάθε άτομο έχει πολλές ταυτότητες που προσδιορίζουν το φύλο, την εθνικότητα, τη θρησκεία, τη κοινωνική τάξη, τους οικογενειακούς, επαγγελματικούς του ρόλους, τις πολιτικές πεποιθήσεις, τις καλλιτεχνικές προτιμήσεις, κτλ, μερικές από τις οποίες έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους, αναγκάζοντας το άτομο να εκπληρώσει τις απαιτήσεις μίας συγκεκριμένης ταυτότητας ισχυρότερης από τις υπόλοιπες (Κελλανίδης, 2005). Η ταυτότητα, σε συνδυασμό με την ικανότητα του ατόμου για αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμηση, οικοδομείται μέσω της αλληλεπίδρασης με άλλα άτομα (Γεωργογιάννης, 2004).

Σύμφωνα με τον Taifel η εκδήλωση οποιασδήποτε συμπεριφοράς μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας. Ειδικότερα, κατά τον Taifel υπάρχουν δύο ειδών συμπεριφορές: η διαπροσωπική συμπεριφορά, κατά την οποία το άτομο δημιουργεί σχέσεις, ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του και η διομαδική συμπεριφορά, κατά την οποία το άτομο λειτουργεί ως μέλος μιας ομάδας (Φωτοπούλου, 2008). Το κοινωνικό περιβάλλον παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας, αφού η ταυτότητα οικοδομείται μέσα από την αλληλεπίδραση του ατόμου με τα πρόσωπα του κοινωνικού του περιβάλλοντός (Φωτοπούλου, 2008). Μάλιστα, η ταυτότητα όπως και ο πολιτισμός είναι ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο στοιχείο με δυναμική μορφή, που εξελίσσεται ανάλογα με τη δυναμική που αναπτύσσεται στο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο του ατόμου (Ζωγράφου, 1997).

2.1 Η πολυπολιτισμική ταυτότητα

Η πολιτισμική ταυτότητα, αποτελεί τρόπο ζωής και σχετίζεται με τις συνθήκες κοινωνικοποίησης του κάθε ατόμου (Κωστούλα - Μακράκη, 2001) . Όπως και ο πολιτισμός διαμορφώνεται κάτω από συγκεκριμένες ιστορικές, κοινωνικές, γλωσσικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες έτσι και η πολιτισμική ταυτότητα, είναι αποτέλεσμα της διαδικασίας της πολιτισμοποίησης αλλά και της κοινωνικοποίησης του ατόμου. (Δαμανάκης, 2004). Βέβαια, πρέπει να διευκρινιστεί ότι «ο όρος πολιτισμοποίηση, όπως παρουσιάζεται στη βιβλιογραφία μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολιτισμική μεταβίβαση ή ακόμα ως μια διαδικασία μέσα από την οποία το άτομο γίνεται μέλος μιας πολιτισμικής ομάδας» (Κυπριανού, 2011). Η πολιτισμική ταυτότητα βασίζεται στο γεγονός ότι το άτομο ανήκει σε μια ομάδα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν περιλαμβάνει και στοιχεία που προέρχονται από τις ιδιαιτερότητες του κάθε ατόμου (Κωνσταντοπούλου, 2000).

Η «πολιτισμική ταυτότητα» ορίζεται από τον Reber (1985, στο: Δαμανάκης, 2005) ως η υποκειμενική σύλληψη του εαυτού σε σχέση με την πολιτισμική ομάδα, που διαμορφώνεται σε μια συνεχή διαδικασία επεξεργασίας των καθημερινών βιωμάτων, εμπειριών και παραστάσεων και είναι προϊόν της διαδικασίας πολιτισμοποίησης και κοινωνικοποίησης του ατόμου στο κοινωνικό πλαίσιο. Η εθνική και πολιτισμική ταυτότητα συνθέτουν την κοινωνική ταυτότητα, η οποία μαζί με την προσωπική ταυτότητα αποτελεί την «ταυτότητα του εγώ» (Παλαιολόγου/ Ευαγγέλου, 2003).

Κατά τον Δαμανάκη (2002) η πολιτισμική ταυτότητα επηρεάζεται από τις εκάστοτε κοινωνικές, πολιτισμικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες της κοινωνίας. Χαρακτηρίζεται ως δυναμική, εξελισσόμενη, προϊόν της πολιτισμοποίησης που λαμβάνει χώρα σε συγκεκριμένες πολιτισμικές συνθήκες (Δαμανάκης, 2002) και είναι το αποτέλεσμα της εσωτερίκευσης των στάσεων, των αξιών και των συμπεριφορών του κοινωνικού περιβάλλοντος. Τα άτομα λοιπόν, διαμορφώνουν την πολιτισμική τους ταυτότητα μέσα από τον πολιτισμό που φέρουν σε συγκεκριμένες κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές, συνθήκες.

Ο όρος διαπολιτισμική ταυτότητα περιγράφει άτομα που βρίσκονται μεταξύ δύο πολιτισμικών συστημάτων και εκδηλώνουν αντίστοιχα τα χαρακτηριστικά τους (Κωστούλα - Μακράκη, 2001). Ορίζεται λοιπόν, ως η μείξη στοιχείων από δύο πολιτισμούς, που μπορούν να συνυπάρχουν ή να είναι αντικρουόμενα, να εναλλάσσονται σχετικά με τις λειτουργίες τους ή οι λειτουργίες τους να είναι απόλυτα διαχωρισμένες (Γουδήρας, 2000).

Κατά τον Δαμανάκη (2002) η ταυτότητα που διαμορφώνουν τα άτομα είναι διαπολιτισμική, στην περίπτωση που τα βιώματα, οι εμπειρίες και οι παραστάσεις προέρχονται από ένα διπολιτισμικό περιβάλλον. Η διαμόρφωση της διαπολιτισμικής ταυτότητας γίνεται μέσα από την κοινωνικοποίηση και εφόσον το άτομο καταφέρει να επεξεργαστεί, τις εμπειρίες και τα βιώματά του και από τους δύο πολιτισμούς από

τους οποίους επηρεάζεται, με αποτέλεσμα η διαδικασία της κοινωνικοποίησης να αποτελεί τη « σύνθεση των δύο πολιτισμών» σε ένα ενιαίο σύνολο. Η σύνθεση των στοιχείων των δύο πολιτισμών και η διαμόρφωση της διπολιτισμικής ταυτότητας εξαρτάται από τις ευκαιρίες που θα δοθούν στο άτομο να αξιοποιήσει το διπλό πολιτισμικό κεφάλαιο που φέρει (Δαμανάκης, 2002). Μόνο εάν τα καθημερινά βιώματα, οι εμπειρίες, οι παραστάσεις, και οι γνώσεις προέρχονται από ένα διπολιτισμικό - διγλωσσικό περιβάλλον τότε και η πολιτισμική ταυτότητα του κάθε ατόμου θα έχει διπολιτισμικό χαρακτήρα (Δαμανάκης, 1998).

Τέλος, η έρευνα της Anne Campbell (2000) αποδεικνύει ότι είναι δυνατό ορισμένα άτομα : να ταυτίζονται με περισσότερες από μία ομάδα, να αλλάζουν την πολιτισμική τους ταυτότητα σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον ή να κινούνται μεταξύ διαφόρων πολιτισμικών πεδίων, χωρίς να χάνουν την αίσθηση της ατομικής τους ταυτότητας. Κατά την Anne Campbell (2000) το άτομο μπορεί να ανήκει σε περισσότερες από μια πολιτισμικές ομάδες και να κινείται ανάμεσά μας ενώ αυτές οι πολιτισμικές ταυτότητες δεν αποκλείουν η μία την άλλη, αλλά αποτελούν «σφρευτικά στρώματα».

3. Διαπολιτισμική επίγνωση και επικοινωνία

3.1 Διαπολιτισμική επίγνωση/ αφύπνιση

Διαπολιτισμική επίγνωση κατά τον Kramersch (1997) είναι ο τρόπος με τον οποίο ο άλλος πολιτισμός σχετίζεται με την πρώτη γλώσσα και το μαθητή. Μέσα από τη διαπολιτισμική επίγνωση, αίρονται παρερμηνείες αφού ενεργοποιούνται δεξιότητες ανακάλυψης, σύγκρισης, συσχέτισης και αλληλεπίδρασης με κύριο στόχο την αποτελεσματική επικοινωνία. (πβ. Byram, 1997). Στο Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς (2002) η δια-πολιτισμική επίγνωση χαρακτηρίζεται ως το προϊόν που προκύπτει από τη σχέση μεταξύ της γνώσης, της επίγνωσης και της κατανόησης του «κόσμου του δικού μας πολιτισμού» και «του κόσμου του πολιτισμού στόχου». Η καλλιέργεια της διαπολιτισμικής επίγνωσης μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη συσχέτιση του πολιτισμού ενός ατόμου με τον 'άλλο πολιτισμό', την άντληση γνώσεων, πεποιθήσεων και αξιών από το δικό του πολιτισμό με στόχο την αποτελεσματική διαπολιτισμική επικοινωνία (Ho, 2009).

Κατά τον Ramsey (1987) τα παιδιά, από την ηλικία των τριών χρόνων, έχουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν τις διαφορές ανάμεσα σε δύο πολιτισμούς, να διαμορφώνουν τη στάση τους απέναντι σε μέλη άλλων πολιτισμικών ομάδων και να αποδέχονται τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις. Σε αυτή την ηλικία αναπτύσσεται η διαπολιτισμική επίγνωση, που περιλαμβάνει πεποιθήσεις, στάσεις, αξίες, συναισθήματα, εξωγλωσσικούς και παραγλωσσικούς μηχανισμούς, χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου, κλπ. (Tomalin & Stempleski, 1993).

Κατά τον Moon (2005) τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν τη γλώσσα ως φαινόμενο, να συγκρίνουν τους γλωσσικούς κώδικες, να δημιουργήσουν συσχετισμούς και να συνειδητοποιήσουν τη λειτουργία των διαφορετικών γλωσσών. Σύμφωνα μάλιστα, με τον Curtain (1990) η επαφή με άλλες γλώσσες συμβάλλει στην ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι σε άτομα που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια ενώ παράλληλα παρέχονται τα γλωσσικά μέσα που είναι απαραίτητα για την επικοινωνία και την κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμών.

Βέβαια, προϋπόθεση για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επίγνωσης είναι η κατανόηση των ομοιοτήτων και των διαφορών των άλλων πολιτισμών αλλά και η ταυτόχρονη αναγνώριση του κρυμμένου πολιτισμού. (Damen, 1986).

3.2 Διαπολιτισμική επικοινωνία

Ο όρος επικοινωνιακή ικανότητα αναφέρεται στην ικανότητα του ομιλητή να ερμηνεύσει τα μηνύματα και να διαπραγματευτεί τη σημασία τους με άλλους ομιλητές μιας κοινότητας (Sauvignon, 2001). Μια μορφή επικοινωνίας είναι και η διαπολιτισμική, όπου ο πομπός και ο δέκτης έχουν διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο και αυτό συνεπάγεται διαφορετικό τρόπο σκέψης και ερμηνείας του κόσμου. Η διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα είναι η ικανότητα του ομιλητή να αλληλεπιδρά με άτομα που προέρχονται από άλλα πολιτισμικά περιβάλλοντα και να αναγνωρίζει οτιδήποτε είναι διαφορετικά από το δικό του πολιτισμικό περιβάλλον.

Με τον όρο «διαπολιτισμική επικοινωνία» εννοούμε την πρόθεση ή την αναγκαιότητα για επικοινωνία με άλλους πολιτισμούς, που είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί είτε σ' ένα μικρο - επίπεδο δηλαδή, διατομικό – διομαδικό, είτε σ' ένα μακρο - επίπεδο εθνικό – διεθνικό (Γεωργογιάννης, 2009). Η διαπολιτισμική επικοινωνία είναι απαραίτητη όταν ένα άτομο ή ένα σύνολο ατόμων ενός έθνους ή ένα έθνος επιδιώκει να έρθει σε επικοινωνία είτε με άτομα είτε με το σύνολο ατόμων ή εθνών που περικλείουν διαφορετικούς πολιτισμούς (Γεωργογιάννης, 2009). Με τον όρο «διαπολιτισμική επικοινωνία» δεν εννοούμε μόνο τη συνομιλία με άτομα αλλόγλωσσα, αλλά πρόκειται για μια σύνθετη διαδικασία που διέπεται από στάσεις, συμπεριφορές και δεξιότητες που βασίζονται σε κώδικες που προκύπτουν λόγω της διαφορετικότητας του κάθε πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος (Καγκά, 2014).

Η διαπολιτισμική επικοινωνία σύμφωνα με τον Rehbein (1985, στο Κανακίδου/ Παπαγιάννη, 2003) «εκφράζει έναν τρόπο σκέψης και αίσθησης που επιτρέπει την κατανόησή κάθε έννοια με τους όρους μιας άλλης». Πρόκειται για μια διαδικασία ανταλλαγής λεκτικών και μη λεκτικών μηνυμάτων μεταξύ ανομοιογενών ομάδων. Τα μηνύματα αυτά γίνονται αντιληπτά και κατανοητά από όλους τους συμμετέχοντες και έχουν στόχο τη διάχυση της πολιτισμικής εμπειρίας, σε ένα πλαίσιο που ορίζεται από τον προσωπικό χαρακτήρα, τις συνθήκες επικοινωνίας και το πολιτισμικό υπόβαθρο των προσώπων (Παπαδοπούλου, 2008).

Η ανοιχτότητα και η θετική στάση απέναντι στην ετερότητα, ο σεβασμός για τα άτομα που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς, η ικανότητα της ενσυναίσθησης, η αποδοχή των ποικίλων ερμηνειών που επιδέχονται τα μηνύματα και η ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων τόσο στους μαθητές, όσο και στους εκπαιδευτικούς, συμπληρώνουν το «παζλ» της αποτελεσματικής διαπολιτισμικής επικοινωνίας και περιορίζουν τον κίνδυνο παρερμηνειών που στοιχειώνει τις σχέσεις των ατόμων και των ομάδων (Κανακίδου/ Παπαγιάννη, 2003). Η διαπολιτισμική επικοινωνία μπορεί να πραγματοποιηθεί σε λεκτικό και σε μη λεκτικό επίπεδο. Η λεκτική επικοινωνία βασίζεται στη χρήση της γλώσσας και σε ένα σύστημα ηχητικών ή οπτικών ερεθισμάτων, τα οποία λειτουργούν ως σύμβολα με σημασιολογικό περιεχόμενο που διαφοροποιείται ανάλογα με το εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό

πλαίσιο, επιδρώντας με τον ίδιο τρόπο τόσο στον πομπό όσο και στο δέκτη (Μπίκος, 2004).

Μη λεκτική είναι η επικοινωνία, κατά τη διάρκεια της οποίας τα άτομα βρίσκονται σε αλληλεπίδραση με τη χρήση μη γλωσσικών συμβόλων (π.χ ο ρυθμός και η ένταση της φωνής, η έκφραση του προσώπου, η στάση και οι κινήσεις του σώματος, οι χειρονομίες, το βλέμμα, το χρώμα του δέρματος, ο ενδυματολογικός κώδικας, η διαπροσωπική απόσταση, κτλ.) Η μη λεκτική επικοινωνία δεν εκδηλώνεται συνειδητά, παρόλο που το άτομο επικοινωνεί εκείνη τη στιγμή. (Μπίκος, 2004) Προσδιορίζεται από τον εκάστοτε πολιτισμό και σε μια πολυπολιτισμική τάξη τα μη λεκτικά σήματα που είναι μοναδικά για τον κάθε πολιτισμό, θα πρέπει να κατανοούνται, να γίνονται σεβαστά και να ερμηνεύονται σωστά, για να μην είναι προβληματική η επικοινωνία που διεξάγεται στην τάξη (Παπαδοπούλου, 2008).

Η διαπολιτισμική επικοινωνία « προϋποθέτει αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων των οποίων οι πολιτισμικές αντιλήψεις είναι ευδιάκριτες, (Samovar & Porter, 2004) και αναφέρεται στην πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδραση ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο (Jandt,1998). Ο Knapp (1991) υπογραμμίζει ότι η επικοινωνία μέσω της lingua franca είναι ένας από τους τρεις τύπους Διαπολιτισμικής Επικοινωνίας. «Τα τρία κύρια στοιχεία, αλληλεπίδρασης κατά τη διαπολιτισμική επικοινωνία, είναι η αντιληπτική διαδικασία, η λεκτική και μη-λεκτική επικοινωνία.

Κατά τον Hofstede (2001) η διαπολιτισμική επικοινωνία αρχίζει με τη συνάντηση ανθρώπων προερχόμενων από διαφορετική κουλτούρα. Οι Barnett & Lee (2003) ισχυρίζονται ότι αυτή η αλληλεπίδραση αποτελεί την « ανταλλαγή πολιτισμικών πληροφοριών μεταξύ ατόμων ή ομάδων από διαφορετικό περιβάλλον». Τέλος, κατά τον Byram (2000) η διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα αποτελείται από διάφορες αλληλοδραστικές δεξιότητες: όπως την γνώση, τις πρακτικές, τις διαδικασίες αλληλεπίδρασης, τις στάσεις, τις δεξιότητες εντοπισμού και ερμηνείας ενός γεγονότος από άλλη κουλτούρα και τη συσχέτισή τους με τη δική του κουλτούρα, τις δεξιότητες ανακάλυψης νέων πολιτισμικών γνώσεων, τη πολιτισμική επίγνωση και την ικανότητα αξιολόγησης του δικού του πολιτισμού και των άλλων.

4. Πρακτικές ενίσχυσης της διαπολιτισμική επίγνωσης και επικοινωνίας

Στα πλαίσια της διαπολιτισμικής ικανότητας αξιοποιούνται πρακτικές που συμβάλλουν στη διαπολιτισμική επικοινωνία, στην αλληλόδραση με άτομα από άλλους πολιτισμούς και στην κατανόηση και αποδοχή των ατόμων που προέρχονται από άλλα πολιτισμικά περιβάλλοντα. (πβ. Byram, Gribkova & Starkey, 2002).

Μάλιστα, μέσα από την ανάπτυξη αλληλοδραστικών δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη μπορεί να επιτευχθεί και η αυθεντική επικοινωνία, δίνοντας έτσι την ευκαιρία στους μαθητές να επικοινωνήσουν σε ρεαλιστικές καταστάσεις, αναπτύσσοντας τόσο τις γλωσσικές όσο και τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες. (Richards & Rodgers, 2001, στο Γρίβα & Σέμογλου, 2015). Προτείνονται λοιπόν δραστηριότητες διερευνητικού τύπου, έκφρασης, ανταλλαγής απόψεων, ανάληψης ρόλων, πληροφοριακού κενού κ.α (πβ. Adeoye & Yusuf, 2012).

4.1. Το κινητικό παιχνίδι ως εργαλείο διαπολιτισμικής επίγνωσης

Μια δραστηριότητα που συμβάλλει στη καλλιέργεια της διαπολιτισμικής επίγνωσης είναι το παιχνίδι που δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να εκφράζεται με ποικίλους και διαφορετικούς τρόπους, να σκέφτεται, να εξάγει συμπεράσματα, να επιλύει προβλήματα και να χρησιμοποιεί τη γλώσσα δημιουργικά ώστε να την κατακτά μέσα από τη χρήση της και όχι μέσα από το ρόλο του θεατή (Σιβροπούλου, 2010). Οι γνωστικές και γλωσσικές ικανότητες που αναπτύσσονται μέσα από αυθεντικές καταστάσεις, που δημιουργεί το παιχνίδι, αποτελούν και τη βάση για την οικοδόμηση της γλωσσικής ανάπτυξης (Στελλάκης, 2004).

Μέσα από το παιχνίδι μεταφέρονται στον κόσμο του παιδιού τα στοιχεία του πολιτισμού, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσεται και η «κοινωνική» του ικανότητα. (Κωνσταντινόπουλος, 2007). Σύμφωνα με την Αυγητίδου (2001) για να δοθεί ένας ορισμός για το παιχνίδι θα πρέπει να προσδιοριστούν όλα εκείνα τα καθολικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν το παιχνίδι από άλλες δραστηριότητες. Συνεχίζοντας, η Αυγητίδου (2001) ορίζει το παιχνίδι ως «μια λειτουργική δραστηριότητα, για τη διαίونيση της κοινωνικής ευταξίας» καθώς το παιδί μέσα από το παιχνίδι εσωτερικεύει αξίες, γνωρίζει αντιλήψεις και τρόπους συμπεριφοράς της κοινωνίας. Επίσης, σύμφωνα με τον Κωνσταντινόπουλο (2007) τα παιδιά μέσα από τα ομαδικά παιχνίδια δημιουργούν φιλικές σχέσεις έχουν υψηλή αυτοπεποίθηση και αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση.

Κατά την Hadfield (1999) στην κατηγορία των παιχνιδιών περιλαμβάνονται παιχνίδια αντιστοίχισης, ταξινόμησης, σύγκρισης, πληροφοριακού κενού, παιχνίδια εικασίας, επιτραπέζια παιχνίδια, παιχνίδια λεζάντας, παιχνίδια ρόλων κ.α. Σύμφωνα με το

Hughes (1996) κάθε τύπος παιχνιδιού συμβάλλει στην ανάπτυξη διαφορετικής πτυχής στο παιδί δηλαδή στη γλωσσική, συναισθηματική, γνωστική, κοινωνική,

κινητική και γλωσσική. Ο Huizinga αναφέρει ότι το παιχνίδι είναι « μια εθελοντική δραστηριότητα, η οποία πραγματοποιείται μέσα σε κάποια καθορισμένα τοπικά και χρονικά όρια, σύμφωνα με αποδεκτούς κανόνες αλλά απολύτως δεσμευτικούς, συνοδευόμενη από ένα αίσθημα έντασης, χαράς και από τη συνείδηση ότι είναι κάτι ‘διαφορετικό’ από τη ‘ συνήθη ζωή’ ». (Huizinga, 1987, στο Στόικου & Λαμπάκη, 2005: 7-8).

Ο Buhler (1935, στο Κωνσταντινόπουλος, 2007, σ.σ. 217-218) διαχωρίζει το παιχνίδι σε τέσσερις κατηγορίες. Στη πρώτη κατηγορία ανήκει το «λειτουργικό» παιχνίδι, που απαιτεί τη χρησιμοποίηση της λεπτής κινητικότητας, το « φανταστικό» παιχνίδι, που εμφανίζεται στο δεύτερο έτος της ηλικίας του παιδιού και περιλαμβάνει συμβολικές ή φανταστικές διεργασίες με τις οποίες το παιδί δίνει ένα συγκεκριμένο ρόλο, το «δεκτικό» παιχνίδι, όπου το παιδί ακούει μια ιστορία ή κοιτάζει μια εικόνα και τέλος το «κατασκευαστικό» παιχνίδι, που περιλαμβάνει το ζωγράφισμα, το παίξιμο με κύβους, με άμμο κτλ. Κατά το D. Fontana (1996, στο Κωνσταντινόπουλος, 2007) στο παιχνίδι μπορεί να συμπεριληφθεί και μια πέμπτη κατηγορία, το παιχνίδι με κανόνες, που ξεκινάει από την προσχολική ηλικία, δηλαδή από το νηπιαγωγείο.

Κατά τον Lanzaron, (2001), βασική κατηγορία παιχνιδιών είναι το παιχνίδι ρόλων, στο οποίο οι μαθητές έρχονται σε επαφή με αυθεντικές πολιτισμικές καταστάσεις και γνωρίζουν τις πολιτισμικές ποικιλίες και διαφορές στις λεκτικές πράξεις. Ο Fleming (2006) χαρακτηρίζει τα παιχνίδια ρόλων ως μαθητοκεντρικές δραστηριότητες οι οποίες συμβάλλουν στην αλληλόδραση και συνεργασία μεταξύ των μαθητών. Οι Maley & Duff (2005) υποστηρίζουν ότι τα παιχνίδια ρόλων αναπτύσσουν τις γλωσσικές δεξιότητες των παιδιών με φυσικό τρόπο, συνδυάζουν στοιχεία της λεκτικής και εξωλεκτικής επικοινωνίας, συμβάλλουν στην ολιστική και πολυαισθητηριακή μάθηση. Συνεχίζοντας, οι Maley & Duff (2005) επισημαίνουν ότι μέσα από τα παιχνίδια ρόλων οι μαθητές ταυτόχρονα παίζουν, κινούνται, δρουν και μαθαίνουν. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η Desitona (2009) υποστηρίζοντας ότι τα παιχνίδια ρόλων δημιουργούν στους μαθητές την ανάγκη να μιλήσουν, αφού χρησιμοποιούν τη γλώσσα για αυθεντική επικοινωνία, ενώ παράλληλα ενεργοποιείται η φαντασία και η δημιουργικότητα των μαθητών.

Μια άλλη κατηγορία παιχνιδιών, είναι αυτά που σχετίζονται με τη μουσική και το τραγούδι. Η μουσική συμβάλει στη κατανόηση της κοινωνικής θέσης του ατόμου, ενισχύοντας και ενδυναμώνοντας τις κοινωνικές του σχέσεις και καταγράφοντας τις κοινωνικοπολιτισμικές διαφορές (Mashayekh & Hashemi, 2011). Αρκετοί ερευνητές, προτείνουν τα τραγούδια ως έναν αποτελεσματικό τρόπο για την ανάπτυξη της φωνολογικής επίγνωσης στα παιδιά, (Adams et al., 1998) καθώς μέσα από αυτά κωδικοποιούν πολιτιστικές έννοιες και ανακαλύπτοντας ταυτόχρονα και χιλιάδες ανθρώπινες ιστορίες (Mashayekh & Hashemi, 2011).

Βέβαια, τα μουσικά παιχνίδια και το τραγούδι συμβάλουν και στον προσδιορισμό της ταυτότητας ενός πολιτισμού (Φωτοπούλου, 2008). Παρόλο που θεωρείται λογική η αποτελεσματική επικοινωνία με άτομα της ίδιας κουλτούρας και η δυσκολία στην επικοινωνία απόμων διαφορετικής κουλτούρας, η αντίθεση είναι φαινομενική, καθώς η τέχνη μιας κουλτούρας, όπως η μουσική, όχι μόνο δεν διχάζει συμπεριφορές αλλά ευνοεί την πορεία προς το οικουμενικό (Βρύζας, 1997).

«Η μουσική ως τέχνη δεν μπορεί να διαχωριστεί από την έννοια του πολιτισμού, καθώς συμβάλλει στη διαλεκτική σχέση και στην κατανόηση που δημιουργείται ανάμεσα στο άτομο και στο πολιτισμικό περιβάλλον του» (Δήμου, 2006). Η Φωτοπούλου προσθέτει ότι: «γνωρίζοντας τον μουσικό πολιτισμό μιας χώρας, γνωρίζουμε διαφορετικούς από τον δικό μας πολιτισμούς και γνωρίζοντας τη μουσική ενός πολιτισμού κατανοούμε και το πώς σκέφτονται και λειτουργούν αυτοί που δημιουργούν τη συγκεκριμένη μουσική» (Φωτοπούλου, 2008). Συνεπώς, γίνεται κατανοητό ότι μέσα από τη μουσική και τα μουσικά παιχνίδια οι μαθητές μπορούν να γνωρίσουν καλύτερα τους συμμαθητές τους, τον πολιτισμό τους και την κουλτούρα και να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες εντοπίζοντας τις διαφορές και τις ομοιότητες με τον δικό τους πολιτισμό (Φωτοπούλου, 2008).

4.2. Διαπολιτισμική επίγνωση μέσα από την αξιοποίηση των εξωλεκτικών στοιχείων

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι η διαπολιτισμική επίγνωση μπορεί να ενισχυθεί και με τη χρήση εξωλεκτικών στοιχείων όπως για παράδειγμα εικόνες με αντικείμενα αλλά και με τη χρήση παραγωγιστικών στοιχείων μέσα δηλαδή από τον επιτονισμό, τη χροιά της φωνής κ.α. Μια δραστηριότητα εξωλεκτικής επικοινωνίας είναι η παντομίμα. Ο Dougill (1987) ορίζει την παντομίμα ως τη « μη λεκτική αναπαράσταση μιας ιδέας ή ιστορίας μέσα από διάφορες χειρονομίες και την κίνηση και έκφραση του σώματος». Η παντομίμα προκαλεί τη φαντασία, ενισχύει την παρατηρητικότητα και μπορεί να αποτελέσει σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης των μαθητών. (Hayes, 1984). Χρησιμοποιείται στη διδακτική διαδικασία και έχει εξαιρετικά αποτελέσματα στην παρουσίαση, εμπέδωση και ανακύκλωση του λεξιλογίου (Dodson, 2000) αφού το σώμα, αναλαμβάνει το ρόλο του αφηγητή, και ο μαθητής εκφράζεται με χειρονομίες και κινήσεις (Μπακανικόλα-Γεωργοπούλου, 1998).

5. Το εκπαιδευτικό υλικό : Ο Αλμπάν και ο Ελλήν σε περιπέτειες

Περιγραφή του εκπαιδευτικού υλικού

Στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό μέσα από τους διαλόγους δύο ηρώων, του Ελλήν που αντιπροσωπεύει την Ελλάδα και του Αλμπάν, που εκπροσωπεί την Αλβανία, παρουσιάζονται ποικίλα πολιτισμικά στοιχεία των δύο χωρών. Οι δύο ήρωες, γνωρίζονται το καλοκαίρι, κατά τη διάρκεια των διακοπών τους, καθώς βρίσκονται στο κρουαζιερόπλοιο και ταξιδεύουν για την Ιταλία. Αφού, συστηθούν, γίνονται φίλοι και αρχίζει ο κάθε ήρωας να παρουσιάζει ενδεικτικά κάποιες περιοχές της χώρας του με ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία της κάθε τοποθεσίας. Αναλυτικότερα, το πρώτο μέρος του εκπαιδευτικού υλικού, περιλαμβάνει την ξενάγηση από τον Ελλήν σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, αποτελούμενη από 7 υποενότητες.

Στο πρώτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται ενδεικτικά ορισμένα αξιοθέατα της Αθήνας, οι παραδοσιακές φορεσιές, τοπικοί χοροί και μουσικά όργανα. Σε κάθε κεφάλαιο, υπάρχουν διάφορες γλωσσικές ασκήσεις, επιτραπέζια και κινητικά παιχνίδια. Στο επόμενο κεφάλαιο, ο Ελλήν παρουσιάζει στον Αλμπάν τη περιοχή της Θεσσαλονίκης και τα δικά της διακριτά πολιτισμικά στοιχεία. Έπονται στα επόμενα κεφάλαιο το νησί της Κέρκυρας με τις μοναδικές ομορφιές, το νησί της Ρόδου και της Κρήτης. Η περιήγηση στην Ελλάδα κλείνει με δύο τελευταία κεφάλαια , της Φλώρινας και των Ιωαννίνων.

Σε όλη τη διάρκεια της παρουσίασης των περιοχών από τον Ελλήν, επεξηγούνται διάφορες άγνωστες έννοιες για τον Αλμπάν και λύνονται οποιασδήποτε απορίες που προκύπτουν. Παράλληλα, για την απομνημόνευση των πολιτισμικών στοιχείων που παρουσιάζονται παρατίθενται μια σειρά από γλωσσικές ασκήσεις, τις οποίες καλείται να συμπληρώσει ο μαθητής. Οι δραστηριότητες που υπάρχουν σε κάθε ενότητα αποτελούν παζλ, αντιστοιχίσεις, ονομασίες, μνημείων, ακροστοιχίδες, σταυρόλεξα, λαβύρινθοι δραστηριότητες ζωγραφικής, ταξινόμησης, λεξομαχίες, επιτραπέζια και κινητικά παιχνίδια με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη στους μαθητές και των τεσσάρων δεξιοτήτων και την έκφρασή τους χρησιμοποιώντας τη γλώσσα αλλά και το ίδιο τους το σώμα.

Στο τέλος, παρουσιάζεται από τον Αλμπάν η Αλβανία και διάφορες γνωστές περιοχές της . Αυτό το κεφάλαιο αποτελείται από τρεις επιμέρους υποενότητες. Στην πρώτη υποενότητα ο Αλμπάν δείχνει στον Ελλήν κάποια αξιοθέατα, παραδοσιακές φορεσιές, χορούς και μουσικά όργανα από την Αλβανία και τα Τίρανα. Και εδώ αναγράφονται διάφορες δραστηριότητες, σταυρόλεξα, παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού, συμπλήρωση ονομασιών μέσα από τις οποίες ανακαλούν τις νέες έννοιες, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην γλωσσική και επικοινωνιακή τους ανάπτυξη. Στην αμέσως επόμενη ενότητα προβάλλονται αξιοθέατα από το Αργυρόκαστρο και τέλος από τους Άγιους Σαράντα και μέσα από διάφορες δραστηριότητες εμπλέκονται

γνωστικά, κινητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά στην κατανόηση της γλώσσας στόχου.

Σκοπός λοιπόν του εκπαιδευτικού υλικού δεν είναι μόνο η διαπολιτισμική επίγνωση και η διαπολιτισμική κατανόηση αλλά η δημιουργία ενός ρεαλιστικού επικοινωνιακού πλαισίου. Επίσης, επιδιώκεται η ανάπτυξη θετικών στάσεων για τον άλλο πολιτισμό και την άλλη γλώσσα και μέσα από τους διαλόγους μεταξύ των ηρώων, γίνεται προσπάθεια καλλιέργειας των γνωστικών και των σημασιολογικών δεξιοτήτων.

Οι ήρωες μας παρουσιάζονται

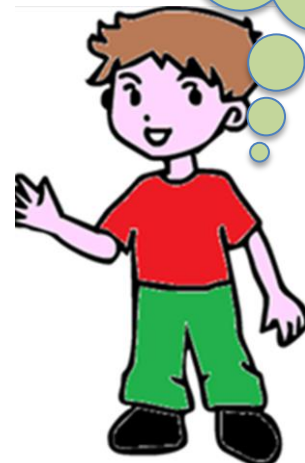
5.1 Ταξίδι στην Αθήνα

Ταξίδι στην Αθήνα!!

Η Αθήνα είναι η πρωτεύουσα της Ελλάδας με πλούσια ιστορία και πολιτισμό.

Ας πάμε λοιπόν να δούμε τις ομορφιές της Αθήνας Ελλην.

Για πες μου Ελλην τι
ωραία μέρη έχετε στην
Αθήνα ;

Στην Αθήνα
βρίσκεται η
Ακρόπολη
με τον
Παρθενώνα

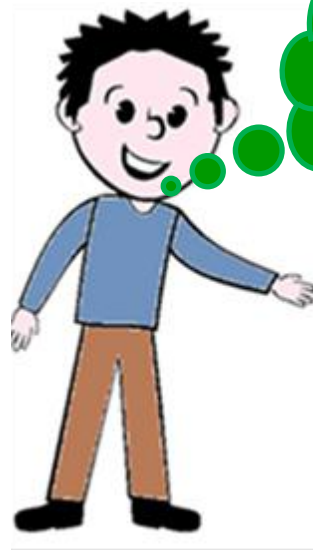
Η Ακρόπολη είναι χτισμένη
σε ένα λόφο πάνω σε ένα
βράχο με θεά την Αθήνα.
Στην Ακρόπολη υπάρχει ο
Παρθενώνας.

Ο Παρθενώνας, είναι το μεγαλύτερο
κτίριο στην κορυφή της Ακρόπολης .
Είναι αφιερωμένος στην θεά Αθηνά.
Χτίστηκε από τον Ικτίνο και τον
Καλλικράτη και έχει γλυπτά του Φειδία.

Και με τι είναι
φτιαγμένος ο
Παρθενώνας;

Είναι
φτιαγμένος
από λευκό
μάρμαρο.

Στην Ακρόπολη
Υπάρχουν και τα
Προπύλαια, που
χτίσθηκαν από
τον Μνησικλή.

Τι είναι τα
Προπύλαια ;

Τα Προπύλαια
είναι το πρώτο
κτίριο μπαίνοντας
στην Ακρόπολη
Αλμπάν.

Άρα Ελλήν
τα
προπύλαια
είναι η
είσοδος της
Ακρόπολης ;

Ακριβώς Αλμπάν
όπως το είπες .
Είναι η είσοδος
της Ακρόπολης.

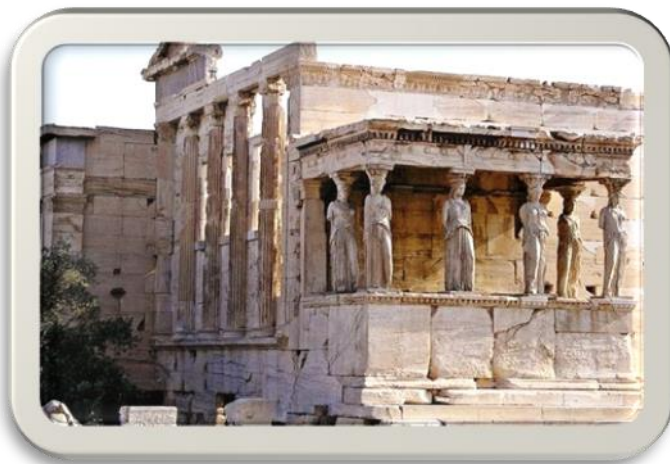
Στην Ακρόπολη υπάρχει και ένας άλλος ναός
το Ερέχθειο. Ο ναός αυτός είναι αφιερωμένος
στην Αθηνά και τον Ποσειδώνα.

Πότε χτίστηκε το
Ερέχθειο και από
ποιόν Ελλην;

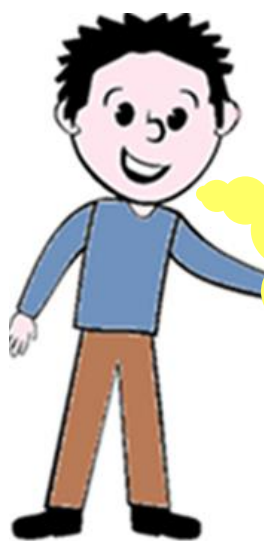

Χτίστηκε στο τέλος
του 5ου αιώνα,
από τον
αρχιτέκτονα
Μνησικλή.

Στο Ερέχθειο,
υπάρχουν και
οι καρυάτιδες.

Οι Καρυάτιδες,
είναι τα γυναικεία
αγάλματα.

Οι Καρυάτιδες
υπάρχουν και μέσα
στο μουσείο της
Ακρόπολης.

Απ' ότι βλέπω
μοιάζουν
μεταξύ τους
Ελλην. Και σε
τι χρησίμευαν
οι
καρυάτιδες;

Οι καρυάτιδες
στήριζαν την
οροφή . Αν και
μοιάζουν μεταξύ
τους, κάθε μια
είναι μοναδική

Και αυτό είναι το μουσείο της
Ακρόπολης απ' έξω.

Ουάου. Είναι πολύ
μεγάλο το Μουσείο της
Ακρόπολης. Τι άλλο θα
μπορούσα να
επισκεφτώ στην Αθήνα
Ελλήν;

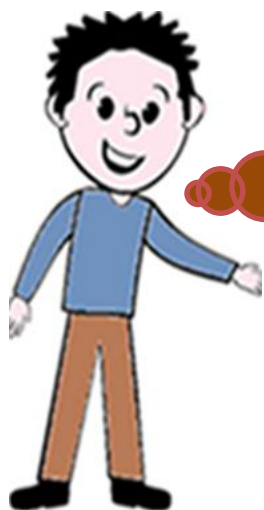

Στην Αθήνα έχουμε την
πλατεία Ομόνοιας, που είναι
το κέντρο της Πόλης. Υπάρχει
και η πλατεία Συντάγματος
με την Βουλή των Ελλήνων
και το Μοναστηράκι.

Η πλατεία Ομόνοιας, ονομάστηκε έτσι,
γιατί στο χώρο αυτό έδωσαν όρκο
«ομονοίας» οι αντίπαλοι πολιτικοί
αρχηγοί.

Και τώρα ας παίξουμε το παιχνίδι των γρίφων. Παρακάτω υπάρχουν κάρτες με διάφορους γρίφους για την Αθήνα. Μπορείς να μαντέψεις τον κάθε γρίφο;

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΓΡΙΦΩΝ

Έτσι ονομάστηκε η πλατεία από τον όρκο που δόθηκε.

Είναι γυναικεία αγάλματα που υπάρχουν στο Ερέχθειο.

Ο αρχιτέκτονας που έχτισε το Ερέχθειο.

Βρίσκεται στην κορυφή της Ακρόπολης.

Γλύπτης που διακόσμησε τον Παρθενώνα.

Στην Αθήνα
υπάρχει και η
Βουλή των
Ελλήνων
Αλιπαν.

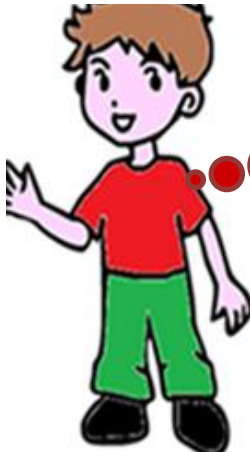

Τι είναι Η
Βουλή των
Ελλήνων
Ελλήν;

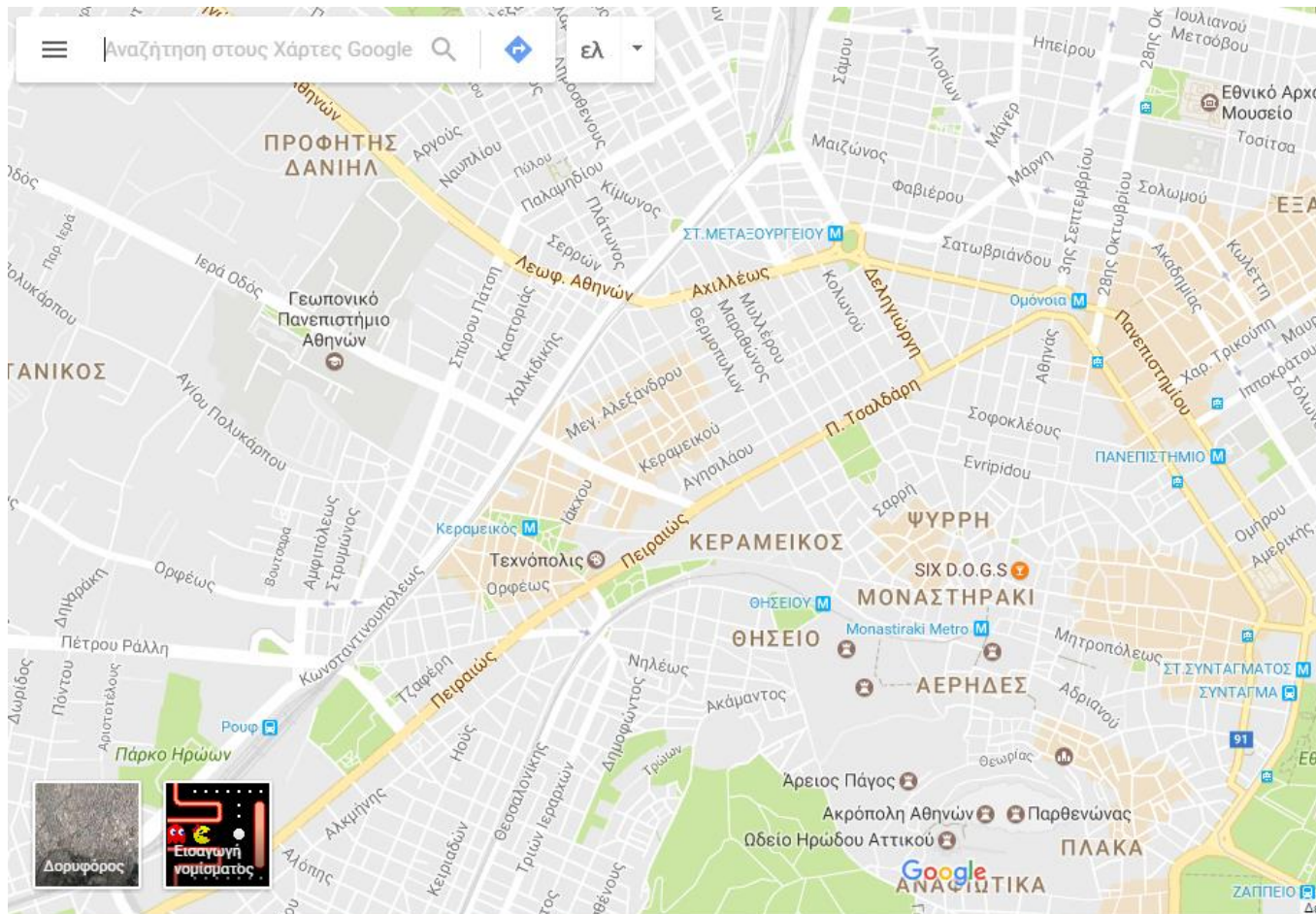
Η Βουλή των Ελλήνων είναι αυτό
το κτήριο που βλέπεις Αλιπάν. Στο
κτήριο αυτό μαζεύονται οι
βουλευτές, που έχουν εκλεχθεί
από το ελληνικό λαό και συζητάνε
για θέματα που αφορούν την
Ελλάδα.

ΠΕΡΙΠΑΤΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

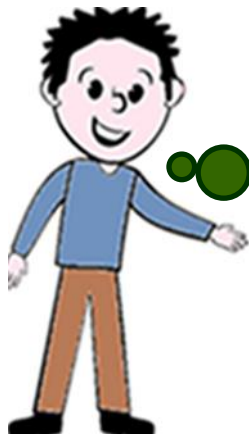
Στον παρακάτω χάρτη ψάχνω ορισμένα σημεία της Αθήνας. Μπορείς να με βοηθήσεις να τα βρω και να τα κυκλώσω;

ΑΚΡΟΠΟΛΗ
ΠΑΡΘΕΝΩΝΑΣ
ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ
ΟΜΟΝΟΙΑ

Και αυτοί οι άντρες μπροστά ποιοί είναι Ελλήν; Γιατί στέκονται εκεί;

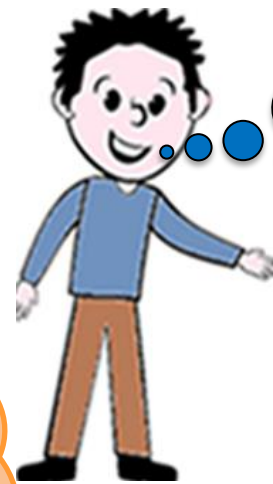
Είναι τσολιάδες. Οι Τσολιάδες είναι ντυμένοι με αυτήν την στολή. Στέκονται μπροστά από το μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη. Το μνημείο είναι αφιερωμένο σε όσους σκοτώθηκαν στους πολέμους.

Αυτό είναι το μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη Αλμπάν.

Τι θα έλεγες Ελλήν να μου δείξεις και τις φορεσιές στην Αθήνα;

Με μεγάλη μου χαρά Αλμπάν!!

Στην Αθήνα έχουμε την φορεσιά των τσολιάδων. Οι τσολιάδες φορούν φουστανέλα με πουκάμισο και γιλέκο.

Κάτω από την φουστανέλα φορούν λευκές κάλτσες και από πάνω τους καλτσοδέτες. Τα τσαρούχια είναι παπούτσια με μαύρες φούντες. Και στο κεφάλι το φέσι.

Ο ΤΣΟΛΙΑΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ!!

Μπορείς να με βοηθήσεις να γράψω τα μέρη της στολής του τσολιά;

Θα ήθελα
πολύ να
μάθω και για
τους χορούς
της Αθήνας
Ελλήν.

Φυσικά
Αλμπαν. Θα σου
πω κάποιους
παραδοσιακούς
χορούς της
Αθήνας.

Στην Αθήνα γνωστοί χοροί είναι ο
συρτοκαλαματιανός. Στα Μέγαρα, μια
άλλη περιοχή της Αθήνας χορεύεται η
Τράτα .

Αντρικός χορός είναι και
ο Λουδοβίκος που
χορεύετε τις απόκριες.

Και τι μουσικά όργανα
παίζονται σε αυτούς
τους χορούς Ελλήν;

Μουσικά όργανα που συνοδεύουν αυτούς τους χορούς είναι η πίπιζα, το νταούλι, το ούτι, το κλαρίνο, το βιολί, το λάουτο, το σαντούρι.

Λεξομαχίες. Τα γράμματα από τις λέξεις μπερδευτήκαν. Μπορείς να φτιάξεις τις λέξεις;

Λεξομαχίες!!

ΣΟΙΑΛΤΣΕΔ

ΩΝΛΕΛΗ
ΗΥΟΒΛ

ΥΟΣΤΡΑΜΚΛΛΑ
ΟΣΝΜΑΑΙΤ

ΑΩΣΟΣΓΝΤ
ΡΙΑΤΣΩΗΤ

Ας βρούμε
λοιπόν ποια λέξη
σηματίζεται!

Και τώρα ακόμη
περισσότερο παιχνίδι!!

Οι πάπυροι της Αθήνας,!!

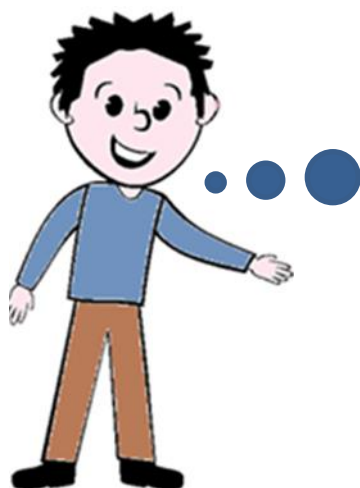

Οι προτάσεις όμως από τους
πάπυρους μπερδεύτηκαν Ελλην.

Μπορείς να με βοηθήσεις να
αντιστοιχίσω τις προτάσεις του
Α πάπυρου με αυτές του Β;

Η Αθήνα είναι
Στη πλατεία
Συντάγματος βρίσκεται
Η πλατεία Ομόνοιας
αποτελεί
Ο άγνωστος στρατιώτης
είναι
Ε Οι τσολιάδες λέγονται

Μνημείο
Οι άντρες με τις
παραδοσιακές φορεσιές
Κέντρο Αθήνας
Η Βουλή των Ελλήνων
Πρωτεύουσα της
Ελλάδας

Οι λέξεις κρυφτήκαν. Μπορείς να με βοηθήσεις να βρω τις 7 λέξεις που αφορούν την Αθήνα;

Ε Α Κ Λ Μ Ν Ο Φ Α Γ Η Τ Ο Ρ Ο Υ Χ Α Σ Ο Κ Ο Λ Α Τ Α Π Ε Λ Α
Μ Α Κ Ρ Ο Π Ο Λ Η Τ Ζ Α Μ Ι Ε Ρ Ε Χ Θ Ε Ι Ο
Ο Π Α Ρ Θ Ε Ν Ω Ν Α Μ Π Ε Ι Σ Τ Ο Λ Ο Μ
Υ Ο
Σ Ν
Ε Ε
Ι Ι

Ο Τ Σ Ο Λ Ι Α Α Γ Ν Ω Σ Τ Ο Σ Σ Τ Ρ Α Τ Ι Ω Τ Η Σ Π Ι Α Ι Α Ι Α
Η Λ Α Τ Ε Ι Α Σ Υ Ν Τ Α Γ Μ Α Τ Ο Σ Φ Γ Δ

Σωστό ή λάθος; Αφού διαβάσεις τις προτάσεις προσπάθησε να ζωγραφίσεις το τετράγωνο με τη σωστή απάντηση.

Τα τσαρούχια έχουν στην άκρη

Κόκκινες φούντες

πράσινες φούντες

Η Βουλή των Ελλήνων είναι

Πλατεία
συντάγματος

Μοναστηράκι

Ποια να είναι
άραγε η σωστή
απάντηση;

Το καπέλο που φορούν οι τσολιάδες λέγεται

Ορίγκα

φέσι

Οι τσολιάδες πάνω από το πουκάμισο φορούν:

μαύρο γιλέκο

φουστανέλα

Η παραδοσιακή φορεσιά των τσολιάδων :
περιλαμβάνει:

ζώνη

καλτσοδέτες

Μουσικοκρυπτόλεξο

ΒΙΟΛΙ

ΚΛΑΡΙΝΟ

ΣΑΝΤΟΥΡΙ

ΛΑΟΥΤΟ

ΛΙΡΑ

ΝΤΑΟΥΛΙ

Μπορείς να βρεις
στο κρυπτόλεξο
τα μουσικά
όργανα;

Γ	Β	Ο	Ε	Α	Ο	Γ	Ζ	Α	Α	Ν	Ε	Ν	Ρ	Δ	
Ο	Ι	Π	Α	Ι	Ε	Ε	Γ	Ι	Θ	Ο	Ε	Ν	Ο	Ξ	Α
Β	Ο	Ξ	Ξ	Ρ	Γ	Β	Λ	Δ	Κ	Ρ	Ζ	Δ	Α	Λ	Ξ
Ξ	Λ	Ο	Κ	Θ	Κ	Γ	Θ	Η	Ν	Ξ	Ο	Μ	Γ	Θ	Ζ
Ρ	Ι	Μ	Β	Λ	Ν	Ρ	Δ	Λ	Ο	Λ	Ζ	Ο	Ζ	Ε	Ξ
Θ	Ξ	Ι	Λ	Β	Λ	Ξ	Μ	Α	Ρ	Θ	Γ	Λ	Θ	Η	Λ
Π	Δ	Λ	Η	Κ	Α	Π	Ι	Ι	Γ	Κ	Λ	Ξ	Κ	Δ	Η
Η	Ζ	Θ	Π	Α	Γ	Ν	Ρ	Ρ	Ε	Λ	Θ	Ε	Ν	Α	Π
Κ	Δ	Ε	Μ	Δ	Ζ	Κ	Ι	Γ	Θ	Α	Π	Θ	Τ	Ο	Η
Ξ	Η	Ο	Δ	Ξ	Ζ	Κ	Ρ	Ξ	Θ	Ρ	Κ	Ξ	Α	Ο	Α
Η	Μ	Ξ	Ο	Α	Ι	Η	Υ	Ρ	Λ	Ι	Β	Ε	Ο	Μ	Κ
Κ	Κ	Ο	Λ	Ι	Ρ	Α	Ο	Θ	Ν	Ν	Λ	Θ	Υ	Ι	Β
Α	Μ	Θ	Ο	Μ	Ι	Ξ	Τ	Λ	Λ	Ο	Η	Π	Λ	Κ	Γ
Ι	Β	Κ	Π	Γ	Π	Ο	Ν	Β	Α	Ι	Γ	Η	Ι	Η	Λ
Ρ	Ρ	Η	Θ	Λ	Α	Ο	Α	Τ	Ο	Ζ	Μ	Ο	Λ	Ε	Γ
Γ	Γ	Δ	Π	Ξ	Π	Ι	Σ	Ν	Β	Γ	Θ	Ε	Ξ	Ζ	Π

Ποια είναι η ονομασία των μουσικών οργάνων; Μπορείς να δεις την εικονίτσα και να συμπληρώσεις τα γραμματάκια που λείπουν;

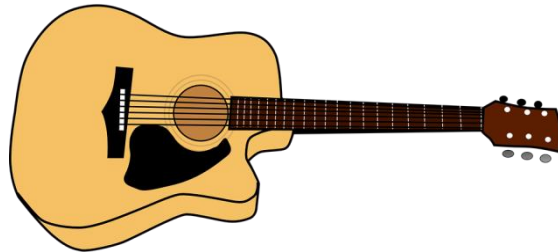

Α υ _ _ _ ς

Π_π_ζ_

_ι_θ_ρ_

Λ_ο_τ_

Β_ο_ι

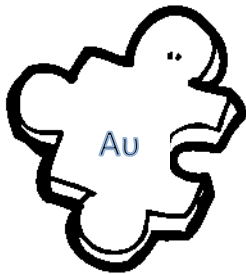
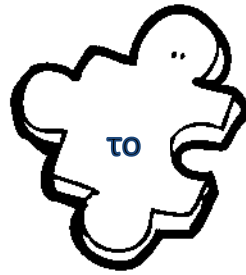
Μουσικά παζλ

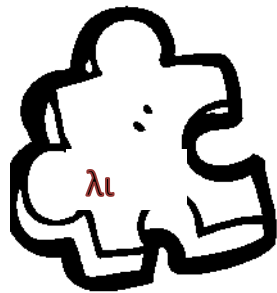
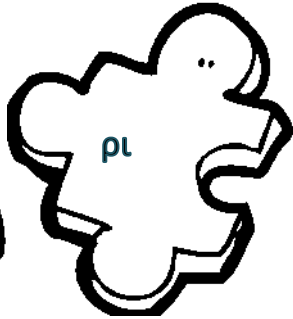
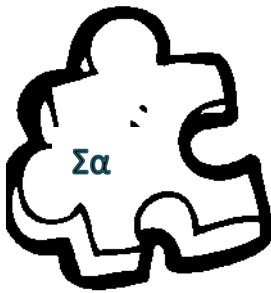
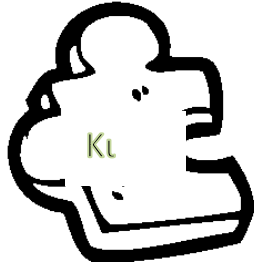
Θέλεις να παίξουμε
το μουσικό πάζλ
Αλμαν;

Στο κάθε πάζλ
υπάρχει μια συλλαβή
από ένα μουσικό
όργανο. Πρέπει να
ενώσουμε τα σωστά
πάζλ και να
σηματίσουμε τα
μουσικά όργανα;

Φυσικά!! Τι
πρέπει όμως
να κάνω
Ελλήν;

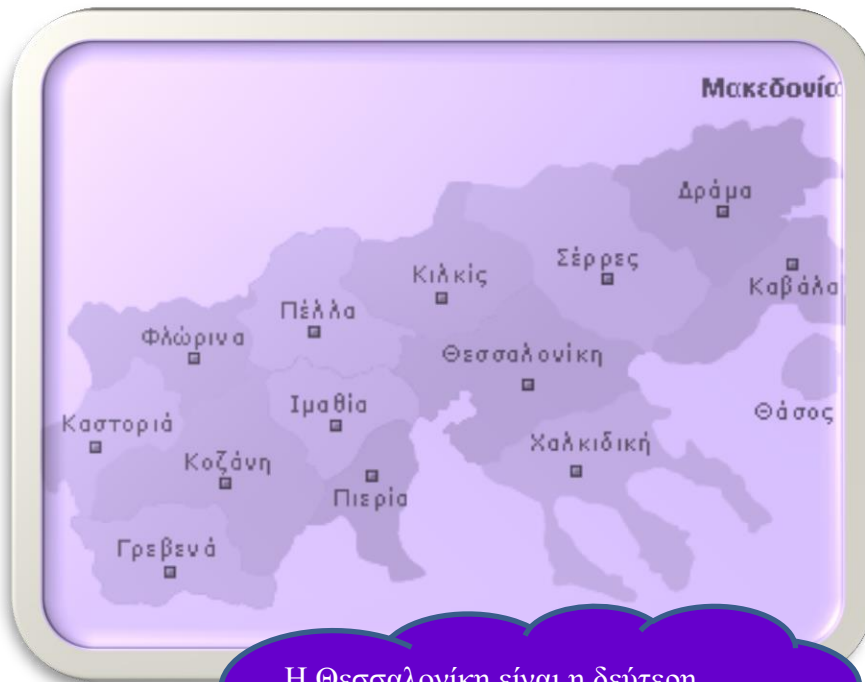

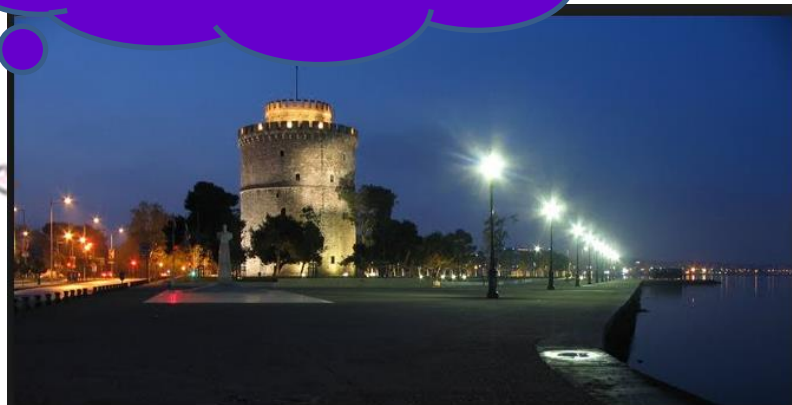
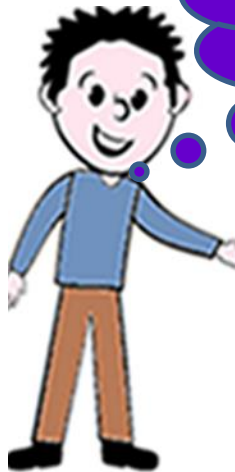
5.2 ΒΟΛΤΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Βόλτα στη Θεσσαλονίκη

Η Θεσσαλονίκη είναι η δεύτερη σε πληθυσμό και έκταση πόλη της Ελλάδας, με ιδρυτή τον Κάσσανδρο.

Τι όμορφη που είναι το βράδυ!!

Και τι μπορώ να δω στη
Θεσσαλονίκη Ελλην;

Στη Θεσσαλονίκη
υπάρχει ο Λευκός
Πύργος.

Είχε το όνομα Πύργος του
Αίματος, ή Πύργος των
Γενιτσάρων. Ήταν φυλακή και
γύρω της είχε μακριά τείχη.

Και τι είναι
ο λευκός
Πύργος
Ελλην;

Γνωστή στη Θεσσαλονίκη είναι
και η αψίδα του Γαλέριου η
αλλιώς «Καμάρα»
Κατασκευάστηκε προς τιμή του
αυτοκράτορα Γαλέριου .

Η Αγία Σοφία υπήρξε ο μητροπολιτικός ναός της Θεσσαλονίκης . Μέσα στο ναό υπάρχουν ψηφιδωτά διαφόρων εποχών.

Τα ψηφιδωτά τι είναι Ελλην;

Τα ψηφιδωτά είναι εικόνες φτιαγμένες από μικρά πολύχρωμα κομματάκια μαρμάρου.

Αυτό είναι ένα ψηφιδωτό που βρίσκεται μέσα στο ναό της Αγίας Σοφίας.

Και πού αλλού θα μπορούσα να πάω στη Θεσσαλονίκη Ελλήν;

Ωραίο μέρος για να περπατήσεις και να πιείς καφέ είναι η πλατεία Αριστοτέλους Αλμπάν .

ΤΑΜΠΟΥ

Στις κάρτες υπάρχουν εικόνες με λέξεις. Σκοπός του παιχνιδιού είναι η περιγραφή των εικόνων χωρίς τις λέξεις που υπάρχουν από κάτω. Μπορείς να μαντέψεις τι είναι αυτό που περιγράφεται;

Πύργος Φυλακή
Λευκός

Ναός
Ψηφιδωτά
Εικόνες

Πλατεία
Βόλτα
Κοντά στο λιμάνι

Πόλη
Κάσσανδρος
Μεγάλη σε έκταση

Και τις φορεσιές
έχει η
Θεσσαλονίκη
Ελλην;

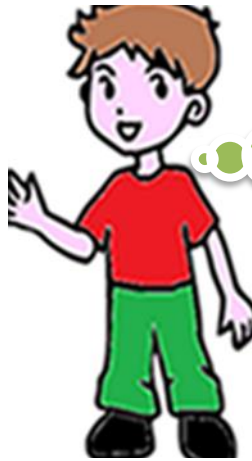
Οι γυναίκες φορούν λευκό
πουκάμισο, μεσοφούστανο και
μακρύ φουστάνι μέχρι τον
αστράγαλο. Πάνω από το φόρεμα
φορούν την ποδιά, και γύρω από το
λαιμό τη σάρπα και διάφορα
κοσιμήματα.

Πολύ παλιές
φωτογραφίες Ελλην.
Είχαν και κεντήματα
στο φόρεμά τους.

Ναι Αλμπάν.
Δυστυχώς είναι
παλιές οι
φωτογραφίες και
δεν φαίνονται τα
χρώματα.

Και οι άντρες
τη στολή
φορούν στη
Θεσσαλονίκη
Ελλην;

Οι άντρες σε διάφορες
περιοχές της Θεσσαλονίκης
φοράνε μαύρο παντελόνι,
μαύρο γιλέκο, άσπρο
πουκάμισο και στο κεφάλι
το καπέλο, το φέσι.

Για τους χορούς της
Θεσσαλονίκης δεν μου
είπες τίποτα Ελλην.

Στις ορεινές περιοχές χορεύετε ο χορός παρδαλό
τσουράπια, από άνδρες και γυναίκες πιασμένοι
από τις παλάμες με λυγισμένους αγκώνες.

Επίσης σε διάφορες περιοχές της
Θεσσαλονίκης χορεύετε ο Ελένο Μόμε
« Ελένη άνοιξε τη Πόρτα σου » από
άντρες και γυναίκες. Ας τον
ακούσουμε.

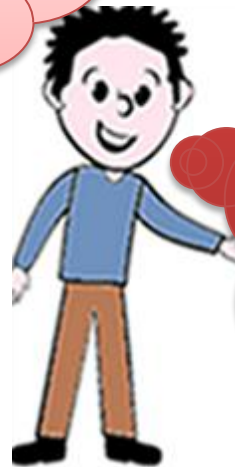
Και ποια μουσικά όργανα
παίζονται σε αυτούς τους
χορούς Ελλήν;

Μουσικά όργανα
που παίζονται σε
αυτούς τους
χορούς είναι η
γκάιντα, το
νταούλι.

Οι χοροί μου άνοιξαν την
όρεξη Ελλην. Τι θα
μπορούσα να δοκιμάσω
στη Θεσσαλονίκη;

Η Θεσσαλονίκη φημίζεται
για τη μπουγάτσα, πίτα
με γέμιση κρέμα, τα
κουλούρια της
Θεσσαλονίκης και τα
τρίγωνα του Πανοράματος
(γεμιστό φύλλο με κρέμα).

**ΩΡΑ ΓΙΑ
ΠΑΙΧΝΙΑ!**

Ήταν φυλακή και γύρω
γύρω είχε τείχη. Ο
Λ _____ ς

Χρειάζομαι τη βοήθειά
σου για να μαντέψω το
μέρος που περιγράφει ο
Ελλήν. Δίνεται το πρώτο
και το τελευταίο γράμμα.

Είναι φτιαγμένα από
μικρά πολύχρωμα
κομματάκια. Υπάρχει
και στο ναό της Αγίας
Σοφίας.

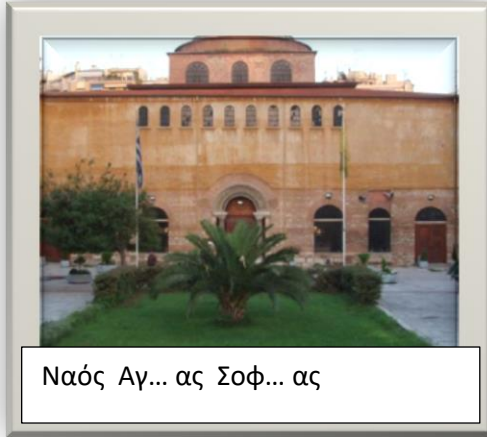
Ψ _____ ό .

Τι να είναι
άραγε;

Οι φωτογραφίες που έβαλα στο άλμπουμ μου
βραχίκαν. Σβηστήκαν ορισμένα γραμματάκια .
Μπορείς να συμπληρώσεις τα γραμματάκια που
λείπουν; Μην ξεχάσεις τους τόνους .

Ναός Αγ... ας Σοφ... ας

Ωραίες
φωτογραφίες
έχεις Ελλην
από τη
Θεσσαλονίκη
αλλά λείπουν
τα γράμματα.

Αψ...δ... Γαλ... ρι...υ

Λε...κ...ς Π...ργ...ς

Πλατεί... Αριστ...τ...λους

Ποια
γραμματάκια να
λείπουν άραγε;

Αυτή είναι η συνταγή για τα Τρίγωνα του Πανοράματος. Μπορείς να τη διαβάσεις και να συμπληρώσεις τα ρήματα που λείπουν;

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΣ

Ας γίνουμε μικροί ζαχαροπλάστες και ας φτιάξουμε την συνταγή. Πρώτα όμως ας συμπληρώσουμε τις λέξεις που λείπουν.

ΤΡΙΓΩΝΑ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ

Παίρνουμε, βράζουμε, απορροφήσουν,
κρυσώσουν, βάζουμε, ψήνουμε, γεμίζουμε,
διπλώσουμε,

ανακατεύουμε, πήξει, χτυπάμε,
προσθέτουμε,

.....ένα φύλλο. Το βουτυρώνουμε παντού και
αφού το ..... κάνουμε μια μακρόστενη λωρίδα
και πάλι το βουτυρώνουμε.

Μετά διπλώνουμε την λωρίδα εναλλάξ κάνοντας ένα
τρίγωνο. Σε κάθε δίπλωμα βουτυρώνουμε και μετά το
..... σε ένα ταψί. Έτσι συνεχίζουμε μ' όλα τα
φύλλα. Τα ..... στην αρχή σε δυνατό φούρνο και
στη συνέχεια σε μέτριο, μέχρι να πάρουν ροδοκόκκινο
χρώμα.

Όταν ..... χαράζω την μια πλευρά του τριγώνου
και παίρνει σχήμα φακέλου .

.....τα υλικά για το σιρόπι. Όταν διαλυθεί η ζάχαρη
και δέσει ελαφρά, βάζουμε για λίγο ένα-ένα μέσα όλα
τα τρίγωνα. Τα τρίγωνα πρέπει να ..... καλά το
σιρόπι.

Την άλλη μέρα βάζουμε τη κρέμα ζαχαροπλαστικής και
.....προσεχτικά τα τρίγωνα πρώτα μέσα καλά και
λίγο απ' έξω.

.....τους κρόκους με
τη ζάχαρη μέχρι να
ασπρίσουν. Σε κατσαρολάκι
βάζουμε το γάλα να πάρει
βράση και το.....

.....το μείγμα των
κρόκων και σιγοβράζουμε,
ανακατεύοντας συνεχώς.

Προσθέτουμε σιγά σιγά το
αλεύρι με συνεχές
ανακάτεμα, μέχρι να
.....η κρέμα.

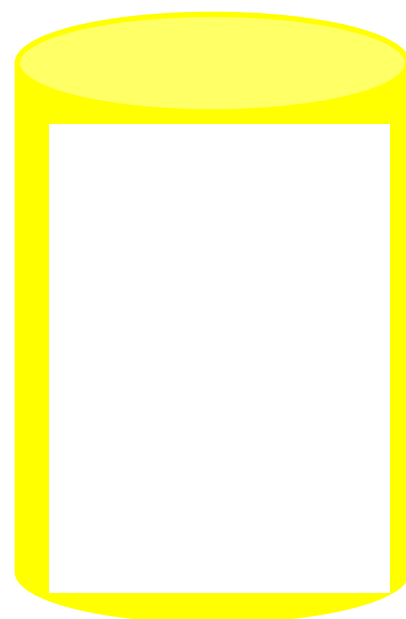
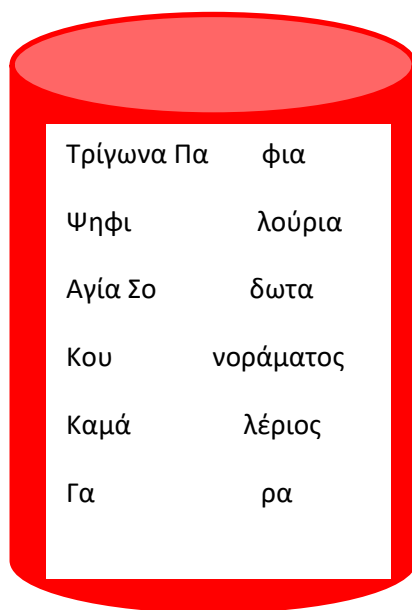
Γιαμι!! Μεγάλη
συνταγή αλλά
τα Τρίγωνα
σίγουρα είναι
πεντανόστημα!

Το αγαπημένο μου παιχνίδι
είναι τα αγαματάκια. Εσείς
ξέρετε πώς παίζεται; Πάμε
στην αυλή να το παίξουμε;

Οι λέξεις του κόκκινου
κυλίνδρου κοπήκαν. Μπορείς
να ενώσεις τις λέξεις και να τις
γράψεις μέσα στο κίτρινο
κύλινδρο ολόκληρες;

5.3 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΚΕΡΚΥΡΑ

Πάμε μια βόλτα στη Κέρκυρα!!

Η Κέρκυρα είναι ένα κομματάκι που βρίσκετε μέσα στη θάλασσα. Τα κομματάκια αυτά που γύρω τους έχουν θάλασσα λέγονται νησιά.

Η Κέρκυρα είναι ένα από τα νησιά του Ιονίου Πελάγους. Είναι ένα πυκνοκατοικημένο νησί με τα δικά της αξιοθέατα.

Η Κέρκυρα είναι ένα από τα βορειότερα και δυτικότερα νησιά της Ελλάδας και του Ιονίου Πελάγους.

Και τι ομορφιές έχει
αυτό το νησί Ελλήν;

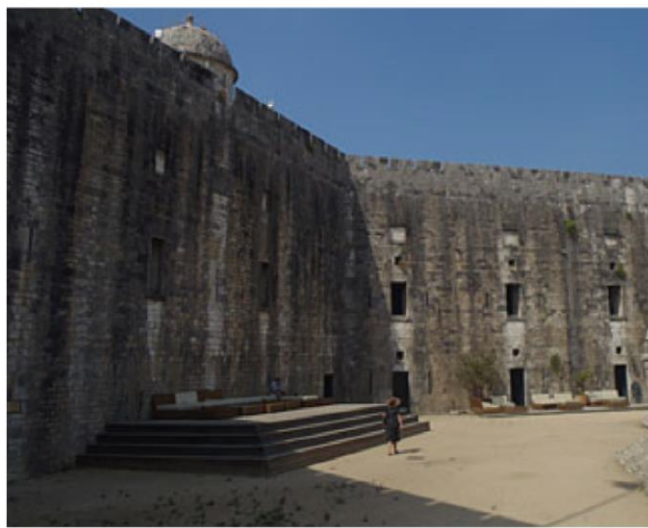

Τι είναι το
φρούριο
Ελλήν;

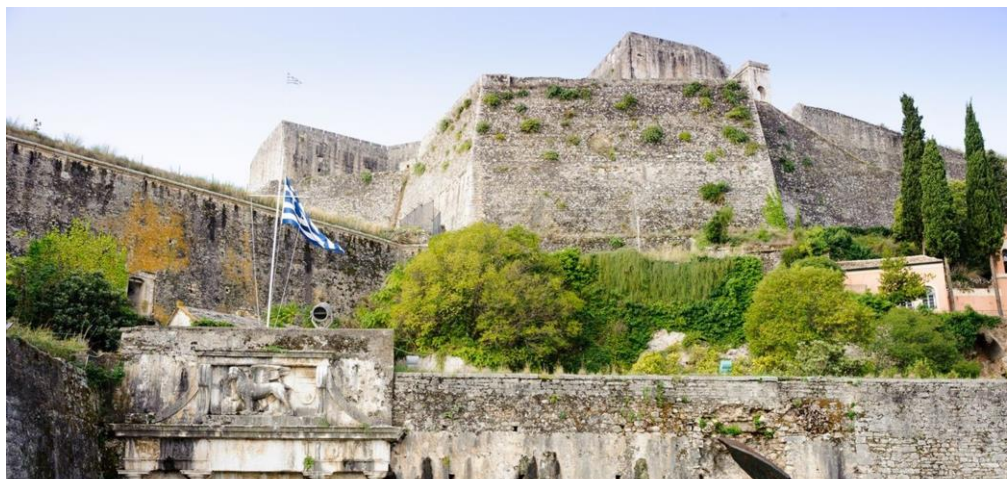

Υπάρχει το παλαιό και
το νέο Φρούριο.
Φρούρια κτιζόταν για
να προστατεύσουν την
πόλη.

Αυτό είναι το νέο
Φρούριο; Από
ποιόν χτίστηκε
και πότε Ελλην;

Ακριβώς. Αυτό
είναι το νέο
Φρούριο στο
λόφο του Αγίου
Μάρκου. Χτίστηκε
από Βενετσιάνους
το 16^ο αιώνα.

Στη Κέρκυρα υπάρχει και το Ποντικονήσι. Ένας καταπράσινος βράχο, που βρίσκεται μέσα στη θάλασσα.

Γιατί λέγεται έτσι;

Λέγεται Ποντικονήσι γιατί είναι ένα πολύ μικρό νησί.

Πράγματι Ελλην. Είναι πολύ μικρό νησάκι.

ΑΣ ΠΑΙΞΟΥΜΕ ΠΡΑΣΙΝΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΦΩΣ

Σκοπός του παιχνιδιού είναι αφού διαβαστούν οι κάρτες με τις προτάσεις, να χρωματιστούν με **ΚΟΚΚΙΝΟ** χρώμα αν είναι **ΛΑΘΟΣ** και με **ΠΡΑΣΙΝΟ** χρώμα αν είναι οι **ΣΩΣΤΕΣ** .

Στη Κέρκυρα,
υπάρχει το Νέο
Φρούριο, που
χτίστηκε από
τους Τούρκους.

Ποντικονήσι,
είναι νησί
κοντά στη
Κέρκυρα.

Κέρκυρα,
είναι ένα από
τα νησιά του
Αιγαίου
πελάγους.

Ποντικονήσι,
έχει μικρό
μέγεθος.

Και ποιες είναι οι
παραδοσιακές φορεσιές
της Κέρκυρας;

Οι γυναικείες φορεσιές ήταν
συνήθως κεντημένες με
πολλά σχέδια και χρώματα.

Οι γυναίκες φορούν το πεσέλι , το γιλέκο με εντυπωσιακά σχέδια. Οι κεφαλόδεσμοι στολίζουν το κεφάλι. Πάνω από το φόρεμα μπαίνει η ποδιά με λουλούδια και διάφορα κοσμήματα.

Ποια είναι η παραδοσιακή στολή που φορούν στη Κέρκυρα οι άνδρες Ελλήν;

Οι άνδρες φορούν μέσα από το πουκάμισο φανέλα, από πάνω γιλέκο και σακάκι. Ένα παντελόνι που λέγεται βράκα και πάνω από αυτήν το ζωνάρι που είναι ζώνη. Κάλτσες, τα τσαρούχια για παπούτσια και στο κεφάλι για καπέλο φέσι ή ψάθα.

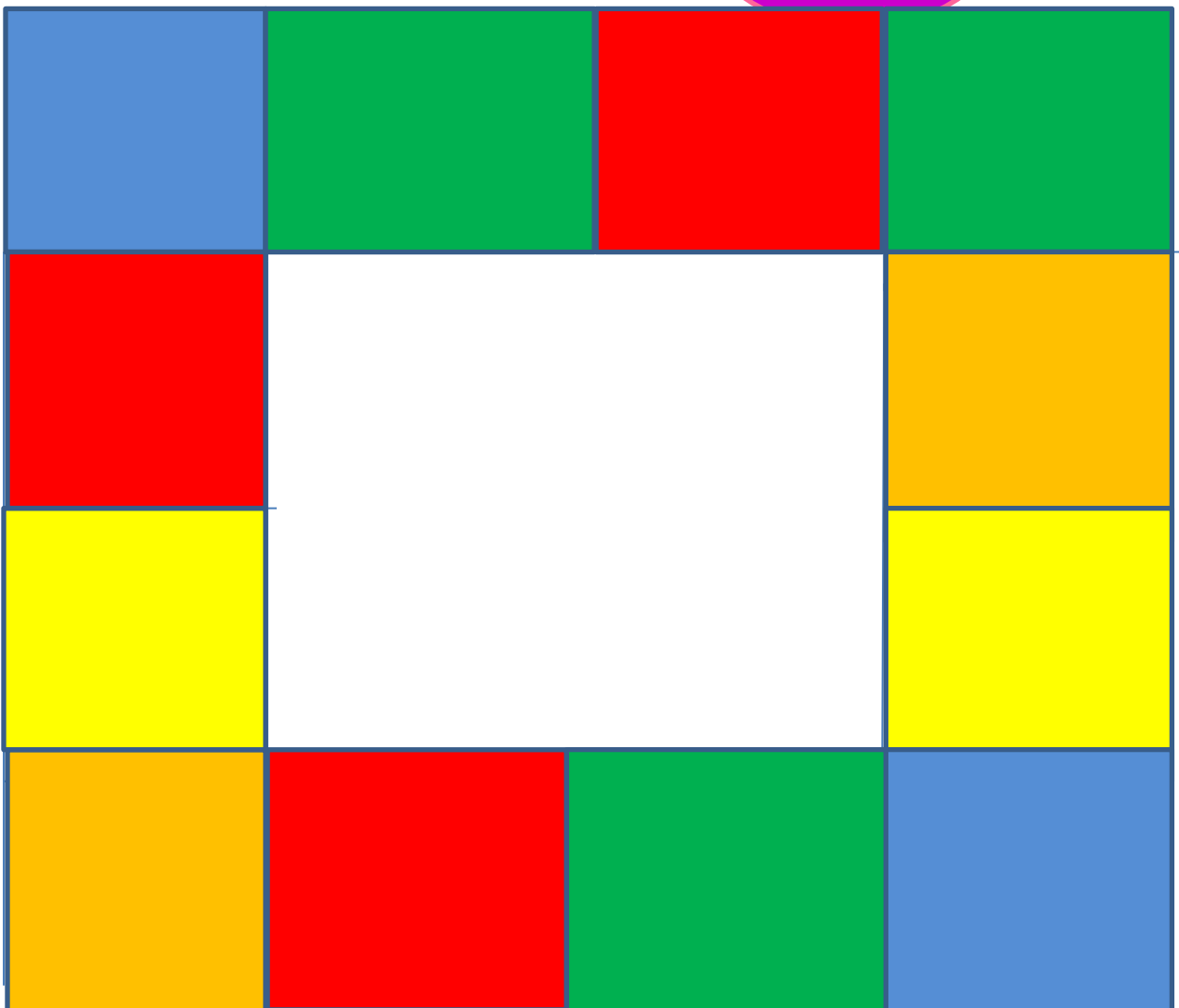
Τι ωραίο ψάθινο καπέλο!

Το παιχνίδι των ερωτήσεων !!

Για το παιχνίδι των ερωτήσεων θα χρειαστείς πιόνια και ζάρι.

Το παιχνίδι αρχίζει με το παίκτη που θα φέρει το μεγαλύτερο αριθμό στο ζάρι. Ο παίκτης ξαναρίχνει το ζάρι και προχωράει τόσα τετράγωνα όσα φέρει στο ζάρι του. Το χρώμα του τετραγώνου που θα σταματήσεις ορίζει και το χρώμα της ερώτησης που θα απαντήσεις. Για παράδειγμα, αν τύχεις σε τετράγωνο με κίτρινο χρώμα απαντάς στην ερώτηση της κίτρινης κάρτας. Νικητής είναι ο παίκτης που θα απαντήσει στις περισσότερες ερωτήσεις.

Πώς λέγεται το γιλέκο που φορούν οι γυναίκες της Κέρκυρας ;

Ονομασία ενός μικρού νησιού κοντά στη Κέρκυρα.

Χτίστηκε στο λόφο του Αγίου Μάρκου.

Στολίδι που φορούν οι γυναίκες της Κερκυραϊκής φορεσιάς.

Στολίδι που φορούν οι άντρες της Κερκυραϊκής φορεσιάς.

Στολίζουν τις ποδιές των γυναικείων παραδοσιακών φορεσιών της Κέρκυρας.

Έχτισαν το νέο Φρούριο της Κέρκυρας.

Σε αυτό το πέλαγος βρίσκεται η Κέρκυρα.

Όνομασία των
παπουτσιών της
αντρικής Κερκυραϊκής
φορεσιάς.

Ο αιώνας που χτίστηκε
το Νέο Φρούριο της
Κέρκυρας.

Όνομασία της ζώνης
της αντρικής
παραδοσιακής
Κερκυραϊκής
φορεσιάς.

Όνομασία του
παντελονιού της
παραδοσιακής
Κερκυραϊκής
φορεσιάς.

Στη Κέρκυρα
ποιοί χοροί
χορεύονται
Ελλήν;

Ξέρεις κάποιο
τραγούδι από τη
Κέρκυρα Ελλήν;

Στην Κέρκυρα χορεύουν σε
κύκλο συρτούς Κερκυραϊκούς
χορούς. Ένας άλλος χορός της
Κέρκυρας είναι ο
Κορακιανίτικος χορός. Τα
όργανα που τους
συνοδεύουν είναι το βιολί, η
κιθάρα, ταμπούρλο, αυλός.

Γνωστό
τραγούδι της
Κέρκυρας
είναι η Ρούγα.

Τι καλούδια έχει το
νησί της Κέρκυρας
Ελλήν;

Ένα νόστιμο φαγητό της Κέρκυρας
είναι ο μπακαλιάρος που είναι ψάρι
με σκορδαλιά, η παστισάδα, που είναι
κρέας με μακαρόνια και τα
παντεσπάνια κείκάκια.

Μπορείς να με βοηθήσεις να γράψω δίπλα από κάθε νούμερο την ονομασία της γυναικείας και της αντρικής Κερκυραϊκής στολής;

Πρέπει να θυμηθώ τις ονομασίες.

Ανδρική στολή

- 1
- 2
- 3
- 4

Γυναικεία στολή

- 1
- 2
- 3

Ώρα για μουσική. Μπορείς να με βοηθήσεις να συμπληρώσω τις λέξεις που λείπουν από το τραγούδι Ρούγα;

Ας ακούσουμε το τραγούδι και παράλληλα ας συμπληρώνουμε τις λέξεις που λείπουν.

ΡΟΥΓΑ

Εδώ σ' αυτή τη..... στην παραπάνω .....
τη φωλιά της έχτισε μια .....μικρούλα,
εδώ σ' αυτή τη γειτονιά στην παραπάνω ρούγα
τη φωλιά της έχτισε μια πέρδικα μικρούλα.
Πως ήθελα πολύ να την παινέψω
με ..... του Μαγιού στεφάνια να της πλέξω.

Μα αυτή 'ναι παινεμένη και .....
όπου πάει όπου γυρίσει κι όπου σταθεί,
πέρδικα μικρή .....μου ζηλεμένη
σε όλο το νησί είσαι γνωστή και .....
Έλα εδώ για να σου πω γλυκά
πόσο εγώ σε .....τρελά.

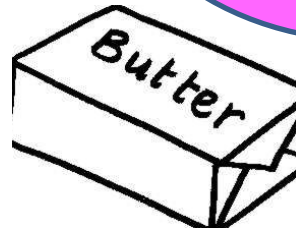
Προσπαθώ να γράψω τα υλικά που δείχνουν
οι εικόνες για να φτιάξω τα παντεσπάνια.

Για να φτιάξουμε
παντεσπάνια θα
χρηαστούμε :

ΥΛΙΚΑ

- 1
- 2
- 3

Τι θα λέγατε να παίξουμε το
παιχνίδι η ουρά του γαιδάρου.
Ξέρετε πώς παίζετε; Ας πάμε στην
αυλή να παίξουμε.

Ενώ έγραφα στο ημερολόγιό μου, ξέχασα να βάλω τα σημεία στίξεως. Μπορείς να με βοηθήσεις να συμπληρώσω το κείμενο με τα σημεία στίξεως;

27 Αυγούστου 201

Το καλοκαίρι μόλις έκλεισαν τα σχολεία πήγα ένα τριήμερο στη Κέρκυρα μαζί με τη ξαδέρφη μου την πρώτη ημέρα που έφτασα στη Κέρκυρα περπάτησα στα στενά της σοκάκια και επισκέφτηκα το νέο Φρούριο που βρίσκεται στο λόφο του Αγίου Μάρκου τη δεύτερη ημέρα πήρα το караβάκι και πήγα στο καταπράσινο βράχο στο Ποντικονήσι που βρίσκεται απέναντι από τη Κέρκυρα Την τελευταία ημέρα πρωί πρωί αποχώρησα για την Αλβανία στενοχωρήθηκα πολύ που έφυγα τόσο γρήγορα και δεν μπόρεσα να γυρίσω περισσότερο τη Κέρκυρα Ελπίζω του χρόνου να ταξιδέψω ξανά στη Κέρκυρα και να μείνω περισσότερες ημέρες σε αυτό το πανέμορφο νησί

Θέλω να γράψω ένα γράμμα στο φίλο μου τον Αλμπάν και να του περιγράψω τις φορεσιές της Κέρκυρας. Μπορείς να με βοηθήσεις να περιγράψω τις παραδοσιακές κερκυραϊκές φορεσιές;

5.4 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΡΟΔΟ

Ταξίδι στη Ρόδο

Είναι το μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων και το τέταρτο σε έκταση νησί του Αιγαίου.

Τι ομορφιές
θα μου δείξεις
στην Ρόδο
Ελλην;

Στη Ρόδο υπάρχει ο Φάρος
του Αγίου Νικολάου. Πήρε
το όνομά του από το
φρούριο του Αγίου
Νικολάου πάνω στο οποίο
είναι χτισμένος.

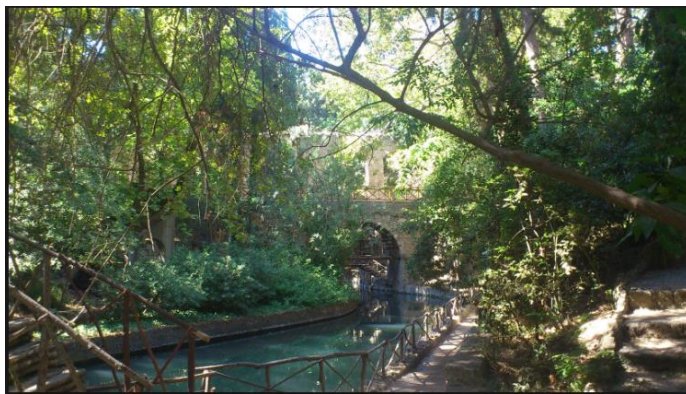
Στη Ρόδο υπάρχει και η κοιλάδα με
τις πεταλούδες. Πρόκειται για ένα
μοναδικό φυσικό πάρκο που
φιλοξενεί ένα σπάνιο είδος
πεταλούδας.

Είναι μια μικρή κοιλάδα, που
διασχίζεται από μονοπάτια,
καλοσηματισμένες λιμνούλες και
μικρούς καταρράκτες.

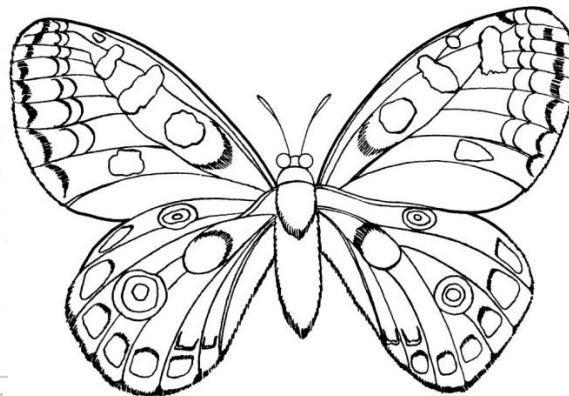
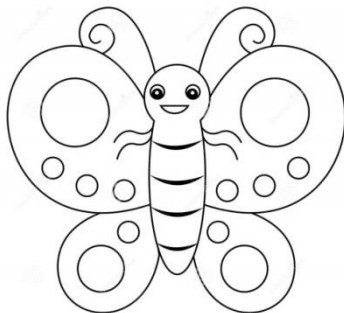
Ποπο! Είναι μαγευτική η
κοιλάδα με τις πεταλούδες
Ελλην!! Και οι πεταλούδες
τι όμορφα χρώματα έχουν!

Πράγματι
Αλπών. Είναι μια
καταπράσινη
κοιλάδα με
πανέμορφες
πεταλούδες.

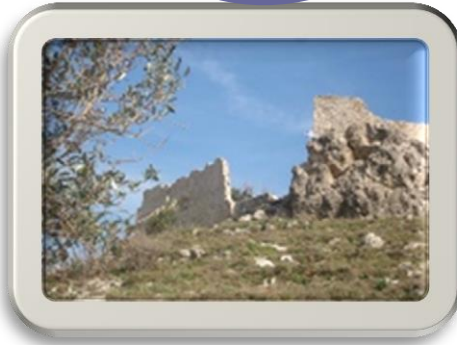
Μπορείς να
βάψεις τις
πεταλούδες με ότι
χρώματα θέλεις;

Και γιατί χτίζονταν
τα κάστρα Ελλήν;

Στη Ρόδο υπάρχουν πολλά κάστρα . Το
κάστρο της Αρχαγγέλου βρίσκεται πάνω
σε έναν βράχο. Το κάστρο της Μονολίθου
βρίσκεται σε ένα βράχο δίπλα στην ακτή .
Μέσα έχει ένα εκκλησάκι του Αγίου
Παντελεήμονα.

Τα κάστρα χτίζονταν
για να προστατεύσουν
τους κατοίκους της
πόλης από τους
πειρατές Αλμπάν.

Και τι άλλα αξιοθέατα
έχει η Ρόδος Ελλήν;

Υπάρχει και η ακρόπολη της αρχαίας πόλης Ρόδου με κάποιες κολόνες από το ναό του Πυθίου Απόλλωνα. Ο ναός ήταν αφιερωμένος στο θεό Απόλλωνα. Εκεί υπάρχει και το Στάδιο του Διαγόρα με το μαρμάρινο θέατρο. Το όνομά του το πήρε από τον Ολυμπιονίκη Διαγόρα.

ΠΟΙΟΣ, ΠΟΥ, ΓΙΑΤΙ

Το παιχνίδι ποιος, που, γιατί περιλαμβάνει κάρτες με αριθμούς. Ο παίκτης –παίκτης καλούνται να διαλέξουν ένα νούμερο κάθε φορά και να απαντήσουν στην ερώτηση που υπάρχει. Νικητής είναι ο παίκτης που θα απαντήσει στις περισσότερες ερωτήσεις.

Ποιο είναι το
μεγαλύτερο νησί
από τα
Δωδεκάνησα;

1

Από πού πήρε τα
όνομά του ο
Φάρος του Αγίου
Νικολάου;

2

Γιατί χτίζονταν
κάστρα ;

3

Πού βρίσκεται
το κάστρο της
Αρχαγγέλου;

4

Ποιος ήταν ο
Διαγόρας ;

5

Πού βρίσκεται
το κάστρο της
Μονολίθου;

6

Σε ποιόν θεό
ήταν
αφιερωμένος ο
ναός του
Πυθίου;

7

Θα ήθελα να μου πεις
και για τις φορεσιές της
Ρόδου Ελλην;

Η παραδοσιακή γυναικεία
φορεσιά περιλαμβάνει λευκό
πουκάμισο, ένα φουστάνι, το
μάλλινο κόκκινο ζωνάρι για ζώνη.

Στο κεφάλι φορούν
πολύχρωμο μαντήλι.
Τέλος, φορούν μπότες
ως το γόνατο, επειδή
στα ορεινά είχε πολλά
φίδια.

Οι άντρες τι φορούν
στη Ρόδο Ελλην;

Οι άνδρες
φορούν μαύρη
βράκα, άσπρο
πουκάμισο,
κόκκινο γιλέκο,
μαύρες μπότες
και στο κεφάλι
μαύρο φέσι.

Και τι χορούς χορεύουν
στη Ρόδο;

Γνωστός χορός στη Ρόδο
είναι η Σούστα και ο
χορός Σπερβέρι. Χορεύετε
από άντρες και γυναίκες .

Για πες μου
Ελλην ποια
είναι τα
μουσικά όργανα
της Ρόδου ;

Μουσικά όργανα που παίζουν στους
ροδίτικους χορούς είναι το νταούλι, η
τσαμπούνα, το τουμπάκι και το
σαντούρι.

Και τι λυχουδιές
έχει η Ρόδος;

Νοστιμιές της Ρόδου
είναι τα πιταρούδια
που είναι
ντοματοκεφτέδες με
κρεμμύδι. Οι
ταλαγκούτες
τηγανίτες με μέλι και
τα μελεκούνια που
είναι παστέλι.

Το παιχνίδι αρχίζει!!!

Οι λέξεις είναι γραμμένες λάθος.
Μπορείς να υπογραμμίσεις το λάθος και να
γράψεις σωστά τις λέξεις;

Χρηστόψωμο : .....

Τουμπάκη : .....

Λάουτω : .....

Σαντούρη . .....

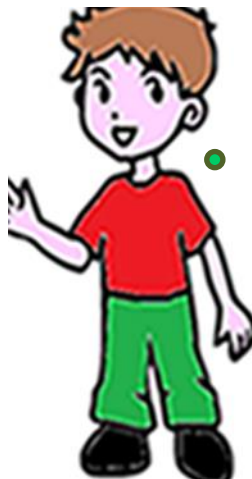
Μαιλαικούνη.....

Στο παρακάτω κειμενάκι οι λέξεις λείπουν.
Μπορείς να με βοηθήσεις να συμπληρώσω
το κειμενάκι με τις λέξεις που δίνονται
παρακάτω;

θέατρο, κάστρα, ναός, χτίζονταν, στάδιο,
ακρόπολη, προστατευτεί

Στη Ρόδο υπάρχει ο..... του Αγίου Νικολάου
και πολλά ..... Τα κάστρα..... για να
..... η Ρόδος από τους πειρατές. Κοντά
στην ..... της αρχαίας πόλης Ρόδου υπάρχει
και το ..... του Διαγόρα με το μαρμάρινο
.....

Σε ποια ομάδα ανήκουν οι
λέξεις; Μπορείς να τις
γράψεις στην αντίστοιχη
ομάδα;

Στάδιο, μελεκούνια, φέσι, βράκα, φάρος, μπότες,
ταλαγκούτες, κάστρα, κοιλάδα με πεταλούδες,

ΦΑΓΗΤΑ

ΡΟΥΧΑ

ΜΝΗΜΕΙΑ

Μπορείς να με βοηθήσεις να
γράψω την ονομασία από κάθε
αξιοθέατο ;

Η εφημερίδα της πόλης μου κάνει ένα διαγωνισμό. Ζητάει από τους αναγνώστες της να στείλουν ένα κειμενάκι για ένα μέρος που αξίζει να επισκεφτεί κάποιος στην Ελλάδα. Αποφάσισα να γράψω και εγώ ένα κείμενο για το διαγωνισμό περιγράφοντας, το μέρος της Ρόδου. Μπορείς να με βοηθήσεις να συμπληρώσω το κειμενάκι απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις;

1. Πώς λέγεται το μέρος;
2. Πού βρίσκεται;
3. Γιατί επέλεξες να γράψεις για αυτό;
4. Τι μπορεί να δεις;
5. Ποια είναι τα συναισθήματά σου για το μέρος αυτό;

Το μέρος που αξίζει να επισκεφτεί κάποιος είναι.....

Βρίσκεται..... Επέλεξα να γράψω για αυτό το μέρος γιατί.....

..... μπορείς να δεις .....

.....

.....

.....

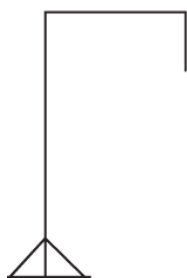
Για..... αισθάνομαι.....

.....

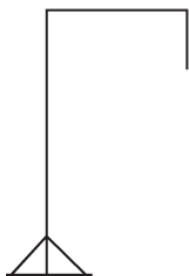

Ας παίξουμε κρεμάλα.

Χορός της Ρόδου.

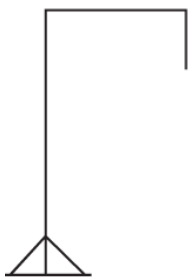

Σ_____ι

Έτσι λέγονται οι
τηγανίτες της Ρόδου
με μέλι.

Τ_____ς

Δ_____α

Ονομασία
του σταδίου
της Ρόδου.

5.5 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΚΡΗΤΗ

Ταξίδι στη Κρήτη

Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδος και το πολυπληθέστερο νησί του Αιγαίου.

Πρόκειται για ένα νησί στο οποίο άκμασε ο Μινωικός πολιτισμός, ένας από τους πρώτους πολιτισμούς της Ευρώπης. Κυριότερα κέντρα του είναι η Κνωσός, η Φαιστός και άλλα.

Τι αξίζει να επισκεφτώ στη Κρήτη Ελλήν;

Στη Κρήτη υπάρχει η Κνωσός.

Η Κνωσός τι είναι Ελλήν;

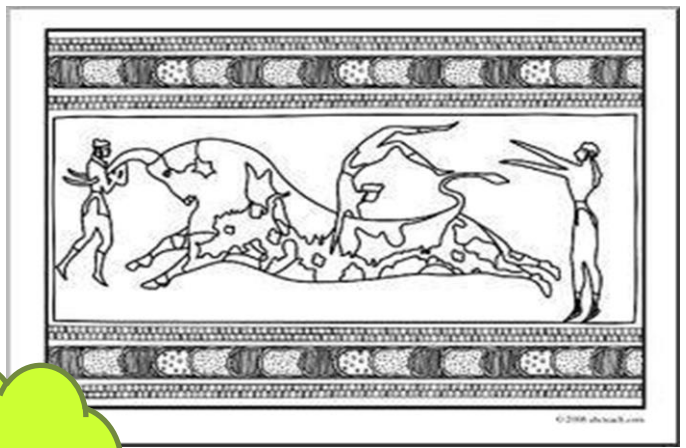
Είναι ένα μινωικό ανάκτορο, ένα παλάτι, που έμενε ο βασιλιάς Μίνωας της Κρήτης.

Στη Κνωσό υπάρχουν και τοιχογραφίες όπως αυτή του γαλάζιου πουλιού και η τοιχογραφία από το Καραβάν Σεράι.

Τι άλλο υπάρχει
στη Κρήτη
Ελλην;

Μπορείς να
βάψεις την
τοιχογραφία με
ότι χρώματα
θέλεις;

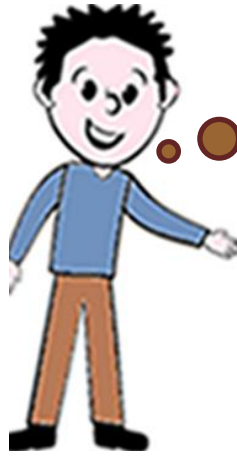
Στη Κρήτη στο Ηράκλειο
υπάρχουν οι Κούλες. Είναι
θαλάσσιο φρούριο που κτίστηκε
για να προστατεύει το λιμάνι
του Ηρακλείου.

Το Φραγκοκάστελλο είναι ένα
άλλο κάστρο των Φράγκων που
βρίσκεται και αυτό στη Κρήτη.

Ο ξαφνικός άνεμος που βγήκε , παρέσυρε τις ετικέτες με τις περιοχές από το χάρτη. Μπορείς να τις αντιστοιχίσεις πάνω στο χάρτη και στη συνέχεια να γράψεις στον πίνακα της περιοχής που αναγράφετε κάποια αξιοθέατα;

ΚΡΗΤΗ

ΑΘΗΝΑ

ΡΟΔΟΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΚΡΗΤΗ

Τι λες Ελλήν
θα μου
δείξεις τις
φορεσιές της
Κρήτης;

Οι άντρες φορούν βράκα, κάλτσες,
το γιλέκο «μεϊτάνι», μαύρο πουκάμισο,
κόκκινη ζώνη, για καπέλο το φεσάκι, τα «στιβάνια»
που είναι μπότες. Επίσης, στη ζώνη κρεμούν και
κρητικά μαχαίρια.

Και οι
γυναίκες τι
φορούν στη
Κρήτη Ελλήν;

Οι γυναίκες φορούν
φούστα καφέ η
κόκκινη με άσπρο
πουκάμισο, το ζιπόνι,
που είναι ζακέτα και
ποδιά . Στο κεφάλι
φορούν κόκκινο
μαντίλι.

Και τι χορούς έχετε στη Κρήτη;

Κρητικός χορός είναι Ο Μαλεβιζιώτης ή πηδηχτός. Χορεύετε από άνδρες και γυναίκες.

Στη Κρήτη χορεύεται ο χορός πεντοζάλης. Πήρε την ονομασία του από τον αριθμό των πέντε βημάτων.

Και τι όργανα παίζουν στη Κρήτη;

Γνωστές είναι και οι μαντινάδες ποιημάκια που τραγουδιούνται στους γάμους και στα πανηγύρια.

Τα όργανα που χρησιμοποιούνται στους κρητικούς χορούς είναι η λύρα, το λάουτο και το βιολί.

Οι κρητικοί χοροί
μου άνοιξαν την
όρεξη! Τι ωραία
φαγητά έχει στην
Κρήτη Ελλην;

Γνωστές στη Κρήτη είναι
οι Σφακιανές πίτες, οι
Σαρικόπιτες και ο
τζουλαμάς που είναι πίτα
με ρύζι.

Ας παίξουμε!!

Προσπαθώ να βρω ποιών πόλεων τα
μνημεία δείχνουν οι εικόνες. Μπορείς
να με βοηθήσεις να γράψω τις πόλεις;

.....

.....

.....

.....

.....

Οι παρακάτω λέξεις ανήκουν σε μια από τις κατηγορίες. Μπορείς να τις γράψεις στη σωστή θέση του πίνακα;

βιολί, Κνωσός, λίρα, Κούλες, λάουτο, Φραγκοκάστελλο, Μαλεβιζιώτης

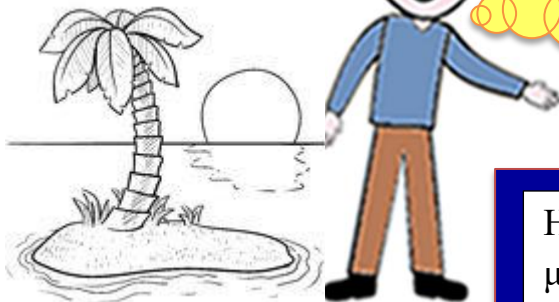
Χοροί Όργανα

Φαγητά

Αξιοθέατα

Μαντέμματα

Μπορείς να με βοηθήσεις να μαντέψεις τις λέξεις ; Δίνεται το πρώτο γράμμα κάθε λέξης. Οι εικονίτσες δίπλα θα σε βοηθήσουν. Μπορείς να τις χρωματίσεις ;

k22613006 fotosearch.com ©

Η Κρήτη είναι ένα από τα μεγαλύτερα ν..... της Ελλάδας με μεγάλο πολιτισμό.

Μπορείς να επισκεφτείς τη Κ....., το μινωικό α..... στο οποίο έμενε ο Μ.....

Πηγαίνοντας στο Ηράκλειο μπορείς να επισκεφτείς τις Κούλες, το θ..... φρούριο.

Όρα για μαντινάδες.... Κάποιες συλλαβές από τις μαντινάδες σβηστήκαν. Μπορείς να με βοηθήσεις να γράψω στις μαντινάδες τις συλλαβές που λείπουν;

Της Κρήτης την παράδο .....

με εβλάβεια στη .....ζω

και όπου σταθώ και όπου διαβώ

μια Κρή.... ζω ....φί .....

Ποιος δεν έχει συ .....νηθεί

και δεν τον πιά ..... ζάλη,

όντε χο .....ει ο Κρητικός,

στην Κρή..... πε .....ζάλη.

Κρήτη, με τα ....λά βουνά, με τσ' εύ ..... ρες πε ... άδες,
τσι ρίμες, τα ριζίτικα και με τσι μα..... να .....

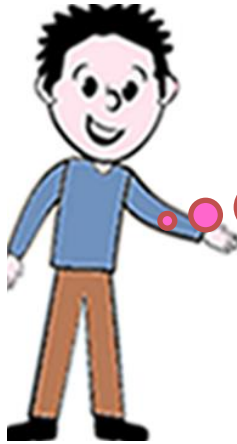
Κοπιάστε στην Κρή ..... μας
μια τσικουδιά να πιεί.....
φιλο ..... νία, λε ..... ντιά
και ..... ρα να χαρείτε

Τι θα έλεγες να χορέψουμε
πεντοζάλη Ελλην;

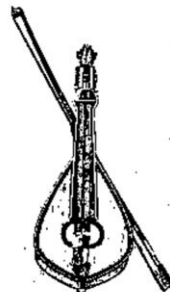
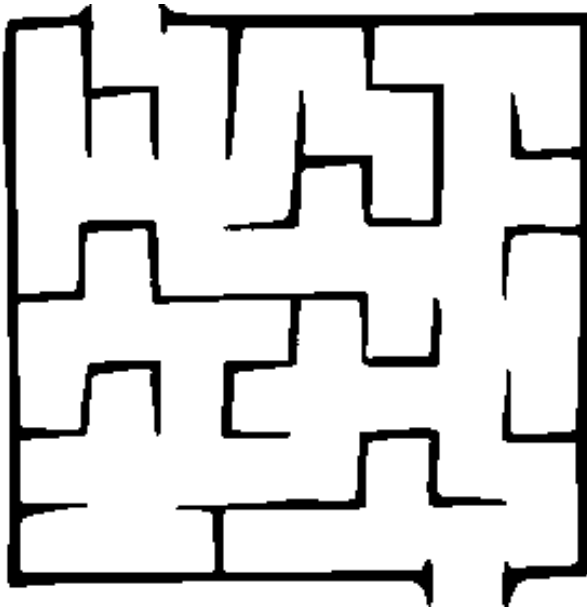

Ας βγούμε στην
αυλή να
χορέψουμε
Αλμπάν.

Μπορείς να με βοηθήσεις να
διαλέξω το σωστό δρόμο και να
φτάσω στη κρητική λύρα;

Ποιος δρόμος άραγε οδηγεί
στη λύρα ;

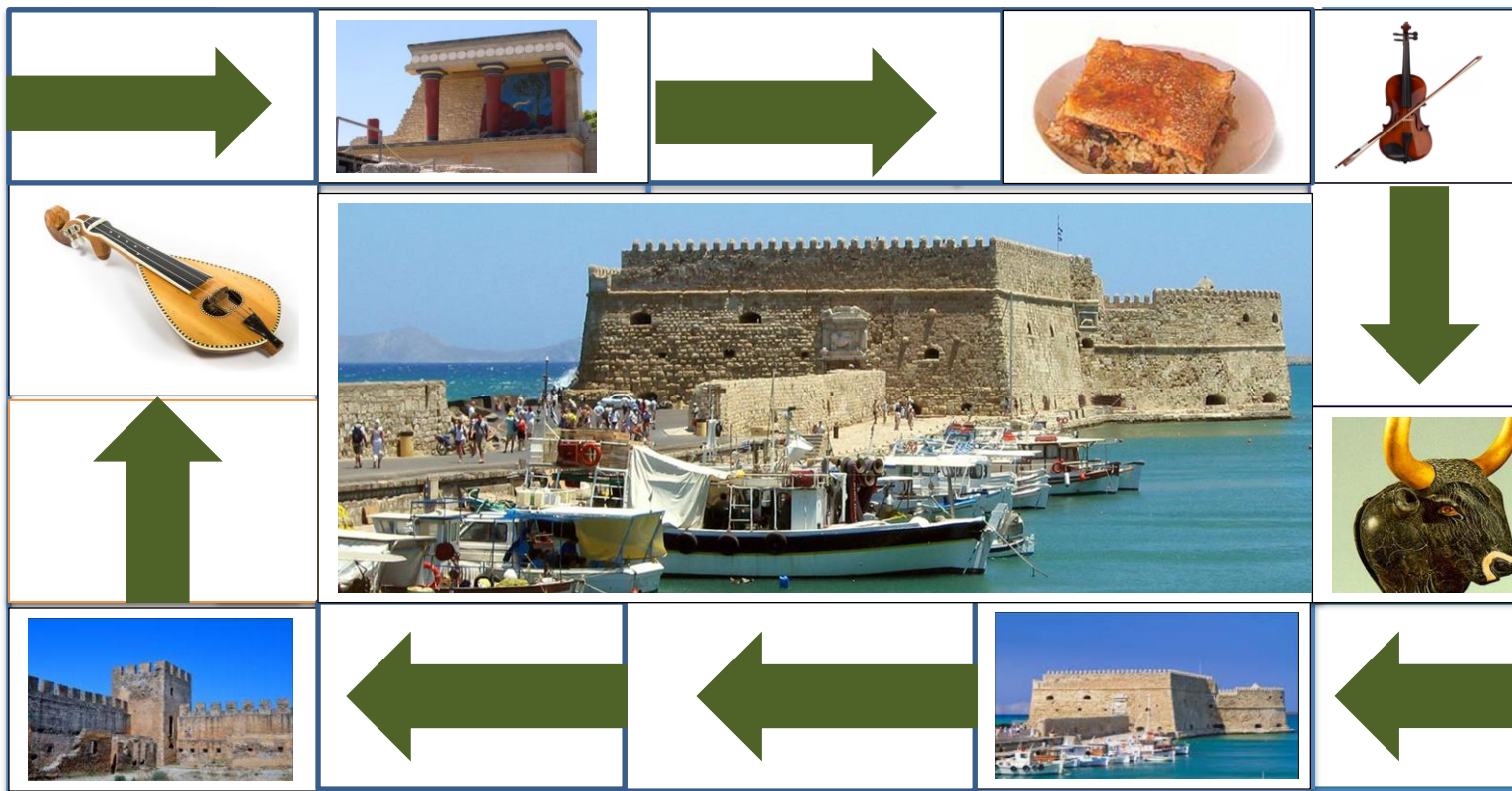

ΤΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Για το επιτραπέζιο θα χρειαστείς πόνι και ζάρι. Το παιχνίδι αρχίζει με το παίκτη που θα φέρει το μεγαλύτερο αριθμό στο ζάρι. Ο παίκτης ξαναρίχνει το ζάρι και προχωράει τόσα τετράγωνα όσα φέρει στο ζάρι του. Τα βελάκια δείχνουν τη διαδρομή που θα ακολουθήσει ο παίκτης. Μόλις τύχει σε τετράγωνο με εικόνα, διαλέγει την κάρτα με την αντίστοιχη εικόνα και απαντάει στην ερώτηση. Νικητής είναι ο παίκτης που θα απαντήσει σωστά σε όλες τις ερωτήσεις.

Μινωικό Ανάκτορο της Κρήτης.

Γλυκιά κρητικιά πίτα με ρύζι.

Έγγορδο, συνοδευτικό μουσικό όργανο της Κρήτης.

Ζούσε στο ανάκτορο της Κρήτης.

Θαλάσσιο φρούριο της Κρήτης.

Γνωστό κάστρο των Φράγκων.

Γνωστό, μουσικό όργανο της Κρήτης.

5.6 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ

Βόλτα στη Φλώρινα

Η επόμενη βόλτα θα είναι στο νομό Φλώρινας. Η Φλώρινα είναι πόλη της Δυτικής Μακεδονίας με φυσική ομορφιά. Πρόκειται για το σταυροδρόμι ανάμεσα στην Ελλάδα, την Αλβανία και τα Σκόπια.

Και τι μπορεί να δω
στη Φλώρινα Ελλην;

Στη Φλώρινα
υπάρχει το
αρχαιολογικό
μουσείο .

Μέσα από τη Φλώρινα περνάει ο ποταμός
Σακουλέβας. Είναι ένα μέρος με ωραία θέα,
ιδανικό για περπάτημα.

Ποπο!! Τι όμορφο
ποτάμι Ελλην.

Για όσους αγαπούν τα
χειμερινά σπορ στο χωριό
Πισοδέρι βρίσκεται το
χιονοδρομικό κέντρο Βέρνου
στην θέση Βίγλα. Ιδανικό για
ορειβασία!!

Που αλλού
μπορώ να πάω
στη Φλώρινα
Ελλην;

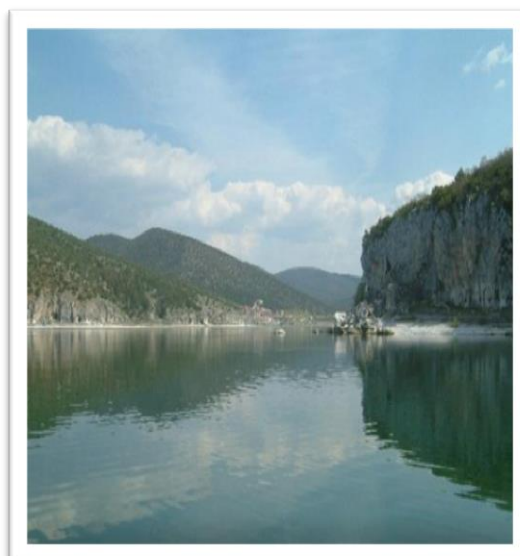
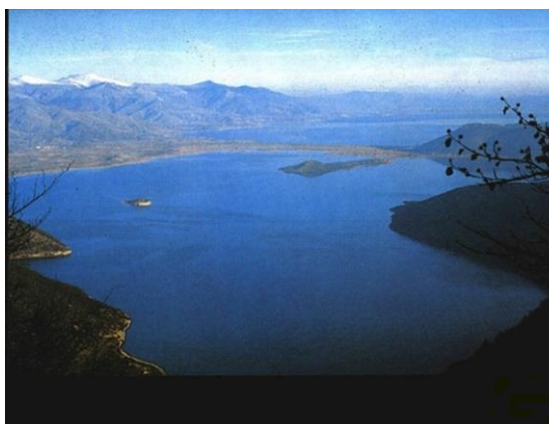
Λατρεύω τα χειμερινά
σπορ Ελλήν!!
Υπέροχα!

Στη Φλώρινα υπάρχουν και
οι Πρέσπες. Οι Πρέσπες
είναι δύο λίμνες. Η Μικρή
και η Μεγάλη Πρέσπα .

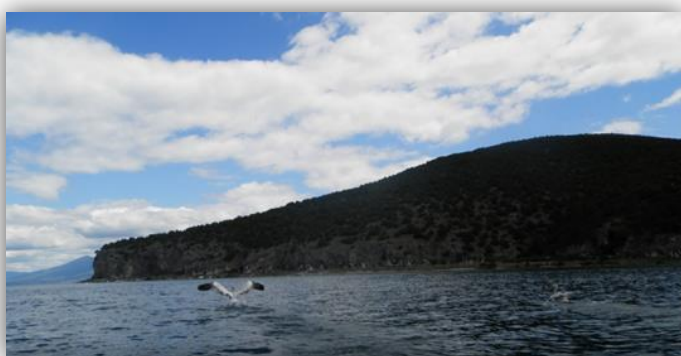
Στις Πρέσπες βρίσκουν καταφύγιο
πελεκάνοι, αγριόπαπιες και σπάνια
είδη πουλιών.

Και οι Πρέσπες είναι
πολύ όμορφες Ελλην!!

Στο Νυμφαίο σε ένα χωριό της Φλώρινας
βρίσκεται το κέντρο προστασίας της
Αρκούδας ο Αρκτούρος. Στον Αρκτούρο ,
βρίσκουν καταφύγιο, ζώα όπως βίδρες,
ζαρκάδια, ελάφια, τσακάλια, λύκοι και
αρκούδες.

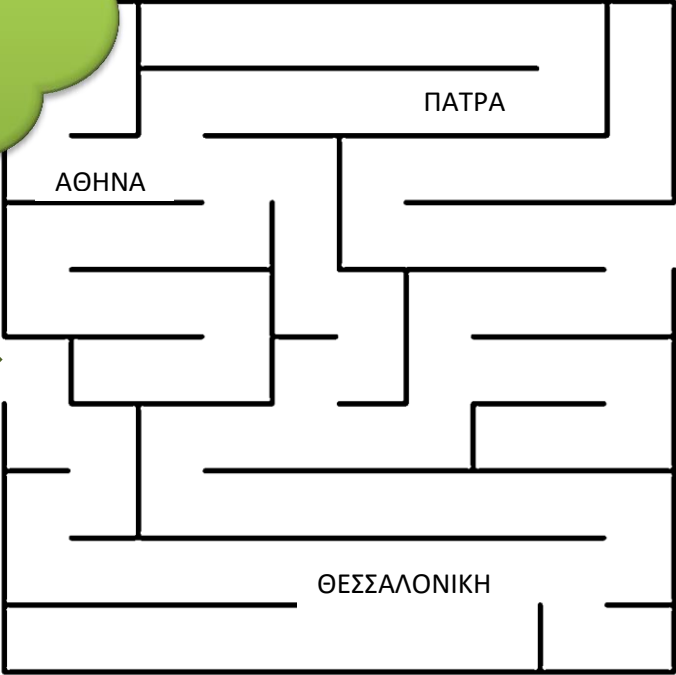

Τι όμορφος που είναι και ο Αρκτούρος μέσα στο δάσος.

Μπορείς να με βοηθήσεις να σχεδιάσω τη διαδρομή που οδηγεί στη Φλώρινα, κάνοντας μια στάση στη Θεσσαλονίκη;

Βρες το πες το

Πριν αρχίσει το παιχνίδι, οι ομάδες θα πρέπει να διαλέξουν από ένα όνομα και να καθορίσουν το χρόνο για την επεξεργασία της ερώτησης.

Οι παίκτες είναι χωρισμένοι σε δύο ομάδες. Κάθε φορά ένας παίκτης από μια ομάδα διαβάσει την ερώτηση της κάρτα και οι παίκτες της άλλης ομάδας πρέπει να βρουν τη σωστή απάντηση. Αν απαντήσει σωστά ο παίκτης της άλλης ομάδας κερδίζει την κάρτα και αν απαντήσει λάθος χάνει μια κάρτα.

Νικήτρια είναι η ομάδα που έχει συγκεντρώσει τις περισσότερες κάρτες.

ΒΡΕΣ ΤΟ ΠΕΣ ΤΟ

Μπορείς να αναφέρεις τρία ζώα που βρίσκουν καταφύγιο στον Αρκτούρο;

ΒΡΕΣ ΤΟ ΠΕΣ ΤΟ

Πώς ονομάζονται οι δύο λίμνες της Φλώρινας;

ΒΡΕΣ ΤΟ ΠΕΣ ΤΟ

Η Φλώρινα είναι σταυροδρόμι ανάμεσα σε τρεις χώρες. Ποιες είναι αυτές ;

ΒΡΕΣ ΤΟ ΠΕΣ ΤΟ

Πώς λέγεται ο ποταμός που διασχίζει τη Φλώρινα;

ΒΡΕΣ ΤΟ ΠΕΣ ΤΟ

Σε ποια θέση βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο της Φλώρινας;

ΒΡΕΣ ΤΟ ΠΕΣ ΤΟ

Ποια είναι η ονομασία του χιονοδρομικού κέντρου της Φλώρινας;

ΒΡΕΣ ΤΟ ΠΕΣ ΤΟ

Μπορείς να αναφέρεις δύο είδη πτηνών που φιλοξενούν οι Πρέσπες;

ΒΡΕΣ ΤΟ ΠΕΣ ΤΟ

Σε ποιο χωριό της Φλώρινας βρίσκεται το κέντρο προστασίας της αρκούδας;

Και τι παραδοσιακές φορεσιές έχετε στη Φλώρινα;

Η φορεσιά της Φλώρινας είναι διαφορετική από περιοχή σε περιοχή.

Σε ένα χωριό της Φλώρινας ,στο Αντάρτικο οι γυναίκες φορούν μια άσπρη τραχηλιά, ένα λευκό πουκάμισο, τον λευκό «Σαγία , το ζωνάρι, τη κόκκινη ποδιά, τα τσουράπια και στο κεφάλι μαντήλι.

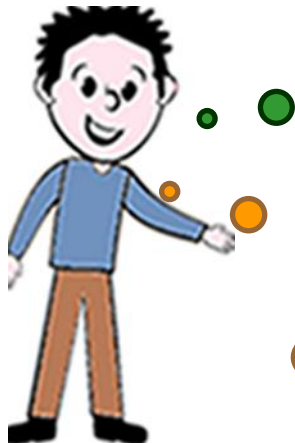
Και οι άντρες τη φορεσιά φορούν Ελλην;

Η αντρική φορεσιά της Φλώρινας αποτελείται από μάλλινο αμάνικο κοντό παλτό (η κιουρντια), πουκάμισο, ζώνη και το καπε (τοπικό καπέλο).

Και τι χοροί χορεύονται στη Φλώρινα Ελλην;

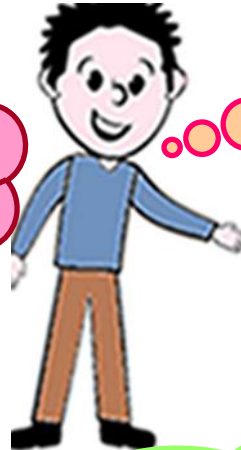

Γνωστός χορός στη Φλώρινα είναι ο Μπουγατσάς. Χορεύετε από άνδρες και γυναίκες σε ζευγάρια πιασμένοι από τις παλάμες και λυγισμένους αγκώνες.

Σε ένα χωριό της Φλώρινας το Μπούφι η αλλιώς Ακρίτας χορεύετε από άνδρες και γυναίκες ο Μπουφιώτικος χορός. Πρόκειται για έναν γρήγορο χορό της Φλώρινας.

Και τι μουσικά όργανα παίζονται στη Φλώρινα;

Στη Φλώρινα παίζονται τα χάλκινα πνευστά.

Για πες μου Ελλην τι φαγητά έχουν στη Φλώρινα ;

Στη Φλώρινα αγαπημένα φαγητά είναι οι κόκκινες πιπεριές Φλωρίνης . Νόστιμοι είναι και οι γίγαντες στον φούρνο με καβουρμά και τα γνωστά γλυκά του κουταλιού .

Έρθε η ώρα για παιχνίδι!!

Στις παρακάτω κάρτες υπάρχουν διάφορα ζώα. Μπορείς να με βοηθήσεις να μαντέψω τα ζώα που δείχνουν οι εικόνες και να τα γράψω από κάτω;

.....

.....

.....

Μάντεψε την απάντηση. Μπορείς να απαντήσεις στις ερωτήσεις και να βρεις τη λέξη που λείπει σε κάθε ερώτηση;

Εκεί βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο.....

Έτσι λέγονται οι λίμνες .....

Η ονομασία του ποταμού της Φλώρινας.....

Χορεύεται στο Μπούφι.....

Αποτελεί καταφύγιο για τα άγρια ζώα.....

Είναι τα μουσικά όργανα της Φλώρινας.....

Στη παρακάτω ακροστιχίδα λείπουν τα γραμματάκια από τις λέξεις . Δίπλα από τις λέξεις υπάρχουν προτάσεις που μπορεί να μας βοηθήσουν. Μπορείς να συμπληρώσεις τα γραμματάκια που λείπουν από κάθε λέξη;

Φ _ _ _ _ _ Τέτοιο είναι οι γίγαντες στο φούρνο

Λ _ _ _ _ _ Βρίσκουν καταφύγιο στον Αρκτούρο

Ω _ _ _ _ _ Είναι το δεύτερο γράμμα της λέξης ζωνάρι.

P _ _ _ _ _ Είναι το δεύτερο γράμμα της λέξης ορειβασία.

I _ _ _ _ _ Ο Σακουλέβας είναι μέρος για περπάτημα

N _ _ _ _ _ Είναι χωριό της Φλώρινας

A _ _ _ _ _ _ _ Είναι κέντρο προστασίας της αρκούδας

Μπορείς να με βοηθήσεις να γράψω τι θα μπορούσα να αγοράσω από τη Φλώρινα;

Ας εντοπίσουμε στο χάρτη της Μακεδονίας τη περιοχή της Φλώρινας και ας τον βάψουμε.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

5.7 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Ταξίδι στα Γιάννενα

Τα Γιάννενα είναι η πρωτεύουσα και η μεγαλύτερη πόλη του Νομού Ιωαννίνων και της Ηπείρου, με πλούσια πολιτιστική παράδοση.

Ας αρχίσουμε λοιπόν το ταξίδι μας στην όμορφη πόλη των Ιωαννίνων Ελλήν!

Και τι υπάρχει στο
αρχαιολογικό
μουσείο των
Ιωαννίνων Ελλην;

Η λίμνη και το
νησάκι αποτελούν
και τα φυσικά
μνημεία της
πόλης.

Στο αρχαιολογικό
μουσείο υπάρχουν
ευρήματα από τον
αρχαιολογικό χώρο
της Δωδώνης και
του Νεκρομαντείου
του Αχέροντα .

Εκθέματα βέβαια
υπάρχουν και από
άλλες περιοχές της
Ελλάδας.

Μάλιστα, στη Δωδωναία κοιλάδα
βρίσκεται και το ιερό της Δωδώνης ,
αρχαιολογικός χώρος παγκόσμιας
φήμης.

Η πρώτη μας στάση στα Γιάννενα θα είναι στο αρχαιολογικό Μουσείο των Ιωαννίνων.

Τι υπάρχει στο ιερό της Δωδώνης Ελλήν;

Στο ιερό της Δωδώνης, που ήταν αφιερωμένο στο Δία, υπήρχε το Μαντείο, Θέατρο, Πρυτανείο και Βουλευτήριο.

Και τι άλλο θα μπορούσα να επισκεφτώ στα Γιάννενα Ελλήν;

Θα μπορούσε να επισκεφτεί τις κρυστάλλινες πηγές του Αχέροντα που ξεκινούν από τη Γλυκή.

Τις πηγές τις διασχίζουν φαράγγια και σχηματίζονται μικρές λίμνες.

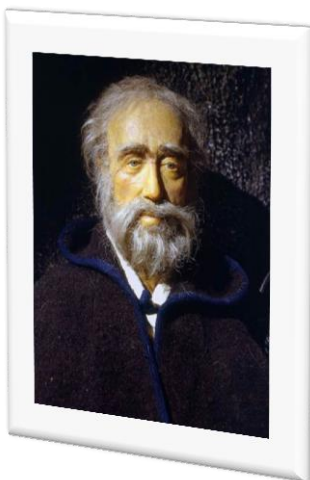

Ποπο! Υπέροχο φυσικό τοπίο! Τι άλλο αξίζει να επισκεφτώ στα Γιάννενα Ελλήν;

Στα Γιάννενα στο χωριό Μπιζάνι, υπάρχει το μουσείο Κέρινων Ομοιωμάτων με εκθέματα φτιαγμένα σε φυσικό μέγεθος.

Τα θέματά τους αντλούνται από τη νεοελληνική ιστορία, τον Β παγκόσμιο πόλεμο και τη προεπαναστατική περίοδο.

Πράγματι Ελλήν οι ανθρώπινες φιγούρες μοιάζουν σαν να είναι αληθινές! Από τι είναι φτιαγμένες;

Οι ανθρώπινες φιγούρες είναι από πηλό και κερι Αλμπάν . Αυτή είναι μια φιγούρα ενός κλεφταρματολού και αυτές κάποιες φιγούρες από το κρυφό σχολειό.

Πριν αρχίσει το παιχνίδι, οι παίκτες χωρίζονται σε ομάδες, και διαλέγουν το όνομα της ομάδας τους.

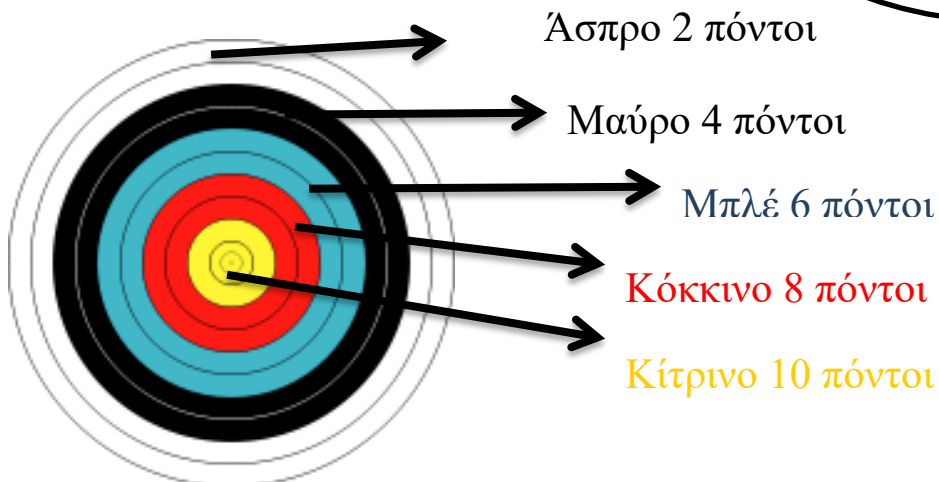
Τοξοβολία

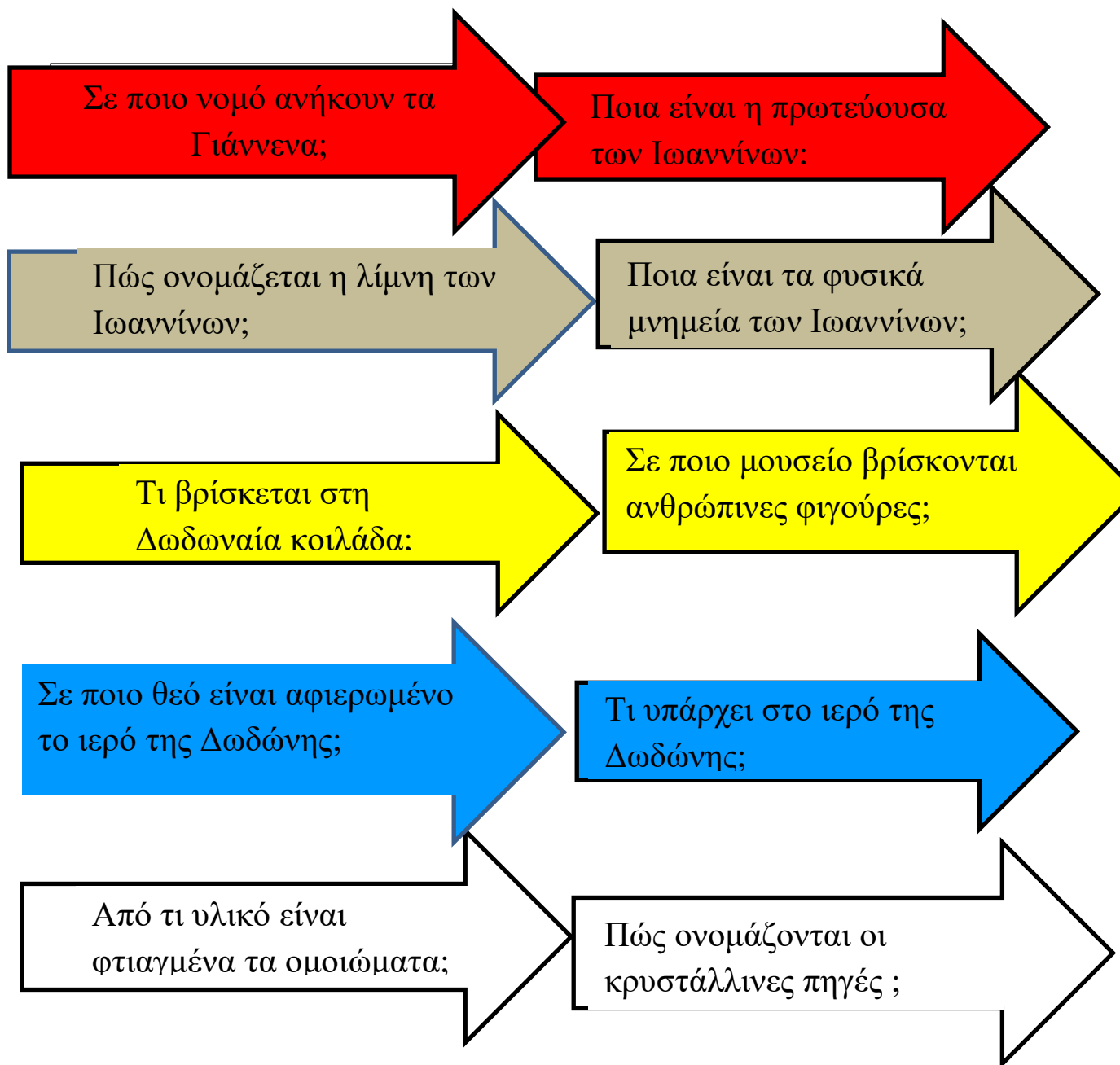

Κάθε ομάδα διαλέγει από ένα χρωματιστό βέλος. Κάθε ομάδα οφείλει να απαντήσει σε μια ερώτηση από όλα τα χρώματα. Σε κάθε βέλος, ανάλογα με το χρώμα του, υπάρχει μια ερώτηση. Ο αντίστοιχος πόντος για κάθε ερώτηση αναγράφεται στο στόχο .

Σε περίπτωση που δεν απαντήσει σωστά στην ερώτηση του χρώματος που διάλεξες, δεν παίρνει κανένα πόντο. Νικήτρια είναι η ομάδα που θα απαντήσει σωστά σε μία ερώτηση από όλα τα χρώματα και θα μαζέψει τους περισσότερους πόντους.

Θυμήσου, πρέπει να απαντήσεις σε μια ερώτηση από όλα τα χρώματα.

Στη πόλη των Ιωαννίνων

Για το επιτραπέζιο θα χρειαστείς πιόνια και ζάρια. Σκοπός του παιχνιδιού είναι οι παίκτες να ολοκληρώσουν την πορεία τους και να φτάσουν στο τέρμα. Νικητής είναι ο παίκτης που θα φτάσει πρώτος στο τέρμα.

<p>ΑΦΕΤΗΡΙΑ</p>		<p>Προχώρα ένα τετράγωνο.</p>		
<p>ΤΕΡΜΑ</p>				<p>Ξαναρίξε το ζάρι.</p>
				<p>Γύρνα πίσω δυο τετράγωνα.</p>
<p>Περίμενε ένα γύρω.</p>				<p>Περίμενε ένα γύρω.</p>
	<p>Προχώρα ένα τετράγωνο.</p>			

Και για πες μου
και για το νησάκι
των Ιωαννίνων
Ελλήν;

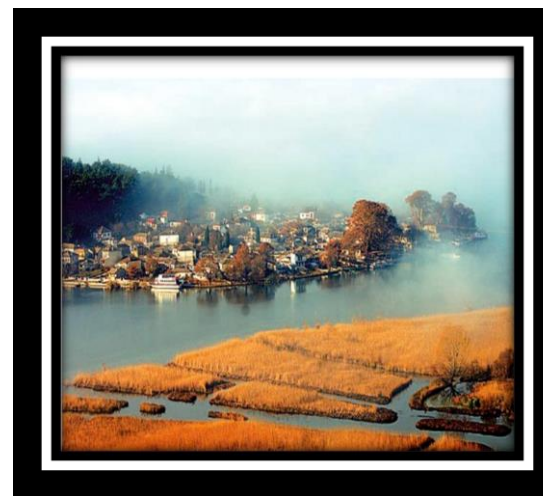
Το νησάκι των
Ιωαννίνων βρίσκεται
στη λίμνη Παμβώτιδα.
Είναι ένα από τα
κατοικημένα νησάκια
σε λίμνη με
ελάχιστους κατοίκους.

Μπορείς να το επισκεφτείς
με καραβάκι, να
περπατήσεις στα πλα-
κόστρωτα σοκάκια, να δεις
τα πέτρινα σπίτια και τα
καταστήματα με εκθέματα
της γιαννιώτικης
παραδοσιακής τέχνης.

Το νησάκι αυτό
είναι
συνδεδεμένο και
με τον Αλή Πασά.

Είναι πανέμορφο το
νησάκι Ελλην. Και τι καλό
έχει να δοκιμάσω;

Παραδοσιακά φαγητά του
νησιού είναι τα χέλια και τα
βατραχοπόδαρα Αλπών.

Περίεργα
φαγητά. Δεν έχω
δοκιμάσει ποτέ
μου ούτε χέλια
ούτε
βατραχοπόδαρα

Και από τι αποτελείται η
αντρική παραδοσιακή
φορεσιά των Ιωαννίνων
Ελλήν;

Στην Ήπειρο οι
άντρες φορούν την
πουκαμίσια. Πάνω
από αυτήν ένα απλό
ρούχο με μανίκια.

Στη μέση το ζωνάρι, το
παντελόνι που είναι
συνήθως σε μπεζ ή άσπρο
χρώμα και μαύρα
παπούτσια ή τσαρούχια.

Για πες μου Ελλην
και για τη γυναικεία
παραδοσιακή
φορεσιά των
Ιωαννίνων.

Η γυναικεία
παραδοσιακή φορεσιά
μπορεί να έχει φόρεμα
χωρίς μανίκια τη
τσούκνα, ή φουστάνι ή
φούστα, την ποδιά, και
το πουκάμισο.

Ποιους παραδοσιακούς
χορούς έχετε στα Γιάννενα
Ελλην και τι όργανα
παίζονται εκεί;

Παραδοσιακός χορός των
Ιωαννίνων είναι ο Γκέκας,
ο Κοφτός, που χορευόταν
σε ανοιχτό κύκλο από
γυναίκες και άντρες.
Ονομάζεται έτσι από το
απότομο σταμάτημα της
μουσικής.

Η παραδοσιακή
μουσική στην Ήπειρο
συνοδεύεται από το
ντέφι, το κλαρίνο, τη
φλογέρα.

Και τι ωραία φαγητά έχουν
τα Ιωάννινα. Ελλην εκτός
από τα χέλια και τα
βαταραχοπόδαρα;

Σήμα κατατεθέν της γιαννιώτικης
κουζίνας είναι και τα γλυκά του
κουταλιού, ο μπακλαβάς και τα
ξεχωριστά λικερ με γεύσεις φρούτων.

Πάμε να παίξουμε!

Μπορείς να με βοηθήσεις να
ανακαλύψω τις λέξεις της
κάθε πρότασης;

Η ονομασία της λίμνης των
Ιωαννίνων .....

Παραδοσιακά φαγητά των
Ιωαννίνων είναι τα .....

Το νησάκι των Ιωαννίνων
είναι συνδεδεμένο με τον
.....

Θα ήθελα να χορέψουμε τον Γκέκα που είναι χορός των Ιωαννίνων Ελλην.

Ξέρετε πώς χορεύετε; Ας βγούμε στην αυλή να χορέψουμε!!

Στο..... μπορείς να δεις ανθρώπινες φιγούρες κατασκευασμένες από .....

Μπορείς να γράψεις τα μέρη της γυναικείας παραδοσιακής στολής;

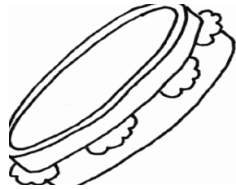

Η γυναικεία παραδοσιακή στολή αποτελείται από :

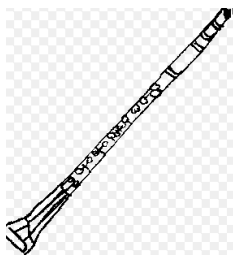
- 1
- 2
- 3
- 4

Μπορείς να γράφεις τις ονομασίες των μουσικών οργάνων και να τα ζωγραφίσεις; Δίνεται το πρώτο γράμμα από κάθε μουσικό όργανο.

N _ _ _ _

K _ _ _ _

Φ _ _ _ _

Για να ενώσεις το παζλ θα χρειαστείς ένα ψαλίδι για να κόψεις το παζλ και να ενώσει τα κομμάτια του. Μπορείς να βρεις ποια εικόνα των Ιωαννίνων σχηματίζεται;

Μπορείς να με βοηθήσεις να βρω τις παρακάτω λέξεις στο σταυρόλεξο;

ΒΑΤΡΑΧΟΠΟΔΑΡΑ

ΤΣΟΥΚΝΑ

ΧΕΛΙΑ

ΔΩΔΩΝΗ

ΚΕΡΙΝΑ ΟΜΟΙΟΜΑΤΑ

ΝΕΚΡΟΜΑΝΤΕΙΟ

ΠΗΓΕΣ

ΤΣΟΥΚΝΑ

Ι	Ζ	Ι	Β	Β	Κ	Ζ	Λ	Μ	Ν	Κ	Α	Λ	Δ	Π	Ξ
Λ	Α	Ρ	Ξ	Α	Λ	Π	Β	Ν	Ν	Ι	Ε	Ξ	Δ	Θ	Ν
Η	Τ	Μ	Θ	Τ	Ι	Ρ	Ξ	Ν	Λ	Ρ	Π	Ζ	Ν	Δ	Ζ
Ε	Α	Ι	Κ	Ρ	Ο	Ε	Ε	Θ	Μ	Κ	Β	Ν	Θ	Ξ	Γ
Κ	Μ	Θ	Δ	Α	Ο	Α	Α	Ρ	Β	Ξ	Μ	Ε	Ξ	Η	Λ
Λ	Ο	Π	Ρ	Χ	Α	Π	Η	Μ	Ι	Δ	Ο	Κ	Π	Ζ	Ο
Π	Ι	Δ	Η	Ο	Ξ	Β	Ξ	Κ	Β	Ι	Ι	Ρ	Α	Μ	Α
Ν	Ο	Ξ	Ζ	Π	Ξ	Α	Π	Ε	Ν	Δ	Λ	Ο	Β	Π	Ο
Β	Μ	Η	Μ	Ο	Β	Ο	Α	Ι	Η	Ρ	Ρ	Μ	Λ	Α	Β
Ε	Ο	Β	Μ	Δ	Ω	Δ	Ω	Ν	Η	Ο	Ο	Α	Ο	Π	Η
Π	Α	Ι	Λ	Α	Δ	Ι	Θ	Ξ	Ο	Π	Ν	Ν	Δ	Ι	Η
Η	Ν	Α	Ν	Ρ	Ν	Γ	Μ	Ξ	Α	Ρ	Μ	Τ	Π	Η	Η
Γ	Ι	Π	Β	Α	Α	Ν	Κ	Υ	Ο	Σ	Τ	Ε	Ζ	Ο	Ε
Ε	Ρ	Ο	Ζ	Μ	Γ	Μ	Ο	Ν	Β	Ξ	Α	Ι	Λ	Ε	Χ
Σ	Ε	Δ	Π	Γ	Ε	Γ	Η	Ν	Ρ	Γ	Γ	Ο	Η	Ξ	Ν
Ε	Κ	Ζ	Π	Β	Θ	Κ	Η	Ρ	Π	Π	Ο	Ρ	Μ	Ξ	Ρ

Τι θα έλεγες Ελλήν τώρα
που είδαμε τα Γιάννενα να
πάμε και μια βόλτα
απέναντι στην χώρα μου
στην Αλβανία;

Μα και φυσικά!!
Θα ήθελα πολύ να
ταξιδέψω στην
Αλβανία και να
γνωρίσω τις
ομορφίες της
χώρας σου.

Ας αρχίσουμε λοιπόν το
ταξίδι μας στην Αλβανία
Ελλην.

Ας γνωρίσουμε την
Αλβανία

6. ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΣΤΑ ΤΙΡΑΝΑ

βόλτα στην Αλβανία , στα Τίρανα !!!

Η Αλβανία είναι και αυτή
μία από τις Βαλκανικές
χώρες, που συνορεύει με
το Μαυροβούνιο, τη
Σερβία, τα Π.Γ.Δ.Μ και
την Ελλάδα.

Τα Τίρανα είναι η
πρωτεύουσα και
η μεγαλύτερη
πόλη της
Αλβανίας.

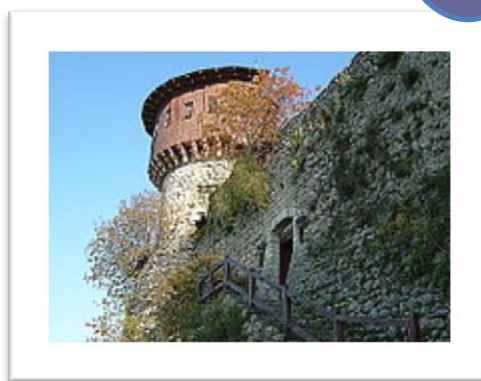

Και τι αξίζει να
επισκεφτώ στα
Τίρανα Αλμπάν;

Στα Τίρανα έχουμε
το ωραίο κάστρο της
Πετρέλας ή αλλιώς
κάστρο του
Ιουστινιανού.

Είναι ένα κάστρο
που έχει ύψος 5
μέτρων. Βρίσκετε
σε μια απότομη
πλαγιά και έχει
θέα το ποτάμι
Σκούμπιν.

Και πότε είναι
χτισμένο Αλμπάν;

Είναι
χτισμένος
τον 6ο μΧ.
αιώνα, στα
χρόνια του
Ιουστίνου.

Τι άλλο
μπορώ να
δω στα
Τίρανα;

Στα Τίρανα,
υπάρχει και
το Μουσείο
Εθνικής
Ιστορίας.

Και τι είναι
αυτή η εικόνα
στο πάνω
μέρος του
μουσείου;

Είναι ένα τεράστιο
ψηφιδωτό με
πολεμιστές του
αλβανικού έθνους.

Στα Τίρανα υπάρχει
και η Πλατεία
Σκεντέρμπεη. Είναι η
κεντρική πλατεία των
Τιράνων.

Εδώ θα δεις το
κτίριο του Μουσολίνι,
το άγαλμα του
εθνικού ήρωα
Γεώργιου Καστριώτη
και το τζαμί Ετχέμ
Μπέη.

Έχεις φωτογραφίες να
μου δείξεις Αλμπάν;

Φυσικά αυτή είναι η πλατεία με το άγαλμα του Καστριώτη και πίσω το τζαμί.

Και θα κάνουμε και μία στάση στο Μεγάλο Πάρκο των Τιράνων για ξεκούραση.

Πού βρίσκετε
αυτό Αλμπάν;

Αν περπατήσει κανείς στο
του κέντρο της πόλης θα
συναντήσει το Μεγάλο
Πάρκο. Μέσα το πάρκο έχει
ζωολογικό κήπο και στο
κέντρο του μια τεράστια
τεχνητή λίμνη.

Ωραία είναι το
Πάρκο Αλμπάν.

Και τι
παραδοσιακούς
χορούς έχετε στην
Αλβανία Αλμπάν;

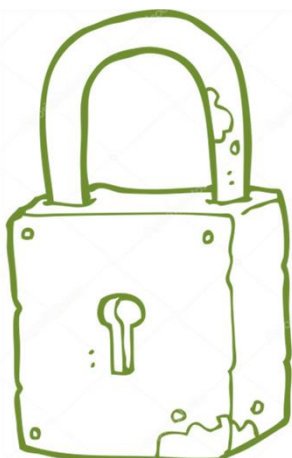
Ναι. Είναι ένα
καταπράσινο μέρος
για βόλτες και
παιχνίδι.

ΤΑ ΛΟΥΚΕΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΛΕΙΔΑΡΙΕΣ

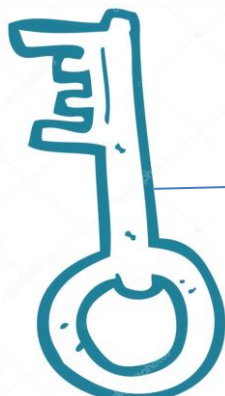
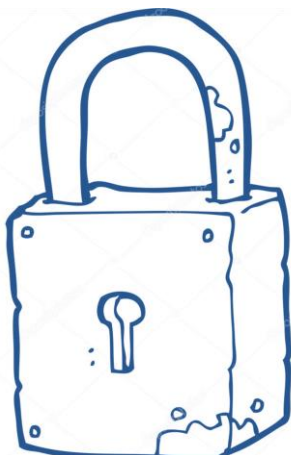
Παρακάτω υπάρχουν διάφορες κλειδαριές με τα κλειδιά τους. Κάθε κλειδί έχει πάνω του και μια ερώτηση. Σκοπός του παιχνιδιού είναι να απαντηθεί σωστά η ερώτηση του κλειδιού για να ανοίξει η κλειδαριά. Νικητής είναι ο παίκτης που θα ανοίξει όλες τις κλειδαριές απαντώντας σωστά σε όλες τις ερωτήσεις.

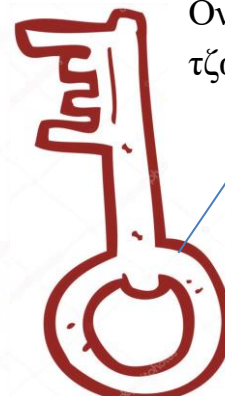
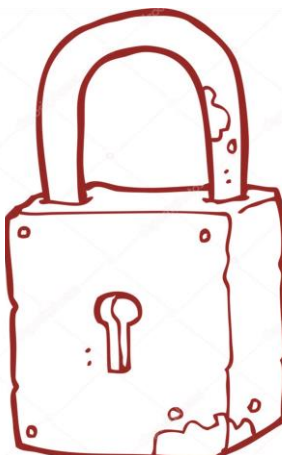
Τέσσερις χώρες με τις οποίες συνορεύει η Αλβανία

Πρωτεύουσα της Αλβανίας

Γνωστός ποταμός της Αλβανίας

Εθνικός ήρωας της Αλβανίας.

Ονομασία τζαμιού

Domino

Στο domino υπάρχουν κάρτες που είναι χωρισμένες σε δύο μέρη : στο ένα μέρος υπάρχει μια εικόνα και στο άλλο μέρος λείπουν κάποια γράμματα από τη λέξη. Μπορείς να συμπληρώσεις τα γράμματα και να σχηματίσεις τη λέξη ;

Γ_ώ_γ_ος
Κ_σ_ρ_ώ_ς

Π_α_εί_
Σκ_ν_έ
ρμ_ε_

Κ'_σ_ρ_
Π_τ_έ_α_

Τ_α_ί
Ε_χ_έ_
Μ_έ_

Μ_υ_σ_ί_
Ε_ν_κ_ή_

Στην Αλβανία υπάρχουν διάφοροι χοροί όπως οι χοροί του Κοσόβου, του Ντεβόλ, της Ράιτσα, και ο τσάμικος χορός του Οσμάν Τάγκα.

Ποιές είναι οι αντρικές παραδοσιακές φορεσιές στην Αλβανία;

Οι στολές διαφέρουν ανά περιοχή Ελλην.

Σε άλλες περιοχές οι άντρες φοράνε το Qeleshe ή PliS καπέλο, τη φουστανέλα, η άσπρο παντελόνι το παραδοσιακό γιλέκο Xhamadan, την ζώνη Brez, τις κάλτσες Çogare και τα παραδοσιακά παπούτσια Oringa.

Οι Γυναίκες φορούν μια μπλούζα με πλατιά μανικέτα, το μισοφόρι κάτω από τη φούστα και στη μέση τη ζώνη.

Και οι γυναίκες τι παραδοσιακές φορεσιές έχουν στην Αλβανία;

Αυτό είναι το Qeleshe ή PliS το αντρικό καπέλο.

Και τι γνωστά
μουσικά όργανα
έχετε;

Γνωστά μουσικά όργανα
της Αλβανίας είναι το
çifteli, και το sharki.

çifteli

sharki.

Στην Αλβανία τι φαγητά έχετε
Αλμπάν;

Μια γνωστή συνταγή είναι Sarma, κιμάς, ρύζι και μυρωδικά τυλιγμένα σε φύλλα από λάχανο.

Και για επιδόρπιο ένα γλυκό είναι το Sultjash. Φτιάχνετε με ρύζι, γάλα και τριμμένη κανέλα.

Ώρα για παιχνίδι

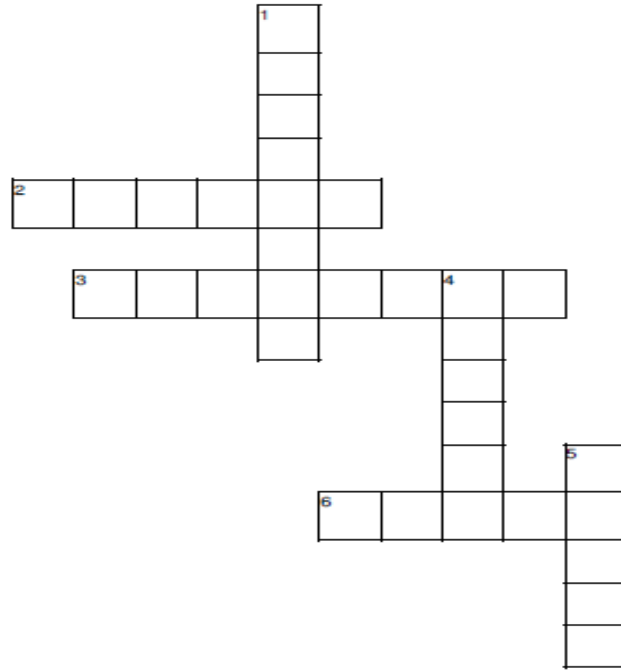

Ψάχνω τις κρυμμένες λέξεις στο κρυπτόλεξο.
Μπορείς να με βοηθήσεις να τις βρω;

ΚΑΣΤΡΟ ΠΕΤΡΕΛΑΣ   ΜΕΓΑΛΗ
ΠΛΑΤΕΙΑ   ΕΤΧΕΜ ΜΠΕΙ
ΣΚΟΥΜΠΙΝ   ΚΑΣΤΡΙΩΤΗ

ΑΓΑΛΜΑ   ΤΖΑΜΙ   ΛΙΜΝΗ
ΠΑΡΚΟ   ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΑ

Κ	Ζ	Ε	Μ	Α	Θ	Ε	Β	Ζ	Κ	Δ	Δ	Ρ	Μ	Δ
Α	Π	Γ	Ξ	Ξ	Γ	Ο	Ρ	Θ	Δ	Γ	Α	Η	Κ	Ζ
Σ	Ρ	Θ	Κ	Θ	Γ	Μ	Ν	Α	Θ	Θ	Λ	Ο	Α	Ν
Τ	Λ	Ρ	Ζ	Ν	Π	Α	Ρ	Κ	Ο	Η	Α	Δ	Σ	Δ
Ρ	Ε	Ρ	Ο	Ρ	Κ	Ξ	Λ	Ξ	Β	Δ	Δ	Β	Τ	Κ
Ο	Μ	Η	Α	Β	Ι	Α	Γ	Η	Η	Λ	Ρ	Ε	Ρ	Α
Π	Ε	Μ	Μ	Δ	Ο	Δ	Π	Α	Π	Ι	Α	Δ	Ι	Β
Ε	Η	Ο	Ρ	Λ	Θ	Ζ	Ε	Θ	Ξ	Λ	Β	Ι	Ω	Ε
Τ	Ζ	Α	Μ	Ι	Θ	Π	Ν	Ξ	Η	Η	Α	Α	Τ	Η
Ρ	Ι	Μ	Θ	Μ	Β	Ε	Ε	Ι	Δ	Ζ	Η	Τ	Η	Π
Ε	Α	Λ	Ο	Ν	Ο	Γ	Δ	Ε	Π	Γ	Ν	Π	Ε	Ν
Λ	Θ	Β	Γ	Η	Κ	Ε	Τ	Χ	Ε	Μ	Μ	Π	Ε	Ι
Α	Β	Δ	Θ	Η	Α	Ζ	Ξ	Ξ	Ζ	Ι	Υ	Ν	Ε	Λ
Σ	Ν	Ο	Τ	Ι	Ο	Α	Ν	Α	Τ	Ο	Λ	Ο	Κ	Α
Θ	Ν	Δ	Κ	Δ	Ε	Γ	Ι	Δ	Λ	Ζ	Ι	Η	Κ	Ε

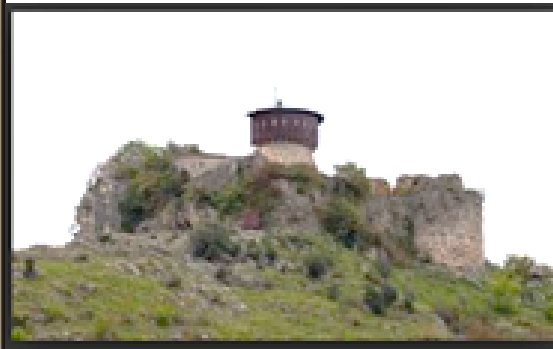

Across

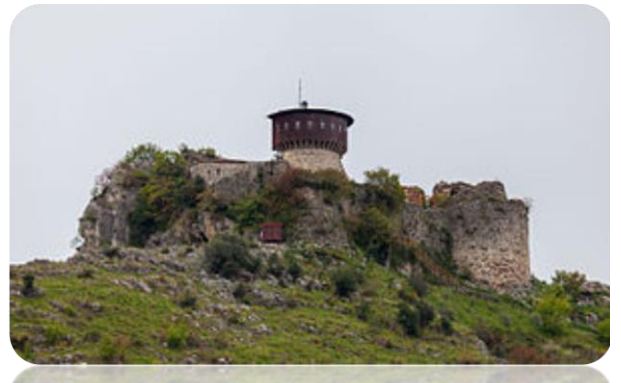
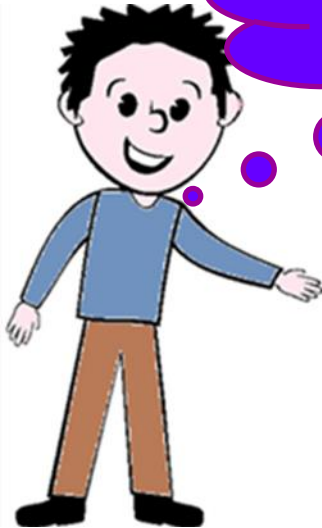
- 2. Ο Γεώργιος Καστριώτης έδωσε το όνομά του στο
- 3. Στο Μουσείο Εθνικής Ιστορίας υπάρχει ένα
- 6. Ετχέμ Μπέι λέγεται το

Down

- 1. Ονομασία ποταμού
- 4. Εκεί βρίσκεται το κτήριο του Μουσολίνι.
- 5. Σοο Μεγάλο Πάρκο υπάρχει μιά

Μπορείς να γράψεις για καθεμία από τις α
εικόνες μια από τις ονομασίες που δίνονται
στο αστεράκι;

Ψηφιδωτό

Άγαλμα Γεώργιου Καστριώτη

Κάστρο Πετρέλας

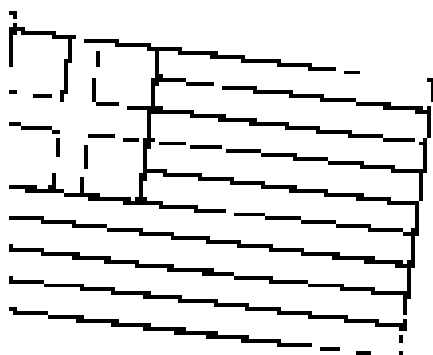
Τζαμί Εχμέτ Μπέι

Τεχνητή λίμνη

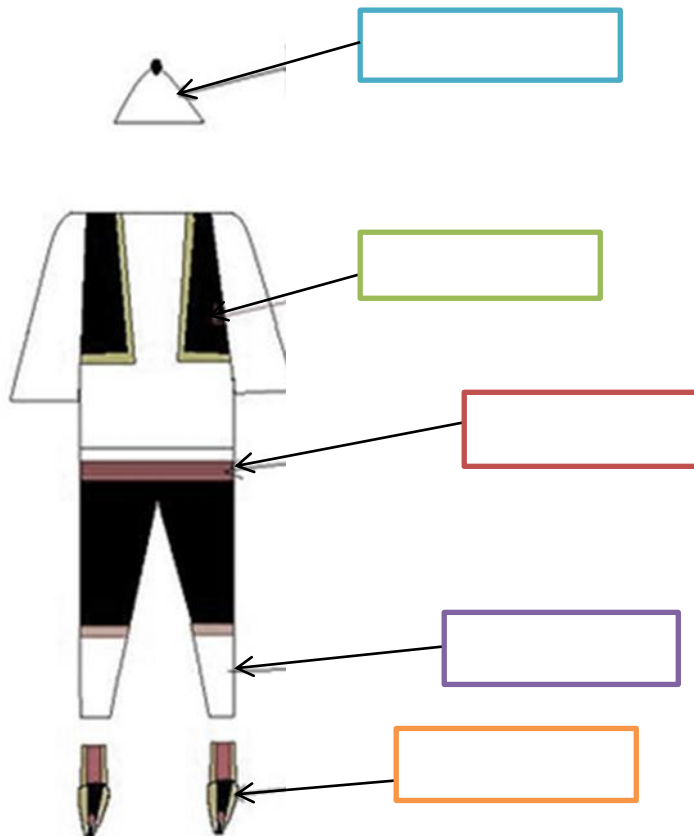
Μπορείς να με βοηθήσεις να βρω το σωστό δρόμο για να φτάσω στο άγαλμα του Γεώργιου Καστριώτη;

Τα χρώματα από τις σημαίες ξεθώριασαν. Μπορείς να χρωματίσεις την ελληνική σημαία και την αλβανική με τα σωστά χρώματα και να γράψεις στη σωστή σημαία τις λέξεις ΕΛΛΑΔΑ, ΑΛΒΑΝΙΑ ;

Αυτή είναι η στολή μου στην Αλβανία. Μπορείς να συμπληρώσεις σε κάθε κουτάκι την ονομασία της στολής;

6.1. ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ !!

Το Αργυρόκαστρο είναι πόλη της Αλβανίας, και βρίσκεται στο νότιο τμήμα της χώρας.

Χτισμένο επάνω σε οκτώ μικρά λοφάκια, φτιαγμένη σχεδόν εξολοκλήρου από πέτρα.

Και τι υπάρχει
στο
Αργυρόκαστρο
Αλμπαν;

Η περιήγηση αρχίζει από
τη κεντρική πλατεία με
πέτρινα δρομάκια και
ξύλινα οθωμανικά κτήρια
με πέτρινες στέγες.

Μπορείς ακόμα Ελλην να
επισκεφθείς το σπίτι του
πρώην ηγέτη της Αλβανίας
Χότζα και του συγγραφέα
Ισμαήλ Καντερέ.

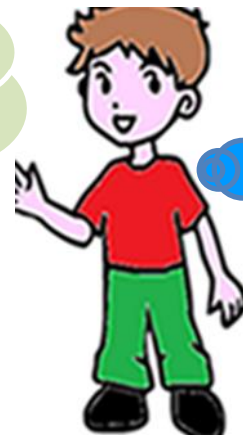
Τι άλλο μπορώ να
επισκεφτώ στο
Αργυρόκαστρο
Αλμπάν;

Στο Αργυρόκαστρο μπορείς να
επισκεφθείς και το κάστρο που έπεσε
η πριγκίπισσα Αργυρώ τη στιγμή που
μπήκαν οι Οθωμανοί και έδωσε το
όνομά της στη πόλη.

Ωραίο, είναι το κάστρο με τα ημισκόμενα δρομάκια. Οδηγούν κάπου αυτά τα δρομάκια Αλμπάν;

Φυσικά. Οι σκοτεινοί διάδρομοι οδηγούν στο Πολεμικό Μουσείο.

Στο Αργυρόκαστρο μάλιστα κάθε χρόνο γίνεται το εθνικό φεστιβάλ του φολκλор.

Και πού αλλού θα μπορούσαμε να πάμε Αλμπάν;

Η τελευταία μας στάση στην Αλβανία θα είναι στους Άγιους Σαράντα Ελλν.

Ας αρχίσουμε το ταξίδι μας Αλμπάν!

Επιτραπέζιο η πόλη μου το Αργυρόκαστρο

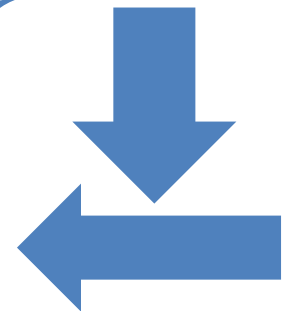

Πριν αρχίσει το παιχνίδι, οι παίκτες χωρίζονται σε δύο ομάδες και διαλέγουν το όνομα της ομάδας τους. Για το παιχνίδι απαιτούνται πιόνια.

Οι παίκτες προχωρούν από κουτάκι σε κουτάκι μέχρι να φτάσουν στο τέρμα του επιτραπέζιου. Κανόνας του παιχνιδιού είναι κάθε παίκτης να περάσει και από τα 4 σημεία της πόλης και να απαντήσει στις ερωτήσεις που υπάρχουν για κάθε σημείο. Νικήτρια είναι η ομάδα που θα απαντήσει σωστά σε όλες τις ερωτήσεις.

ΤΕΛΟΣ

Το όνομα του
πρώην ηγέτη
της Αλβανίας.

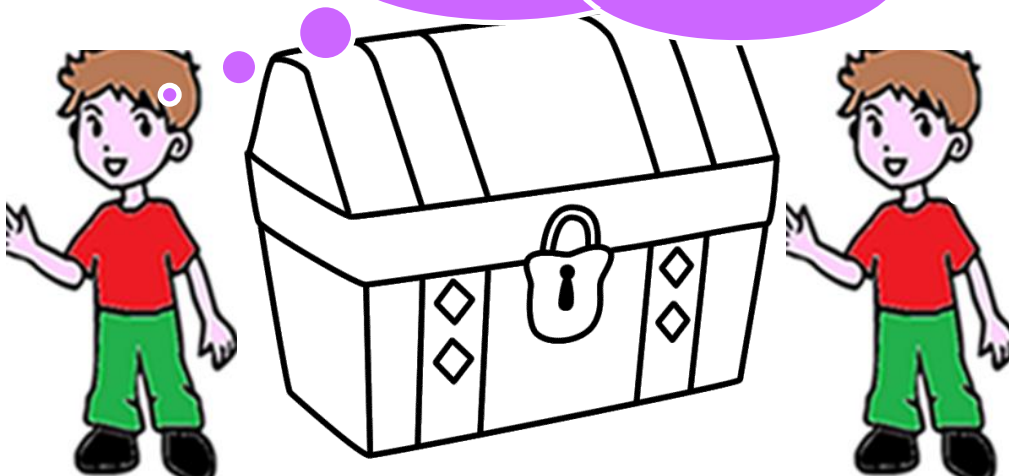
Το όνομα
γνωστού
συγγραφέα στο
Αργυρόκαστρο.

Το μέρος όπου
είναι χτισμένο
το
Αργυρόκαστρο.

Πριγκίπισσα
από την οποία
πήρε το όνομά
της το
Αργυρόκαστρο.

Κρυμμένος θησαυρός στο Αργυρόκαστρο

Καθώς άνοιξα το σεντούκι μου, βρήκα ένα χάρτη της Αλβανίας, με οδηγίες για ένα θησαυρό στο Αργυρόκαστρο. Μπορείς να διαβάσεις τις οδηγίες και να σχεδιάσεις τη διαδρομή για το θησαυρό στο Αργυρόκαστρο;

Μπορείς να
βάψεις πρώτα
το σεντούκι με
ότι χρώματα
θέλεις;

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΗΣΑΥΡΟ

Για να φτάσεις στο θησαυρό, πρέπει να περάσει από τις παρακάτω περιοχές.

- 1) Ξεκίνα από τη περιοχή Kukes
- 2) Συνέχισε προς τη περιοχή Shkoder
- 3) Κατευθυνσου προς τη περιοχή Tirane
- 4) Πέρασε τις περιοχές Elbasan και Korce
- 5) Συνέχισε ευθεία και έφτασες στο Αργυρόκαστρο ,Gjirokaster

Μπορείς να σχεδιάσεις στο χάρτη τη διαδρομή για το θησαυρό, περνώντας από τις περιοχές που αναγράφονται παραπάνω;

6.2 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΣΑΡΑΝΤΑ

Βόλτα στους Άγιους Σαράντα !!

Οι Άγιοι Σαράντα βρίσκονται στη νότια Αλβανία, στο Ιόνιο Πέλαγος, ανατολικά του βόρειου άκρου της Κέρκυρας.

Γιατί ονομάζονται Άγιοι Σαράντα Αλπάν;

Το όνομα Άγιοι Σαράντα προέρχεται από ένα μοναστήρι προς τιμή των Σαράντα Μαρτύρων της Σεβάστειας.

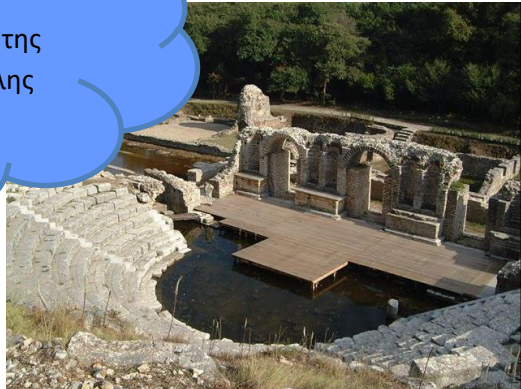
Τα ερείπια του μοναστηριού σώζονται στον λόφο πάνω από την πόλη. Στον ναό λέγεται ότι υπήρχαν 40 εκκλησίες, μία για κάθε μάρτυρα της Σεβάστειας.

Και τι ομορφιές έχουν οι Άγιοι Σαράντα ;

Στους Άγιους Σαράντα βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας ελληνικής πόλης Βουθρωτό .

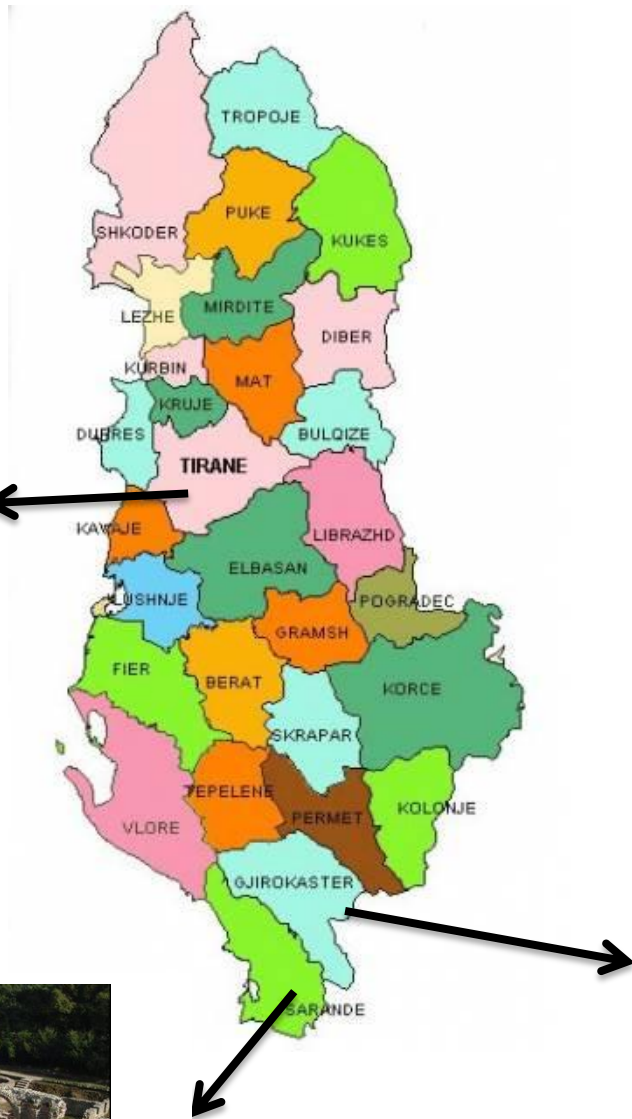
Και αυτό είναι το αρχαίο θέατρο του Βουθρωτού Ελλην.

Ας παίξουμε!!

Στο παρακάτω χάρτη σβηστήκαν οι ονομασίες από τα αξιοθέατα. Μπορείς να γράψεις στα βέλη τις ονομασίες των αξιοθέατων; Οι εικόνες μπορεί να σε βοηθήσουν.

.....

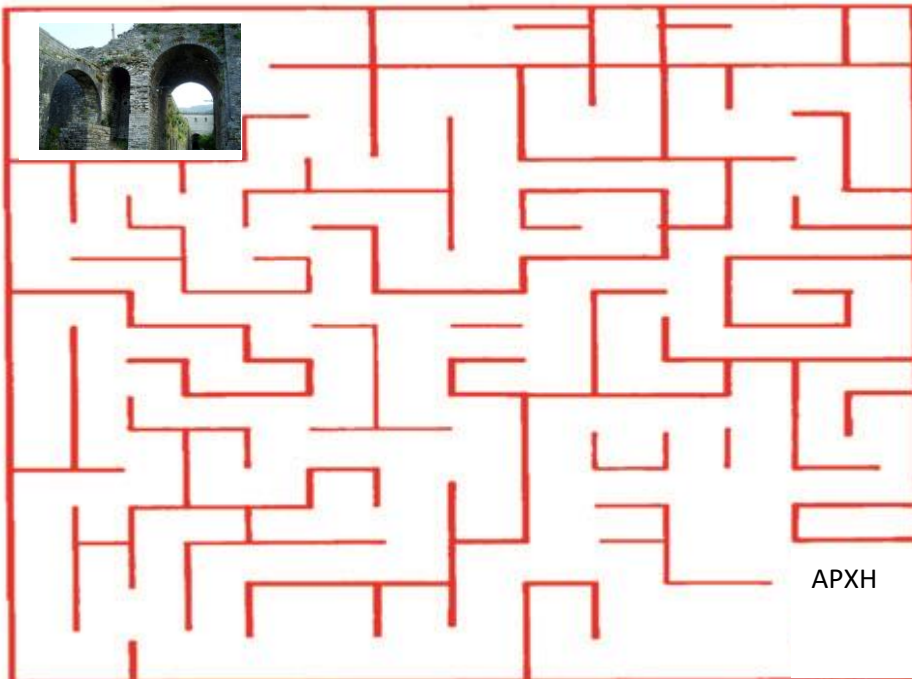

.....

.....

Θέλω να επισκεφτώ το κάστρο της πριγκίπισσας Αργυρώ. Μπορείς να με βοηθήσεις να διαλέξω το σωστό δρόμο;

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό δεν έχει υλοποιηθεί στην σχολική τάξη και οι παρακάτω προτάσεις διατυπώνονται σε θεωρητικό επίπεδο. Αρχικά, το υλικό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στα πλαίσια ενός project με ενδεικτικό θέμα τη γνωριμία του ελληνικού και του αλβανικού πολιτισμού. Οι μαθητές, θα μπορούσαν να χωριστούν σε μικρές ομάδες, να συνεργαστούν και με παιγνιώδη τρόπο να γνωρίσουν τους δύο λαούς, συνδυάζοντας την γνώση με το παιχνίδι. Ενδεχομένως, θα μπορούσαν εταιρικά να διαδραματίσουν τους διαλόγους, να ανατρέξουν σε πηγές και να εντοπίσουν περισσότερα στοιχεία για τις αναφερόμενες περιοχές, τα μνημεία, τα φαγητά, τα μουσικά όργανα και τους χορούς, να τα επεξεργαστούν και να τα παρουσιάσουν στους υπόλοιπους συμμαθητές τους.

Σε αυτό το υλικό υπάρχουν ποικίλες γλωσσικές δραστηριότητες, κρυπτόλεξα, σταυρόλεξα, ακροστοιχίδες και κινητικά παιχνίδια, με σκοπό να εφαρμοστούν σε διαθεματικές ενότητες, συνδυαστικά με άλλα σχολικά μαθήματα με στόχο τη γνωριμία των ελληνικών και των αλβανικών περιοχών και των πολιτισμικών στοιχείων. Για παράδειγμα, υποστηρικτικά ενδεχομένως να χρησιμοποιηθεί στο μάθημα της ιστορίας, και στο μάθημα της γεωγραφίας, αφού παρουσιάζονται διάφορα αξιοθέατα-μνημεία από διάφορες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας και της Αλβανίας. Ωφέλιμο είναι να χρησιμοποιηθεί και σε τμήματα υποδοχής κυρίως για να παρουσιαστούν στοιχεία διατροφής, ένδυσης και μουσικής, των δύο χωρών, ειδικά σε τάξεις, στις οποίες φοιτούν παιδιά αλβανικής καταγωγής με στόχο την προβολή και του δικού τους πολιτισμού. Μάλιστα, στα πλαίσια της διγλωσσίας, θα μπορούσε να μεταφραστεί και στα αλβανικά, προκειμένου οι ελληνόγλωσοι μαθητές να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με την αλβανική γλώσσα, να την γνωρίσουν και να ανακαλύψουν ενδεχόμενες ομοιότητες και διαφορές που έχει η ελληνική με την αλβανική.

Οι μαθητές μέσα από την συμμετοχή τους στα γλωσσικά και κινητικά παιχνίδια, θα αναπτύξουν τις γλωσσικές και τις κοινωνικές τους δεξιότητες, αφού παίζουν και αλληλοδρούν με τους συνομηλίκους τους, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα ως εργαλείο επικοινωνίας. Μάλιστα, τους δίνεται η ευκαιρία να παίζουν ακόμα και επιτραπέζια παιχνίδια, παιχνίδια γρίφων, μαντέματα, με στόχο την εμπέδωση πολιτισμικών κυρίως στοιχείων που έχουν παρουσιαστεί μέσα από τους διαλόγους των δύο μικρών ηρώων. Από την εμπλοκή τους στις δραστηριότητες και τα παιχνίδια, οι μαθητές θα είναι σε θέση να επιτελούν ποικίλες γλωσσικές – επικοινωνιακές πράξεις όπως να ονοματίζουν διάφορα αξιοθέατα, να εντοπίζουν περιοχές στο χάρτη, να περιγράφουν παραδοσιακές φορεσιές, να συνθέτουν συνταγές και να τις εκτελούν, να αναγνωρίζουν και να ονοματίζουν μουσικά όργανα, χορούς και τραγούδια.

Βασικός επίσης σκοπός των δραστηριοτήτων που σχεδιάστηκαν είναι και η ανάπτυξη των γνωστικών τους δεξιοτήτων. Οι μαθητές λοιπόν, καλούνται να εξοικειωθούν με την ‘επίλυση προβλημάτων’ μέσα από το παιχνίδι, αυξάνοντας τις

μνημονικές αλλά και τις γνωστικές τους στρατηγικές, ενώ παράλληλα εξοικειώνονται με την αντιστοίχιση, την ταξινόμηση, την ομαδοποίηση και την εστίαση της προσοχής τους σε συγκεκριμένα προβαλλόμενα στοιχεία (π.χ. φαγητά, μνημεία). Τα κινητικά παιχνίδια, που υπάρχουν, συντελούν στην ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων των μαθητών. Οι μαθητές αναπτύσσουν όχι μόνο τις αδρές τους δεξιότητες, τρέχοντας, πηδώντας, αλλά και τις λεπτές τους δεξιότητες καθώς ζωγραφίζουν, κόβουν τα παζλ, τα συναρμολογούν, ενώ αναπτύσσεται και η μη λεκτική επικοινωνία, μέσα από την δημιουργία και την έκφραση ακόμα και των συναισθημάτων τους κατά τη διάρκεια της εμπλοκής τους στις δραστηριότητες. Ο εκπαιδευτικός, κάθε φορά που οι μαθητές ασχολούνται με μια δραστηριότητα, θα μπορούσε να ζητήσει από τους μαθητές να εκφραστούν λεκτικά, περιγράφοντας άμα τους άρεσε η συγκεκριμένη δραστηριότητα και προτείνοντας εναλλακτικές προτάσεις στη περίπτωση που κάποια δραστηριότητα ήταν ιδιαίτερη κουραστική και βαρετή. Έτσι, οι ίδιοι οι μαθητές μπαίνουν στη διαδικασία της ανασύνδεσης του υπάρχοντος υλικού με σκοπό την σύνθεση δραστηριοτήτων που θα ανταποκρίνονται στο δικό τους μαθησιακό στυλ.

Τα γλωσσικά και τα κινητικά παιχνίδια, τα παιχνίδια μνήμης, η μουσική και τα τραγούδια, ενθαρρύνουν τους μαθητές να συμμετάσχουν σε ένα ρεαλιστικό πλαίσιο επικοινωνίας. Κύρια επιδίωξη είναι η αλλαγή των μαθητών από το άγχος, η ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους και η έκφραση τους τόσο λεκτικά όσο και εξωλεκτικά. Έτσι, καλούνται να τραγουδήσουν, να μαγειρέψουν, να ζωγραφίσουν, να αναγνωρίσουν μνημεία και να θυμηθούν τα πολιτισμικά στοιχεία, που τους παρουσίασε ο Αλμπάν και ο Ελλήν ανά περιοχή. Μουσικόκρυπτόλεξο, παζλ, αντιστοιχήσεις, λεξομαχίες, γρίφοι, επιτραπέζια, λαβύρινθοι και άλλες δραστηριότητες αποτελούν μέρος της κάθε ενότητας. Οι μαθητές έχουν την δυνατότητα, να υλοποιήσουν αυτές τις δραστηριότητες είτε ατομικά, είτε ομαδικά, είτε εταιρικά, αλληλεπιδρώντας, ανακαλύπτοντας και παίζοντας χρησιμοποιώντας την γλώσσα.

Ακόμα με τις δραστηριότητες πληροφοριακού κενού, όπως την συμπλήρωση συλλαβών ή ακόμα και της ονομασίας που λείπουν στις εικόνες, με δραστηριότητες επίλυσης προβλήματος, όπως να εντοπίσουν τη σωστή απάντηση, και να την χρωματίσουν και με παιχνίδια λεξιλογίου, κεντρίζεται το ενδιαφέρον των μαθητών και τους παρέχεται η ευκαιρία να απομνημονεύσουν τα νέα στοιχεία μέσα από μια παιγνιώδη περίσταση επικοινωνίας. Οι κινητικές δραστηριότητες σχεδιάστηκαν με γνώμονα να αποφορτίσουν τους μαθητές, να τους χαλαρώσουν και να τους βοηθήσουν να διασκεδάσουν και να εκφραστούν.

Καταληκτικά, το μαθησιακό υλικό σχεδιάστηκε με στόχο να είναι ελκυστικό και να δίνει την ευκαιρία σε όλους τους μαθητές, ακόμα και στους πιο ντροπαλούς και εσωστρεφείς να εμπλακούν σε ένα πολυαισθητηριακό πλαίσιο επικοινωνίας. Επιχειρήθηκε η ικανοποίηση όλων των τύπων των μαθητών, μέσα από απλές δραστηριότητες με πλούσιο οπτικό υλικό, όπως εικόνες, χάρτες, φωτογραφίες για να κεντρίζει τη προσοχή τους και δίνοντας παράλληλα την ευκαιρία και για περαιτέρω

συζήτηση και σχολιασμό μεταξύ των μαθητών. Μέσα από την ενδιαφέρουσα και όσο το δυνατόν πιο οικεία θεματολογία, έγινε μια πρώτη απόπειρα ενεργοποίησης των κινήτρων των μαθητών, για να επικοινωνήσουν, να ερευνήσουν και να ανακαλύψουν στοιχεία άλλων περιοχών.

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αλεξίου, Θ. (2008). *Η πολιτική οικονομία της διαπολιτισμικότητας*, Θέσεις, 105, στο [http:// www. theseis.com](http://www.theseis.com)

Ανδρούσου, Α. (1996). *Διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαιδευτική πρακτική, στο: Το πολύχρωμο σχολείο. Μια εμπειρία Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης μέσα από την τέχνη*. Κέντρο Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης «Σχεδία», Αθήνα.

Αυγητίδου, Σ. (2001). *Το παιχνίδι: Σύγχρονες ερμηνευτικές και διδακτικές προσεγγίσεις* Αθήνα: Τυπωθήτω.

Βρύζας, Κ. (1997). *Παγκόσμια επικοινωνία και πολιτιστικές ταυτότητες*, Αθήνα: Gutenberg.

Γεωργογιάννης, Π. (2004). Διαπολιτισμική επάρκεια και ετοιμότητα των εκπαιδευτικών. Στο: Π. Γεωργογιάννης (Επιμ.), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου, Συνεδριακό Κέντρο Άρτας «Διώνη» 10-11 Δεκεμβρίου 2004, Πάτρα, σ.σ. 49-70.

Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.

Γκότοβος, Α. (2002). *Παιδαγωγική αλληλεπίδραση. Επικοινωνία και κοινωνική μάθηση στο σχολείο*. Αθήνα : Εκδόσεις Gutenberg.

Γουδήρας, Δ. (2000). Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και Δίγλωσση Εκπαίδευση: Η νέα πρόκληση για τον Έλληνα Εκπαιδευτικό, εισήγηση στο 2ο Διεθνές Συνέδριο του ΚΕ.Δ.ΕΚ του Πανεπιστημίου Πατρών με Θέμα: *Η Ελληνική ως Δεύτερη ή Ξένη Γλώσσα*, 25-27 Ιουνίου 1999, Πάτρα, τομ. ΙΙΙ, σ.σ. 81- 98, Πάτρα 2000.

Δαμανάκης, Μ.(1997). *Η διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση στην Ελλάδα* , στο *Παιδαγωγική Εταιρία Ελλάδος* , Αθήνα.

Δαμανάκη Μ. (1998). *Η Εκπαίδευση των Παλλινოსτούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα, Διαπολιτισμική προσέγγιση*. Gutenberg.

Δαμανάκης Μ. (1989). Πολυπολιτισμική- Διαπολιτισμική Αγωγή. Αφετηρία- Στόχοι – Προοπτικές, στο *Παγκόσμιο Συνέδριο Απόδημου Ελληνισμού*, Αθήνα 9-11 Μαρτίου 1989, σ.σ. 76-78.

Δαμανάκης, Μ. (2002). Διαπολιτισμική Παιδαγωγική στην Ελλάδα. Πρακτικά ζητήματα και θεωρητικά ζητήματα. Στο *Επιστήμες της Αγωγής, θεματικό τεύχος με τίτλο : Διαπολιτισμική Παιδαγωγική στη Ελλάδα*. Αθήνα. Ατραπός, σ.σ. 7-9.

Δαμανάκης, Μ. (2004). *Η εκπαίδευση των παλλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα: διαπολιτισμική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.

Δαμανάκης, Μ. (2005). *Η εκπαίδευση των παλλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα: διαπολιτισμική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.

Δημητριάδου, Α. (2004). Λίγες σκέψεις για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα *Τα Εκπαιδευτικά*, σ.σ. 73-74, 185-189.

Δήμου Π. (2006). *Διαπολιτισμική πρόταση διδασκαλίας της μουσικής αγωγής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, σύμφωνα με τις αρχές της διαθεματικότητας*. Στο: Π. Γεωργογιάννης (επιμ.) *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση – Ελληνικά ως Δεύτερη ή Ξένη Γλώσσα.. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου, τόμος IV, Πάτρα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, σ.σ.35.*

Ζωγράφου, Α. (1997). *Η εκπαιδευτική κατάσταση των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών και η αναγκαιότητα διαπολιτισμικής αγωγής στην Ελλάδα*. Πάτρα: Τ.Ε.Ι Πάτρας.

Κανακίδου Ε. Παπαγιάνη Β. (1994). *Διαπολιτισμική Αγωγή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κανακίδου, Ε & Παπαγιάννη, Β. (1997). *Διαπολιτισμική αγωγή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κανακίδου, Ε. & Παπαγιάννη, Β. (2003). *Από τον Πολίτη του Έθνους στον Πολίτη του Κόσμου*, Αθήνα. Τυπηθήτω- Γ. Δαρδανός.

Κελπανίδης, Μιχάλης (2005). «Ανάπτυξη εθνικής και «ευρωπαϊκής» ταυτότητας στο πολυπολιτισμικό περιβάλλον του Ευρωπαϊκού Σχολείου του Λουξεμβούργου: ερευνητικά πορίσματα από τις απαντήσεις 1.700 μαθητών και μαθητριών», στο: Χατζηδήμου, Δημήτρης/ Βιτσιλάκη, Χρυσή (επιμ.), *Το σχολείο στην κοινωνία της πληροφορίας και της πολυπολιτισμικότητας, Πρακτικά του ΙΑ΄ Διεθνούς συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Κουτσιμπέλη, Ό. 2014. «Διαπολιτισμική εκπαίδευση, πολιτισμικό σοκ και διδασκαλία της γλώσσας ως δεύτερης/ξένης». *Νέος Παιδαγωγός*, 2. Διαθέσιμο στο: <http://neospaidagogos.gr/periodiko/index2.html>.

Κυπριανού, Δ. (2011). *Παιδιά Μεταναστών σε Ελλάδα και Κύπρο- Υποκειμενικότητα και Υποκειμενοποίηση ως αποτέλεσμα διαμεσολαβητικών διαδικασιών σε συνθήκες μετανάστευσης*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Επίκεντρο.

Κωνσταντινόπουλος, Π. Σ. (2007). *Παιδαγωγική του παιχνιδιού*, Αθήνα, Κυριακίδη.

Κωνσταντοπούλου, Χ., Μαράτου- Αλιπράντη, Λ., Γερμανός Δ., Οικονόμου Θ (επιμ.), (2002). *Εμείς και οι «Άλλοι»*. Αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα. Αθήνα. Gutenberg.

Κωστούλα- Μακράκη, Ν. (2001). Γλώσσα και κοινωνία, Βασικές Έννοιες, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κωστούλα – Μακράκη, Ν., & Μακράκη, Β. (2006). *Διαπολιτισμικότητα και εκπαίδευση για ένα βιώσιμο μέλλον*, Αθήνα : Προπομπός.

Λάζος, Χ. (1997). Γλωσσική πολιτική και οι κοινωνίες της Ευρώπης. Στο : *Η ελληνική ως ξένη γλώσσα. Η ελληνομάθεια, όχημα για υπέρβαση πολιτισμικών διαφορών*, 17^ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο, Αθήνα 30&31 Αυγούστου 1997, Πανελλήνια Ομοσπονδία Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσών, Γραφείο Εκπαίδευσης σ.σ.25-31.

Μάρκου, Γ (1996). *Η πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας , η διαδικασία διεθνοποίησης και η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης* , Γ.Γ.Α.Ε , Αθήνα.

Μελά, Λ. (2010). Περί πολυπολιτισμικότητα. Ο διάλογος Τσαρλς Τέιλορ και Γιούργκεν Χάμπερμας *Αξιολογικά*, 23, σ.σ.57-71.

Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου Χ. (1998). *Θέατρο και σχολείο. Η τέχνη του θεάτρου*, Αθήνα: Τμήμα Θεατρικών Σπουδών Πανεπιστημίου Αθηνών.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2006). Η εναλλακτική προταση για τη σωτηρία των γλωσσών. Στο : ΤΟ ΒΗΜΑonline. Δημοσιευθηκε στις 22 Ιανουαρίου 2006. (<http://www.Tonima.gr/>).

Μπίκος, Κ. Γ.(2004). *Αλληλεπίδραση και κοινωνικές σχέσεις στη σχολική τάξη*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολάου, Γ. (2011). *Διαπολιτισμική διδακτική. Αθήνα : Πεδίο*.

Πανταζής, Β. (2005). «Διαπολιτισμική μάθηση και ανθρώπινα δικαιώματα», στο: Χατζηδήμου, Δημήτρης/ Βιτσιλάκη, Χρυσή (επιμ.), *Το σχολείο στην κοινωνία της πληροφορίας και της πολυπολιτισμικότητας, Πρακτικά του ΙΑ΄ Διεθνούς συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Παπαδοπούλου, Β. (2008). Διαπολιτισμική επικοινωνία στο σχολείο και τη σχολική τάξη, στο: ΥΠΕΠΘ/ Παπαναούμ, Ζωή (επιμ.) (2008), *Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή: Οδηγός επιμόρφωσης*. Θεσσαλονίκη: Λιθογραφία, σ.σ. 53-65.

Πεσκετζή Μ. (2008). Ανάλυση σχολικών βιβλίων φιλολογικών μαθημάτων Γυμνασίου με κριτήριο τη διαπολιτισμική διάσταση : Νεοελληνική Λογοτεχνία, Γ' Γυμνασίου. Ένταξη παιδιών παλλινοστούτων & αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο), Α.Π.Θ. ΕΠΕΑΕΚ, *Διδασκαλία και μάθηση στο πολυπολιτισμικό σχολείο : διδακτικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικό υλικό*, Πρακτικά Ημερίδας, Θεσσαλονίκη, Λιθογραφία ,σσ.137-143.

Σιβροπούλου, Ρ. (2010). *Από το παιχνίδι με κανόνες στο γραμματισμό. Στρατηγικές κατανόησης κειμένων για παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα :Gutenberg.

Στελλάκης, Ν. (2004). Ο ρόλος του παιχνιδιού στην ενίσχυση της ανάπτυξης του γραμματισμού στο πρώτο σχολείο. Στα Πρακτικά διημερίδας : *Παιχνίδι στην Εκπαιδευτική διαδικασία*. Θεσσαλονίκη : University Studio Press.

Στόικου, Ε. & Λαμπάκη, Π. (2005). *Τα παιχνίδια που προτιμούν οι μαθητές Γ' και ΣΤ' τάξης*. Πτυχιακή εργασία. Παιδαγωγικό τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Αλεξανδρούπολη.

Τσιρώνης, Χρήστος (2008). Κοινωνική αλληλεπίδραση και κοινωνικές σχέσεις στο σχολείο. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ενσωμάτωση των μαθητών, στο: ΥΠΕΠΘ/ Παπαναούμ, Ζωή (επιμ.) (2008), *Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή: Οδηγός επιμόρφωσης*, Θεσσαλονίκη: Λιθογραφία, σ.σ. 123-140.

Φωτοπούλου, Ι. (2008). *Οι μουσικές προτιμήσεις Ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών της Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου και η σχέση τους με την ελληνική μουσική*, Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών Σχολή Ανθρωπιστικών Και Κοινωνικών Επιστημών Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Adams, M.J. Foorman, B.R., Lundberg, I., & Beeler, T. (1998). *Phonemic awareness in young children: A classroom curriculum*. Baltimore: Brookes Publishing.

Adeoye, E.A. & F.A.Yusuf. 2012. "Developing Critical Thinking and Communication Skills in Students: Implications for Practice in Education". *Multidisciplinary Journal*, 6 (1), p.p.311-324.

Banks, A. J (2000). *Multiethnic Education : Theory And Practise*. USA : Seattle University of Washington.

Baker , C. (2001). *Εισαγωγή στη διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση*, μετάφρ. Α. Αλεξανδροπούλου. Αθήνα :Gutenberg.

- Barnett, G. A., & Lee, M. (2002). Issues in intercultural communication. In W. B. Gudykunst & B. Mody (Eds.), *Handbook of international and intercultural communication* p.p. 275–290. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Brown, H. D. 1994. *Principles of language learning and teaching*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall Regents.
- Byram, M. 1997. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Byram, M. 2000. “Assessing Intercultural Competence in Language Teaching”. *Sprogforum*, 18(6), p.p8-13.
- Campbell, A., (2000). «Cultural Identity as a Social Construct», στο *Intercultural Education*, Vol. II, Nr.1.
- Curtain, H. (1990). *Foreign Language Learning : an Early Start*. Washington : ERIC Clearing House on Languages and Linguistics.
- Damen, L. 1986. *Culture Learning: the fifth dimension in the classroom*. England: Multilingual Matters Ltd.
- De Carlo, M. (1998) *L’intercultural*. Paris : Cle International.
- Desiatova, L. (2009). Using Different Forms of Drama in the EFL Classroom. *Humanising Language Teaching*, 11(4)
- Dickopp, K. H. (1984), *Aspecte einer theoretischen Begründung von interkultureller Erziehung*. In : Reich.
- Dodson, L. S. (2000). Learning languages through Drama. *In Texas Paperes in Foreign Language Education*, 5, p.p 129-141.
- Dougill, J. (1987). *Drama Activities for Language Learning*. London: Macmillan
- Fleming, M. (2006). Drama and language teaching: The relevance of Wittgenstein’s concept of language games. *Humanizing language teaching Magazine*, 4.
- Hadfield, J. (1999). *Intermediate vocabulary games*. Essex: Longman.
- Hall 1959, Hall, E. T. (1959). *The silent language*. Garden City, NY: Doubleday.
- Hamers, J.– M. Blanc. (1993). *Bilinguality and bilingualism*, Cambridge University Press, Cambridge.

- Hashemi, M. & Azizinezhad, M. (2011). *The role of music in language learning*, Procedia-Social and Behavioral Sciences, vol.28, p.p.10-14.
- Hayes, K. S. (1984). *Drama as a Second Language: A practical handbook for language teachers*. Cambridge: the National Extension College Trust Ltd.
- Hoff (Hrs), G. (1988). *Interkulturelle Padagogik im Internationalen Vergleich*, Gottingen : Wallstein Verlag, p.p.150-160.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations*. Thousand Oaks, CA: Sage (co-published in the PRC as Vol. 10 in the Shanghai Foreign Language Education Press SFLEP Intercultural Communication Reference Series, 2008).
- Ho, Si T. K. (2009). "Addressing Culture in EFL Classrooms: The Challenge of Shifting from a Traditional to an Intercultural Stance". *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 6(1), p.p. 63-76.
- Hughes, B. (1996). *A playworker's Taxonomy of Play Types*. PLAYLINK.
- Jandt, F.E. (1998). *Intercultura Communication*. An introduction. 2nd ed. United States: Sage Publications.
- Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Kramsch, C. (1996). The cultural component of language teaching . *Language, Culture and Curriculum*, 8(12), p.p. 83–92.
- Knapp, K. (1991). *Linguistische Aspekte interkultureller Kommunikationsföhdigkeit*. (Unpublished habilitation thesis submitted to the Faculty of Philosophy of the Heinrich-Heine-university Dósseldorf, in May 1991).
- Kymlicka, W. (1989). *Liberalism, community and culture*. Oxford: Clarendon Press.
- Lanzaron, A. (2001). "Teaching oral skills". In: *Teaching English as a Second or Foreign Language*, edited by M. Celce-Murcia, 103-115. Boston: Heinle & Heinle.
- Maley, A & Duff, A. (2005). *Drama techniques : a resource book of communication activities for language teachers*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Mitchell, R. & F. Myles. (1998). *Second language learning theories*. London: Arnold.

- Moon, J. (2005). Teaching English to Young Learners: challenging times. *Plenary Talk given at the ITB Bandung 5th Conference. Indonesia.*
- Morgan, C. & A. Cain. (2000). *Foreign Language and Culture Learning from a Dialogic Perspective*. Clevedon: Multilingual Matters
- Mushi, S. (2004). *Teaching culture : Perspectives in practice*. Boston, MA
- Ngũgĩ Wa Thiong, O. 1997. *Decolonizing the mind: the politics of language in African literature*. London: James Currey.
- Nieto, S. (1999). *The Light in their Eyes: Creating Multicultural Learning Communities*. New York: Teachers College Press.
- Parsons, T. (1952). *The social System*. London : Tavistock.
- Richards, J. C. & T. S. Rodgers. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University.
- Savignon, S. (2001). “Communicative language teaching for the twenty-first century”. In: *Teaching English as a second/foreign language*, edited by M. Murcia, 12-28. Boston, MA: Heinle & Heinle.
- Taylor (1993). *Multikulturalismus und die Politik der Anerkennung*. Mit Kommentaren von A. Gutmann (Hg.), St. C. Rockefeller, M. Walzer und S. Wolf. Mit einem Beitrag von J. Habermas. Frankfurt/M: Fischer.
- Tomalin, B. & S. Stempleski (1993). *Cultural awareness*. Oxford: Oxford University Press.
- Wenying J. (2000). ‘ The relationship between culture and language’. In : *ELT Journal*, Volume 54/4, Oxford University Press ,p.p. 328-334.
- Wierzbicka A. (1997). *Undertanding through their Key Words*. New York, Oxford University Press.